

junij
2023

solkanski časopis

Leto XXIX, številka 115

Spoštovane krajanke, cenjeni krajani!

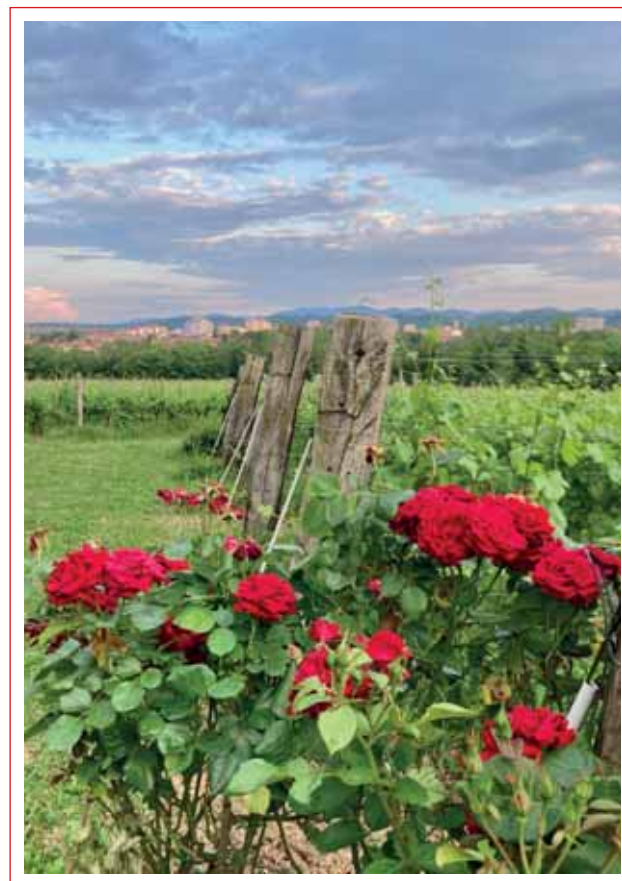
Zopet je tukaj nova številka Solkanskega časopisa, kjer boste našli veliko zanimivih prispevkov z različnimi tematikami, med drugim pogovor s sokrajanom Marinkom Pintarjem, pogovor z mlado certificirano zeliščarko Vito Matjac, Tomaž Vuga se je v sprehodil skozi spomine na kopanje ob Soči, Andrejka Prijon pa se v rubriki Zdravo posveča disciplini, učenci OŠ Solkan pa so tokrat napolnili strani časopisa s številnimi zanimivostmi.

Tudi v KS nadaljujemo z zastavljenim delom, osnovali smo novo Komisijo za ohranitev kulturne in zgodovinske dediščine Solkana. Želimo si, da se zgodovinsko in literarno bogata dediščina kraja, v katerem živimo, ohrani tudi za prihodnje rodove.

Med drugim sem v KS vsak prvi četrtek v mesecu, v času uradnih ur, za vse krajanke dosegljiva na Dnevu odprtih vrat, kjer se lahko krajani z različnimi problemi s področja sociale, kulture, zgodovinske in kulturne dediščine, urbanizma in infrastrukture, ekologije in športa informirajo in pogovorijo o svojih težavah. Dobrodošle so tudi vse rešitve in pobude z omenjenih področij, ki bi pomagale k izboljšanju kvalitete življenja v našem kraju.

Želim vam kar se da prijetno in ne prevroče poletje.

Ksenija Brumat, predsednica Krajevne skupnosti Solkan

📷 M. B.

1001 SOLKAN

KRAJEVNI PRAZNIK

SOBOTA
9. SEPTEMBER 2023
POKRITO KOTALKALIŠČE OB SOLKANSKI
KARAVLI

PROGRAM:

19.30 – KULTURNI PROGRAM S PODELITVIJO
PRIZNANJ KS SOLKAN
21.00 – ZABAVNI PROGRAM S SKUPINO ROCK
PARTYZANI IN DRUŽABNO SREČANJE

KULTURNO DRUŠTVO SLAVEC SOLKAN
v sodelovanju s
KRAJEVNO SKUPNOSTJO SOLKAN

prireja

SLOVESNOST OB DNEVU DRŽAVNOSTI

pesem pod Lipó

24 let

Trg M. A. Plenčiča v Solkanu
sobota, 24. junij 2023,
ob 20.30 uri.

Slavnostni govornik:
Borut Pahor,
nekdanji predsednik Republike Slovenije

V primeru slabega vremena bo prireditev
na Karavli v Solkanu.

GO! 2025
Nova Gorica • Gorizia

Razstava »Wagnerjeva ograja na Solkanskem mostu« navdušila prve obiskovalce

Deževen petkov večer je napovedoval odprtje razstave z naslovom *Wagnerjeva ograja na Solkanskem mostu* v Vili Bartolomei.

Seveda ne smem zamuditi.

Zakaj?

Solkan – moj dom. Smo stali tam *pr žegni*. Pet minut od Solkanskega mosta. Najlepšega, z največjim kamnitim obočkom na svetu. Z neverjetnim prepletanjem zgodovine, ki se je butala ob njega. Most, igrišče mojega otroštva. Ure in ure in leta potepanj v njegovem objemu. Kdo prepleza prvi na vrh. Oboki so bili skrivalnice. Kdo preteče prvi čez. *Sarabot* povsod. Pod mostom *kapana* in prvi dim. Toni Janko, ki je meril globino, kontroliral vodostaj. *Kolkokrat* smo tekli pred njim. Šteli modrase. Prepovedano je najslajše. Tako je bilo. Soča pod mostom. Prvi plavalni "tečaj". Kdo skoči v vodo *iz bolj visokega*. Kamni so bili iz porušenih ostankov mosta, ki jih je naredila zgodovina. Dobra skakalnica. Kdo vrže najbolj daleč kamen. Ko ni bilo še jezca, nas je kar neslo dol po brzicah. V senci mosta v miru prebrana knjiga. Prvi poljub. Zakurjen ogenj in kitaro. *Briškula*. *Tršet*. Zima nam je dala tekmovanje. Kdo zdrži več časa v vodi. Pet stopinji je bila že pretopla. Nisi bil frajer. O, kakšni *cajti*. Tudi delat sem hodila peš dol v Ošterijo Žogica.

Vsak dan mimo ali pod njim.

Koliko dogodkov, pripravljenih na razgledni točki, pogleda nanj. Prva poroka pod mostom. Jakob (moj nečak) in Šejla sta ga krstila. Nepozabno. Gastronomija ujeta v zgodbe mosta, vojn. V spomin in opomin. Koliko kuhanja in dogodkov na to temo. Preoblek prve svetovne vojne. Koliko slik za spomin na,

pod, za, pred njim. Sončni vzhod. Sončni zahod. Visoka voda. Ko je gorelo. Zasneženi most. Najlepša turkizna barva vode. Koliko pasjih sprehodov. Pohodov na Sabotin, po brvi mosta ...

Zato.

Ja, odprtje razstave.

Obvezno!

Ideja razstave in glavni akter je Gorazd Humar. Njegova ljubezen do Solkanskega mosta je neverjetna. Ljubezen do njega, je njegovo poslanstvo. Napisana monografija o gradnji mostu z naslovom *Kamniti velikan na Soči* je njegovo delo. Njegova predanost, entuziazem sta neverjetna. Hvala za take ljudi. Preteklost se izgubi, če sedanost pozablja. Hvala še enkrat, gospod Humar, tudi za prihodnost.

Na podlagi študij, raziskovalec zgodovine gradnje mostov je ugotovil, da je ograja Solkanskega mosta enaka Wagnerjevi ograji na Dunajski mestni železnici.

Poslušati, kako je prišel do podatkov, zgodovini, njegovih študijskih časih, kako ga je zapeljala zgodba Solkanskega mosta, razgledanost, energija, ki jo daje v te projekte so neverjetni.

Lahko bi govoril ure in ure. Jaz bi lahko poslušala.

Moraš jo pogledat ... to razstavo.

Želim si, da bi dobila stalni prostor v Vili Bartolomei. Nadgradnja naj bo vse v zvezi s Solkanskim mostom. Naš turistični biser, ki ga premalo cenimo. Dajmo domačinom in turistom možnost, da ga поблиže spoznajo. Da bo v Solkanu točka, kjer se moraš ustaviti. Ti, on, jaz.

Da bo, zdaj otrok, lahko odrasel napisal ali pripovedoval, kako je prvič, na najlepši način, spoznal SOLKANSKI MOST in njegovo zgodovino.

Nataša Šuligoj – Biča

Razstava "Wagnerjeva ograja na Solkanskem mostu" navdušila prve obiskovalce

Ograja, ki je pred več kot stoletjem krasila osrednji del Solkanskega mostu, od petka, 14. aprila, krasi Vilo Bartolomei v Solkanu, kjer je osrednji muzejski

tež goriškega kulturnega prostora. Na razstavi, ki je naredila vtis tudi na župana Mestne občine Nova Gorica Sama Turela, je viden le odstotek 180 metrov dolge ograje, a vsebuje vse ključne elemente. Poleg ograje so v dveh vitrinah na ogled trije načrti, ki jih hrani

Odprtje razstave, Goriški muzej

eksponat na novi začasni razstavi Goriškega muzeja in prvič na ogled javnosti.

Avtorica dr. Ines Beguš, zgodovinarica v Goriškem muzeju, je razstavo zasnovala v sodelovanju z raziskovalcem zgodovine gradnje mostov Gorazdom Humarjem, ki je začel skrbno proučevati dele ograje, hranjene v depozitu Goriškega muzeja, potem ko so jih leta 1999 (nekaj manjših pa tudi lani) potapljači DPD Soča potegnili z dna reke Soče, kjer je ograja ležala od prve svetovne vojne, med katero je med zračnim napadom skupaj z mostom zgrmela v vodo. Ta jo je dolga desetletja brusila, a niti moč vode ni prikrila nekaterih sledov in posebnosti, ki jih je odkril Humar.

Njegova ključna ugotovitev je, da gre za vrsto ograje, ki je nastala v ateljeju priznanega dunajskega arhitekta Otta Wagnerja. Primarno je bila sicer namenjena odseku Dunajske mestne železnice ob Donavskem kanalu, vendar je skoraj enaka oblika ograje stala tudi na Solkanskem mostu, kar je po doslej znanih podatkih edini tovrstni primer izven Dunaja. Ker je pri projektiranju omenjenega odseka železnice sodeloval tudi slovenski arhitekt Jože Plečnik, kot Wagnerjev študent, se je Humar pri svoji raziskavi povezal z umetnostnim zgodovinarjem in izrednim poznavalcem Plečnikovih del dr. Damjanom Prelovškom, ki je opravil tudi strokovni pregled umetnostno-zgodovinskega dela besedil na razstavi, o Wagnerjevi ograji pa dr. Prelovšek in Gorazd Humar pišeta tudi v zborniku Goriškega muzeja - Goriškem letniku.

"Ali je avtorstvo ograje Plečnikovo ali Wagnerjevo, še ugibamo. Upam, da bomo uspeli to skrivnost v naslednjih letih razvozlati," je ob odprtju razstave dejal Humar, ki vidi t. i. Wagnerjevo ograjo s Solkanskega mostu kot izredno obogati-

tež goriškega kulturnega prostora. Na razstavi, ki je naredila vtis tudi na župana Mestne občine Nova Gorica Sama Turela, je viden le odstotek 180 metrov dolge ograje, a vsebuje vse ključne elemente. Poleg ograje so v dveh vitrinah na ogled trije načrti, ki jih hrani

arhiv Slovenskih železnic v Novi Gorici, in sicer načrt podpornega odra, ki so ga izrisali za gradnjo loka Solkanskega mostu, druga dva pa izkazujejo spremembo ob načrtovanju mostu.

Dr. Ines Beguš je z načrtovanjem razstave pričela že v lanskem letu: "To ni navadna ograja, ampak je to ograja Solkanskega mostu. In Solkanski most ni samo eden od številnih mostov pri nas, ampak je spomenik in simbol našega goriškega in tudi slovenskega prostora. Poleg tega njegov sloves mostu z največjim kamnitim lokom na svetu odmeva tudi v svetovnem merilu. Kot eden lepših in dovršenih gradbenih in arhitekturnih primerkov svojega časa si je zaslužil posebno vrsto dekorativnega elementa, kot je ta veličastna Wagnerjeva ograja v secesijskem slogu, ki je bila leta 1906 postavljena nad glavnim lokom."

"Veseli me sodelovanje med našo kuratorko Ines Beguš in Gorazdom Humarjem, za katerim je dolgoletno delo in entuziazem. Ponosen sem, da sta našla to harmonijo, ki se je sedaj pokazala v muzejski postavitvi," je zadovoljen direktor Goriškega muzeja Vladimir Peruničič.

Besedila na panojih so prevedena v italijanski in angleški jezik, do katerih

Ines Beguš in Gorazd Humar, Goriški muzej

lahko obiskovalec dostopa prek kode QR, prav tako so v treh jezikih natisnjene tudi zloženke. Priložnostna razstava bo v Solkanu na ogled najmanj do konca letošnjega leta. Vabljeni!

Kristina Furlan

Domen Rudolf

KOMBI PREVOZI

031-628-580 VASJA

Urejanje pešpoti ob Soči

S soprogo že več kot 30 let dokaj redno hodiva po sprehajalni poti ob Soči, sicer deloma neurejeni in še vedno divji. Običajno štartava iz smeri solkanskega pokopališča pod obema mostovoma do kajakaškega

centra, od tam pa čez viseči most proti železniškemu in nato domov. Slaba petina te poti je neurejena, razumljivo, poseg bi zahteval po mojem mnenju velika finančna sredstva. Vzroka sta predvsem dva: Soča ob visokih vodostajih to stezo deloma poplavlja, še bistveno večji zalogaj pa bi bil zavarovati strmo in krušljivo brežino na tem levem bregu. V prvem delu, ob stari merilni postaji pretoka in višine reke Soče, so pred leti naredili strme stopnice proti bregu, te so zelo olajšale oziroma so naredile bolj varen sprehod. Sčasoma je erozija in uporaba stopnic, tudi downhill kolesarjev, postala zelo nevarna, saj si mimogrede lahko zdrsnil na tem nanešenem produ, kar je lepo vidno iz fotografij.

Če sva s tem preprečila samo eno poškodbo, je bil cilj dosežen.

Darko Žnidarčič

Vandalizem

V maju sem se peljala z vlakom na Bled, na 55. srečanje Pen kluba, ponovno me je razžalostilo počečkano postajališče. Solkanci smo na novo postajo čakali cca 35 let, dobili pa smo jo ob

110. obletnici Bohinjske proge, ko je v Solkan prišel predsednik RS Borut Pahor. Ta ličen, iz kamnja narejen objekt lepo sovпада z okoljem, toda nekaterim se je mudilo okrasiti ga po svoje in seveda tudi "primerno" poškodovati klop. Najbrž se vsi ne strinjamo s takim početjem, vsekakor pa bi kazalo vsaj odstraniti oz. očistiti zid, saj prav na tej postaji, zlasti ob koncu tedna in v poletnih mesecih, čaka na vlak veliko ljudi, tudi tujcev in vandalizem nam res ne more biti v ponos!

Darinka Kozinc

Knjižne novosti

Pri založbi Hieroglif iz Domžal je izšla prikupna slikanica **Oblaček Baček** solkanske avtorice Darinke Kozinc. Pravljičica pripoveduje o oblaku, ki z mamicco potuje na sever, na shod oblakov, kjer bo treskalo, grmelno, deževalo ... Oblačka tišči lulati, vrabček ga draži s polulanimi hlačkami, nekaj časa mu še uspe tiščati in nato se polula ... In če se oblak polula, na zemljo pade dež. Dež pa je nujen za žejno zemljo in za paradiznike tete Mici.

Uredništvo

Besede na srede

V organizaciji Goriškega literarnega kluba GOvORICA je v sredo, 24. maja, potekal pogovorno literarni večer, na katerem so nastopili člani Govorice: Olga Kolenc, dr. Marko Pišljar, Matej Tratnik in Tanja Ocelič. Povezovala in med besedami je krmarila predsednica Darinka Kozinc.

Gledališka predstava »Vaja zbor«

Gledališka skupina Face Kulturnega društva Slavec Solkan je prvič nastopila z novo igro Vaja zbor. Predpremiero so imeli 23. aprila, premiero pa v petek, 5. maja. Obakrat so nastopili v Kulturnem domu v Grgarju. Sicer pa je skupina že pred premiero velikokrat uporabila gregarško dvorano za vaje, za kar se Krajevni skupnosti Grgar in Kulturnemu društvu Grgar iskreno zahvaljujemo.

Komedija, ki jo je zapisal Vinko Möderndorfer, obravnava osnovne medčloveške odnose, od ljubezni do zavisti, od ponosa do koristi, kar avtor začini še s slovenskimi značilnostmi, kot so: večne razlike med levimi in desnimi, podeželjem in mestom ... Zgodba pripoveduje o Petru, mlademu ambicioznemu umetniku, ki prispe za novega zborovodjo v odročeni slovenski kraj. Uživa podporo novo izvoljene županije Marjance in podjetnika Eržena, ki je glavni sponzor in mož lepe Helence. Peter se zaplete v razmerje z lahkoživo in preračunljivo Helenco.

Njuna zveza pa ne more ostati skrita.

Komedijo so gledalci dobro sprejeli in smeha ni manjkalo. Svoje navdušenje so mnogi izrazili na zakuski in druženju z igralci takoj po nastopu.

V komediji igrajo Robert Cotič, Lili-jana Mavri, Marica Faletič, Egon Cijan, Lidija Bensa, Ivan Jedrličič, Saša Špacapan, Olga Srebrnič, Milojka Dobovšek, Miloš Mozetič in Inge Lozej. Njihovo igro budno spremlja šepetalka Nevenka Klanjšček. Za ton in svetlobo je poskrbel Matej Humar, glasbene efekte pa je posnel Matej Čubej. Vajo zbor je režiral igralec Radoš Bolčina.

Skupina Face je s komedijo Vaja zbor ponovno nastopila 19. maja v Kobjeglavi, 2. junija v Vrtojbi in 3. junija v Hrpeljah pri Kozini. V poletnih in jesenskih mesecih imamo v načrtu še veliko nastopov.

Marica Faletič

Prevoz jambora

Letos je Goriški muzej skupaj z društvom Doli že enaindvajsetič po vrsti pripravil prevoz jambora s konjsko vprego. Dan pred praznikom prvega maja se pred občinsko stavbo postavi mlaj, taborniki pa v Borovem gozdličku postavijo kres. Prevoz s konji se je začel na Trnovem v nedeljo v jutranjih urah. Tokrat je smreka merila šestintrideset metrov. Turistično društvo Solkan že vrsto let sodeluje pri podiranju smreke, prevozu in tudi pri samem postavljanju mlaja. Na poti s Trnovske planote se furmani s svo-

jimi vozovi ustavijo na placu v Solkanu, kjer se konji malo odpočijejo, furmani pa okrepčajo. Tokrat smo člani društva poleg razstavljenega gozdarskega orodja in prikaza gozdarske peči poskrbeli tudi za kosilo. Pripravili smo jim golaž s polento, Picerija Soča pa je pripevala pice, kalamare in pijačo. Postanek je bil kar dolg, tako so krajani in mimoidoči imeli priliko si ogledati vozove, konje, orodje, pa tudi zavrteli so se lahko ob zvoku harmonike. Dve uri in pol sta hitro minili in furmani so nadaljevali pot proti Novi Gorici.

Branko Belingar

Kickboxing v Solkanu

Kim in Timotej Bucik s trenerjema

Solkanci se poleg kajakaštva, smučanja in kolesarjenja ukvarjajo tudi s športom, ki v domačem okolju ni toliko poznan, na svetovni ravni pa postaja iz dneva v dan gledan in prepoznaven. Govorimo o kickboxingu, borilnem športu, v katerem so najbolj poznani boks, judo in rokoborba, ki so že vrsto let tudi olimpijski šport. Kickboxing je šport, ki se je pojavil med letoma 1965 in 1970 v Ameriki. Gre za simbiozo med boksom in karatejem, kjer se pri borbi uporabljajo udarci z rokami (boks) in nogami (karate), torej naj bi šlo za mešanico oz. združitev boksa in karateja. K priljubljenosti in prepoznavnosti kickboxinga so v veliki meri prispevali tudi holivudski akterji, med njimi vsem poznan Chuck Norris. Ta šport je v Slovenijo prodril v začetku osemdesetih let, ko se je nekaj klubov organiziralo v Budokai šolo, med njimi tudi ŠD Budokai Nova Gorica, ki je bilo ustanovljeno leta 1985.

Izvršni odbor Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) je na seji v Tokiu priznal WAKO in kickboxing kot olimpijski šport. S tem je bil postavljen temelj za možnost uvrstitve kickboxinga v program olimpijskih iger. K odločitvi za priznanje združenja WAKO, ki je tako ekskluzivni predstavnik vseh disciplin kickboxinga v Mednarodnem olimpijskem komiteju, je botrovala njegova razširjenost po svetu, saj je prisoten v 128 državah na vseh petih kontinentih sveta, ima urejen sistem izobraževanja in licenciranja ter spoštovanje etičnih standar-

dov in zavezanost k boju proti dopingu in zlorabam v športu.

Kdo so Solkanci, ki so povezani s tem športom?

Dušan Ličar je v tem športu že 35 let, nekoč tekmovalce, član slovenske državne reprezentance, nosilec 4. dan črnega pasu, danes, skupaj z glavnim trenerjem Emilom Benkom, trener v Športnem društvu Budokai Nova Gorica.

Andrej Močnik trenira v klubu že več kot 10 let, opravil je licenco za trenerja in deluje v klubu kot asistent glavnima trenerjema.

Timotej Bucik in **Kim Bucik** sta brat in sestra, ki trenirata kickboxing v ŠD Budokai Nova Gorica že vrsto let. Timotej že 10 let, Kim pa 3 leta. Meseca aprila sta se v Trebnjem udeležila državnega prvenstva v kickboxingu pod okriljem Kickboxing zveze v disciplini Point Fighting. Kim je osvojila dve zlati medalji in tako postala državna prvakinja v dveh kategorijah, Timotej pa srebrno medaljo, s katero je postal državni podprvak. S sotekmovalci sta se udeležila tudi svetovnega pokala v Innsbrodu (Avstrija). Za oba je bil na tako velikem tekmovalstvu prvi nastop. Timotej ima v tem športu sicer že veliko izkušenj, ker ima za seboj že precej tekmovalj, Kim pa ga pridno lovi, saj se redno udeležuje tekmovalj, na katerih posega po visokih uvrstitvah. Ko jo prijateljice vprašajo, zakaj je izbrala šport, ki ga večina trenirajo fantje, jim vsakokrat pove, da najprej zato, ker je to lep šport in zato, ker v telovadnico na treninge prihaja vedno več punc kot fantov. Kickboxing je šport, ki je Kim in Timoteju kakor tudi vsem ostalim, ki se z njim ukvarjajo, prinesel veliko, predvsem nova prijateljstva, druženje, red, disciplino, spoštovanje, vztrajnost in samozavest. Je šport, ki da otroku odlično podlago in iztočnico za nadaljnje športe, predvsem pa vrline, ki jih potrebuje v življenju. Njuna največja želja in cilj v tem športu pa je ta, da bi se uvrstila v državno reprezentanco in na velikih mednarodnih tekmovaljih, mogoče nekoč tudi na olimpijskih igrah, zastopala barve Slovenije.

Poleg Timoteja in Kim je v klubu še nekaj dobrih tekmovalcev, ki pa bi lahko dosegli boljše rezultate, če bi lahko trenirali večkrat na teden v svoji telovadnici. Velika želja kluba je, da bi imeli na razpolago svoje vadbišče in tako nagrajevali svoje znanje.

V ŠD Budokai Nova Gorica so se kralili številni dobri tekmovalci. Klub se lahko pohvali s svetovnim prvacom, evropskim prvacom, balkanskim prvacom, z zmagovalci precejšnjih mednarodnih turnirjev in s številnimi državnimi prvaki.

ŠD Budokai Nova Gorica
 Dušan Ličar, osebni arhiv

Drage upokojenke!

Kot same veste, je zdravje ključ za srečno in živahno življenje. Omogoča nam, da lahko potujemo, kdaj pa kdaj kaj dobrega popijemo in pojemo in seveda, da se družimo. To smo v aprilu storile tudi članice telovadbe za starejše, ko smo v Hotelu Sabotin proslavile zaključek še ene uspešne in razgibane sezone. Od oktobra smo vsak torek, pod budnim očesom prijazne in kvalificirane

fizioterapevtke, ohranjale dobro počutje. Vsi vemo, da dobra fizična pripravljenost preprečuje številne bolezni in krepi mentalno zdravje. Zavedamo se, da moramo za zdravje poskrbeti same, saj je neprecenljivo in gotovo je tudi, da ni samoumevno.

Zato vabimo vse solkanske upokojenke, ki želijo s telovadbo vzdrževati zdrav življenjski slog, da se nam pridružijo v naslednji sezoni.

Pričnemo z oktobrom, v telovadnici OŠ Solkan, vsak torek od 16.00 do 17.00 ure.

Prijave niso potrebne, saj nas lahko obiščete v času vadbe. Več kot nas bo, bolj zabavno bo!

Majda Kodermac

V oranžnem so jutra toplejša

Jutra udeleženk Šole zdravja so oranžna. Da bi eno svoje jutro obarvali v oranžno, so si zaželeli tudi v Varstveno delovnem centru Solkan in nas, ki vsako jutro ob vsakem vremenu v oranžnih majicah telovadimo na kotalkališču ob solkanski Karavli, povabili medse.

Obiskale smo jih v njihovih prostorih v Klanecu. Na zunanji ploščadi so nas pričakali uporabniki in njihovi mentorji. Pripravili so nam topel sprejem, ki so ga pospremili tudi z igranjem na frulico. Takoj smo vzpostavili stik, se prepustili klepetu in smehu.

Navzoče je v imenu Šole zdravja pozdravila vodja naše skupine, Lili-jana Golob, in predstavila namen redne jutranje vadbe. Takoj zatem pa smo kar začeli z vajami. Postavili smo se v krog in izvajali vaje v različnih sklopih. Uporabniki VDC-ja so zavzeto sodelovali, čeprav so bile vaje zanje povsem nove. Dobro jim je šlo. Po zaključku smo bili vsi razgibani, predihani in predvsem veseli.

Ker smo prišle na obisk, smo seveda prinesle darilo – košaro sadja za zdravje in oranžne medalje v obliki srca za sodelovanje in spomin. Tako

malo smo prinesle, a tako veliko prejete, za kar smo hvaležne. Iskrene objeme, nasmejane poglede, spontane sogovornike in hvaležna rokovanja, na koncu pa tudi odlično kafe an biškot.

To jutro je bilo posebno. Še bolj oranžno. V Klanec se bomo zagotovo vrnile.

Da spomnimo. V Šoli zdravja, ki v Solkanu poteka med 7.30 in 8.00 na kotalkališču ob solkanski Karavli, vadiamo vsako jutro, ob vsakem vremenu z izjemo nedelj in praznikov. Vadba 1000 gibov, ki krepi telo in duha, je primerna za ljudi različnih zmognosti in starosti. Tu spletno tudi prijateljstva, se družimo in klepetamo. Ne dež ne solkanska sapica nam ne prideta do živega. Lepo nam je. Z zadnjo kitico naše himne vas toplo vabimo, da se nam pridružite.

»Naj nas gibanje združuje,
 naj prijateljstva utruje.
 Srčno vabljen prav vsak,
 da mu lažji bo korak!«

Matejka Tomažič

Muca CUPatarica se predstavi

Leta 2020, na nekdanji praznik mladosti 25. maja, sta župana obeh Goric prerezala trak pred vhodom v hiško Muce CUPatarice v Solkanu na mejnem prehodu in s tem odprla vrata prvemu Centru Uporabnih Predmetov v tem delu Primorske.

Društvo Muca CUPatarica je nastalo v sodelovanju več akterjev, med katerimi je posebej pohvaliti dijake goriške gimnazije, ki so tudi avtorji imena in številnih plakatov na spletnem omrežju z zgodbami, ki opozarjajo na nujno potrebo po varovanju okolja.

Muca Copatarica je druga najbolj brana zgodba v Sloveniji, prevedena v več tujih jezikov. Skoraj ni otroka, ki zgodbe ne bi poznal. Tudi Muca CUPatarica si želi v svojo hiško privabiti čim širši krog obiskovalcev, ki pa ne bodo le skrbeli za copatke, temveč prav za vse predmete okrog sebe in v svojem okolju, od oblačil do posode, pohištva, slik, knjig ...

Mimogrede, Muca CUPatarica je brezplačno pridobila vsa soglasja lastnic avtorskih pravic zgodbe Muce Copatarice za koriščenje imena in ilustracije, ki jo uporablja v svojem logotipu.

Društvo Muca CUPatarica je socialno podjetje, ki si je torej zadalo nalogo, da kar največ stori za zdravo življenje in čisto okolje, torej za trajnostno naravnano družbo, ki bo obstala in ne izumrla, kot počasi izumirajo številne rastline in živali.

V hiški Muce CUPatarice med obema Goricama se odvija menjava odvečnih še uporabnih predmetov. Menjava poteka tako, da se prineseni predmeti skupaj ocenijo na eno izmed treh vrednosti – nižjo, srednjo ali visoko. Kolikor obiskovalec ne najde v hiški ustrezne menjave, se mu za dobroimetje izda CUPončke. Lahko pa obiskovalci razstavljene predmete tudi kupijo, po nizki ceni, odvisni od razporeditve v omenjene vrednosti. V hiški Muce CUPatarice se pogosto sliši stavek: »Vaši še uporabni predmeti so vaš denar za

nakup pri nas.« Pogosto se začini še s stavkom: »Saj veste, včasih se ni proizvajalo izdelkov tako, da bi zdržali le do konca garancijske dobe!« ali »Stara oblačila so kvalitetnejša od novih in bolj zdrava, več je naravnega materiala«... Vse to še kako drži!

Člani društva Muca CUPatarica med drugim tudi predelujejo in prenavljajo odslužene predmete, zlasti oblačila, ki jih Muca CUPatarica prodaja po ceni, ki jo sama imenuje zelena cena. Zakaj zelena cena? Ker ne vsebuje stroškov materiala, temveč zgolj stroške dela, saj se material navadno dobi kar v Muci CUPatarici. V bran pred hitro modo, ki dobesedno uničuje planet, poskuša ustvarjati trajnostno modo. Namreč, hitra moda, ki je pričela svoj uničevalski pohod v začetku devetdesetih let, je v nekaj letih postala onesnaževalec planeta št. 2, takoj za toplogrednimi emisijami. Je tipičen izum pogoltnega kapitalizma, ki ustvarja dobičke na račun onesnaževanja in uničevanja pitne vode in izkoriščanja otroške delovne sile. Je cenena, nezdrava, praviloma iz umetnih materialov in je v nekaj letih ustvarila zalogo oblačil za 8 generacij preveč. Za razliko od nje je trajnostna moda, ki jo ustvarjajo Muca

– trajnostna, zdrava, vsestransko uporabna oblačila. Zato tudi stara oblačila niso za smetišče, ampak za ustvarjalno predelavo, če ne že kar v originalu za mlade, ki jim je »vintage« pri srcu. Tako ugotavljajo v Muci CUPatarici.

Pomembna naloga, ki si jo je zadala Muca CUPatarica, pa je vsekakor naravovarstveno osveščanje, kar poskuša doseči z organizacijo delavnic in tečajev predelave in prenove odsluženi predmetov in odpadnega materiala, razstav trajnostnih izdelkov in z aktivnimi udeležbami na družabnih in drugih prireditvah (po osnovnih šolah, na LUNG-u in v sodelovanju z njimi, na Sončkovih dnevih, pri zamejskih Slovenicah itd.). Večina tehnik in postopkov predelave so inovacije članov društva, ki jih že drugo desetletje preizkušajo z ustvarjanjem izdelkov iz odpadkov, za kar so tudi prejeli številna priznanja, vključno s certifikatom izdelkov umetnostne obrti.

Kolaž plastika

Skratka, Muca CUPatarica promovira zdravo življenje in čisto okolje z željo, da se čim hitreje prelevimo iz brezglave potrošniške v trajnostno družbo in obdržimo ta planet za zanamce. Zato bo najbolj srečna tedaj, ko se bo prav vsak prebivalec, preden se bo odpravil v velike trgovske centre, odpravil v centre, kot je Muca CUPatarica in povprašal, če ni morda kaj takega, kar potrebuje, na zalogi prav tam.

Poleg navedenih aktivnosti se je Muca CUPatarica v treh letih svojega obstoja ukvarjala tudi z dobrodelfno dejavnostjo, z zbiranjem in podarjanjem

Kolaž decoupage

predmetov tistim, ki so jih nujno potrebovali.

Muca CUPatarica zgladno sodeluje s CUP iz Izole, Komunalno Nova Gorica in drugimi gospodarskimi subjekti območja, ki so ji kakor koli kompatibilni (npr. od njih pridobiva material za predelavo) ter društvu in NVO z različnimi skupnimi aktivnostmi.

Vsak delovnik od 14. do 18. ure v hiški na mejnem prehodu v Solkanu sprejema uporabne predmete, take, ki jih lastnik ne potrebuje več, nekemu drugemu

pa bodo še vedno koristili. Seveda so uporabni predmeti tudi tisti, ki jih je mogoče predelati in ponovno uporabiti. Vabi vas na obisk in vam sporoča, da vas bodo njeni člani na svojih delavnicah in tečajih naučili vrsto možnih tehnik in postopkov predelave, prenove in ponovne uporabe odsluženi predmetov in odpadnega materiala. S tem pa zmanjševanja vaših izdatkov in, kar je najpomembnejše, manj odpadkov ter čistejše okolje.

Pa ne pozabite! Kvaliteta vaših oblek v omari (pa tudi vašega pohištva in drugih predmetov izpred več let) je vse kaj drugega kot to, kar nam danes ponuja pogoltni kapitalizem in je narejeno z otroškimi rokami v Bangladešu, Indiji, Filipinih ...

Utrip kraja

27. srečanje obvodnih TD Slovenije

Turistično društvo Solkan je zadnjo soboto v maju v sodelovanju s Turistično zvezo Slovenije organiziralo že 27. srečanje obvodnih turističnih društev Slovenije. Lepo vreme je privabilo skoraj 400 udeležencev iz 19 turističnih društev.

Priprave so se začele že v letu 2022, ko smo člani društva prevzeli prehodno zastavo na lanskem srečanju v Velenju. V začetku letošnjega leta smo povabili k sodelovanju še sosednja društva. Pripravili smo program srečanja in si porazdelili določena dela. Republiška turistična zveza je prek svojega portala obvestila ostala društva glede datuma in podala kratek opis srečanja, ki smo ga pripravili. Tako so se udeleženci začeli zbirati po deveti uri na parkirišču bivše SIE. Tam smo jim razdelili priročne nahrbtnike s promocijskim materialom in priročnim darilcem, ter seveda z listkom

za kosilo. Potem smo jih napotili v kajak center ob Soči, kjer smo jih pričakali s frotljo in sladicami, ki so jih pripravili člani TD Nova Gorica, društvo Ozeljan – Šmihelj je ponudilo polento s pršutom, društvo z Mosta na Soči pa je rezalo pršut, niso pa manjkali niti kava, šilček kratkega in druga pijača. Ob 10.20 uri se je začela uradna otvoritev. Najprej je prisotne pozdravil predsednik društva iz Solkana Branko Belingar, potem je imel svoj nagovor minister za naravne vire in prostor Uroš Brežan, sledil je govor župana Mestne občine Nova Gorica Sama Turela, nato pa še predsednika Turistične zveze Slovenije Dominika S. Černjaka. Po zaključku uradnega dela otvoritve so se udeleženci vrnili na prostor, kjer so jih čakali avtobusi, saj smo jim pripravili kar štiri izlete v bližnjo okolico. Ena skupina se je odpravila na Sveto Goro, druga na Sabotin, tretja na Kostanjevico, četrta pa se je sprehodila čez novo brv in po poti ob Soči do Mizarskega muzeja in nazaj do Karavle. Del udeležencev z ministrom, predsednikom TZS in županom pa se je udeležilo strokovnega posveta na tematiko ureditev postajališč za av-

todome ob vodi, ki ga je vodil g. Bulc s sogovorniki: predsednikom združenja avtodomarjev iz Mirne in drugih.

Po pogovoru z udeleženci so bili z ogledi vsi zadovoljni. Na Karavli smo jih pričakali z muziko etno skupine Ikebana, ki je igrala do konca srečanja. Seveda brez kosila ni šlo in tudi za pijačo je bilo poskrbljeno. Udeleženci pa so lahko tudi poskusili dobrote, ki so jih nudili proizvajalci Vina Erneic, Ronki olje, Kerimba kava in Kante olja ter Dobrote Metka. Po kosilu je sledil pozdrav predsednice Krajevne skupnosti Solkan, Ksenije Brumat, in predsednika sveta obvodnih krajev, Iztoka Pipana. Nadaljevalo se je z izmenjavo simbolnih daril.

Ker smo iz mizarskega kraja, so to bili leseni spominki. Sledila je zabava, ki ni trajala pozno v noč, saj je moralo kar nekaj društev oditi domov.

Na koncu iskrena zahvala vsem članom društev, ki so pomagali pri jutranjem sprejemu ter sodelovali kot spremljevalci na avtobusih, članom KS in Društvu upokojencev Solkan, prostovoljcem KS Solkan, Turistični zvezi Slovenija, Zavodu za turizem Vipavska dolina, MONG-u, Športnemu zavodu Nova Gorica, Kajak centru Solkan in vsem podjetjem, ki so sponzorirala in materialno prispevala, da je prireditev tako dobro uspela.

bb

Društvo RIRDS na obisku v Pevmi

Dva ducata članov društva RIRDS (Rezbarsko, intarzijsko in restavratorsko društvo Solkan) se je v petek, 19. maja, udeleželo obiska v Pevmi, zamejski vasi na drugi strani Soče.

Solkan, Pevma, Oslavje in Štmaver so bili tesno povezani že pod ranjko Avstrijo in nato do druge svetovne vojne pod Italijo. Z začrtanjem stroge mejne pregrade po drugi svetovni vojni, so se stiki za dobro desetletje povsem prekinili in so se za silo obnovili z uvedbo propustnic konec petdesetih let, ki so krajevemu prebivalstvu omogočile lažje prehajanje meje. Ti stiki so se v naslednjih letih vztrajno obnavljali in dobivali nove oblike in načine tesnejšega sodelovanja.

Prelomnica je prav gotovo nastala z osamosvojitvijo Slovenije in nekaj let kasneje z vstopom nove države v Evropsko skupnost. Takrat je meja padla v vseh pogledih: odstranjene so bile vse obmejne zapore, ukinjene mejne konrole in kar je najvažnejše, je meja začela izgubljati tudi nevidno, a še vedno prisotno pregrado, ki je nastala v glavah ljudi. K temu so nedvomno pripomogle športno-rekreacijske pobude s čezmejnimi pohodi, kolesarjenji in kajakaškimi spusti, pa tudi pobude na kulturnem, znanstvenem in drugih področjih so nedvomno opravile svoje.

Niso redki niti krožki in društva, ki med svoje člane uvrščajo ljudi z obeh strani meje.

V našem primeru gre podčrtati na novo vzpostavljene „zgodovinske“ povezave med Solkanom in vasmu na desnem bregu Soče. Pred sto in več leti je med Solkanom in Štmavrom vozil čoln, nato je bil postavljen mostič, ki je stal le nekaj desetih me-

trov niže od sedanje na novo zgrajene brvi čez Sočo. Po dolgi, celo predolgi prekinitvi, so se stvari tako izboljšale, da so pred leti med obema krajevnima skupnostma podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju. No, in v to sodelovanje se je vključilo tudi solkansko društvo RIRDS, ki med svoje člane uvršča tudi ljubitelje rezbarjenja iz zamejstva. To društvo je v Pevmi in v Štmavru že postavilo več dobro obiskanih razstav svojih rezbarskih in intarzijskih izdelkov.

Eden od Solkancev, tudi član društva RIRDS, se je pred leti v Pevmi predstavil z res zanimivo razstavo kavinih mlinčkov iz raznih obdobj. Ljudje iz treh zamejskih vasi pa prispevajo veliko malih „mojstrov“, ki krasijo vsakoletne razstave jasic in pirhov na Sveti Gori.

Med vse te stike nedvomno spadajo tudi družabna srečanja. Društvo RIRDS nekajkrat letno za svoje člane pripravi krajše izlete in piknike v raznih krajih Goriške. Tokrat so se, predsednik Joško Markič in ostali, odločili, da obiščejo prijatelje v zamejstvu. V Pevmi sta jim izrekla dobrodošlico predsednik in podpredsednik Krajevne skupnosti Pevma, Štmaver in Oslavje, Lovrenc Peršolja in Vili Prinčič. Po pozdravih sta jih odpeljala v vaško cerkev Sv. Silvestra in Sv. Ane, ki jo od leta 1934 krasijo stenske poslikave znanega slovenskega slikarja Toneta Kralja. Naslikane prizore iz stare in nove zaveze ter njihovo sporočilnost je pozornim rezbarjem obrazložila Majda Mačus iz Pevme. Vili Prinčič jih je nato vodil po vasi na ogled raznih zanimivosti. Ustavili so se pred enim najstarejših spomenikov padlim v NOB na Goriškem (odkrit januarja 1947), ki spominja na 46

padlih partizanov in žrtev vojne; nato so se podali na pevmsko pokopališče, ki tudi hrani nekaj zanimivosti. Tam se nahajata dve monumentalni grobišči: grobišče družine Fogar, iz katere izhaja Luigi Fogar, škof v Trstu iz žrtev fašističnega nasilja. Drugo grobišče je še starejše: tam se nahajajo nagrobni kamni družin nižjega plemstva: družine Thurn Hoffer und Valsassina, Strassoldo-Graffenberg in Teuffenbach und Thömel. Ustavili so se pred rojstno hišo, kasneje tudi pri grobu, Angele Boškin, prve slovenske medicinske sestre, ki se je rodila v Pevmi leta 1885 in v Pevmi 1977 tudi umrla, stara 92 let.

Na pokopališču so se rezbarji poklonili padlim v NOB, ki so tam pokopani. Tam so domačini pred kakim letom postavili spominsko ploščo z imeni vseh 46 v vojni preminulih domačinov. Domačinka Adela Klančič, ki je tudi članica društva RIRDS jim je prebrala pesem, ki jo je leta 1945 v spomin na žrtve napisala Gizela Primožič z Oslavja.

Nato so se rezbarji in njihovi spremljevalci usedli v avtomobile in se odpeljali na Oslavje, kjer so lahko občudovali lepo urejene vinograde in sadovnjake. Odpeljali so se tudi na greben, ki je bil skoraj 15 mesecev med letoma 1915 in 1916 prizorišče srditih bojev med avstro-ogrskimi in italijanskimi enotami. Mimgrede so si ogledali tudi veliko oslavsko kostnico, ki hrani ostanke več kot 60.000 padlih vojakov.

Po obhodu z ogledi krajevnih zanimivosti je družino v Pevmi čakal piknik. Zraven cerkve se nahaja lepo urejen vaški športno-kulturni center, kjer poleti potekajo tudi vaški prazniki. Tam so postavili mize in društvena kuharja sta si zavihala rokave ter pripravila okusne jedi na žaru in druge dobrote.

Domačini pa so ponudili slaščice, sokove in tudi vino, ki ga v teh krajih ne manjka. Ni manjkala niti lepa slovenska pesem, ob spremljavi kitare, ki je zaključila krasen in zanimiv dan.

Vili Prinčič

Utrip kraja

Srbsko kulturno društvo Sloga iz Nove Gorice

Srbsko kulturno društvo »Sloga« od ustanovitve, leta 1995, do danes nenehno krepi in širi svoje delovanje, dosledno in načelno sledi svojemu poslanstvu, ki je bilo in ostaja: ohranjanje identitete, tradicije in kulture Srbov, ki živijo v severnoprimerški regiji, tj. v Novi Gorici in okolici, pa tudi iskreno in plodno sodelovanje s kulturnimi društvi in ustanovami domačega, večinskega slovenskega naroda.

Od ustanovitve je društvo stalno ali občasno dejavno v več sekcijah: folklorna sekcija s tremi skupinami (otroci, nastopajoča skupina in veterani), športna sekcija, motoristična sekcija, dramska sekcija.

Poleg stalnih dejavnosti po sekcijah in številnih kulturnih in folklornih nastopov v Sloveniji in tujini društvo organizira športne turnirje, praznovanja, veselice in druženja članov ob

praznikih in posebnih datumih iz srbske tradicije.

Društvo je ogromno prispevalo k prilagajanju in integraciji srbskih priseljencev v Novi Gorici in okolici v slovensko družbo, predvsem s pravnim usmerjanjem svoje izvirne nacionalne kulturne zavesti ob hkratnem prilagajanju novemu okolju ter spoštovanjem kulturnih dosežkov in vrednot slovenskega naroda ter drugih manjšinskih in priseljenjskih etničnih skupin, ki živijo v Sloveniji.

Društvo ima zelo tesne in konstruktivne odnose z lokalno skupnostjo, lokalnimi oblastmi, kulturnimi ustanovami na ravni države, z Mestno občino Nova Gorica ter Občino Šempeter - Vrtojba.

Posebej je pomembno sodelovanje v okvirju Zveze kulturnih društev Nove Gorice, v kateri je »Sloga« aktiven član in s svojimi aktivnostmi pomembno prispeva k rezultatom in dosežkom Zveze.

Prav tako je pomembno sodelovanje s kulturnim društvom Slovenskega naroda iz Nove Gorice in okolice, in sicer s Folklorno skupino »Na placi« iz Šempetra pri Gorici ter Kulturnim društvom »Kraški šopek« iz Sežane, ki se redno udeležijo koncertih SKD »Sloga«, in obratno. Pomembno je bilo tudi sodelovanje s »Potencial«, Inštitutom za revitalizacijo podeželja iz Lokovca pri projektu ohranjanja kulturno-tehnične dediščine podeželja, ter z društvom iz Tolmina in Kopra.

Po drugi strani je društvo »Sloga« zelo aktivno na ravni nacionalnih, srbskih društev v Sloveniji, s čimer prispeva k delovanju Zveze srbskih kulturnih društev Slovenije. Društvo se redno udeležuje evropskih srečanj srbskih folklornih ansamblov, ki se jih organizira vsako leto. Maja letos smo bili v Novem Sadu, kjer smo stkali ogromno novih prijateljev.

Ilija Janković, predsednik

Čebelarstvo društvo Nova Gorica

Organizirano čebelarjenje se je začelo na Goriškem z ustanovitvijo Čebelarstva društva za Goriško v goriški gostilni Pri Jelenu julija 1914. Med obema vojnama je njegovo delovanje skoraj v celoti zamrlo. Leta 1951 se je društvo preimenovalo v Čebelarstvo društvo Nova Gorica, ki uspešno povezuje čebelarje Goriške še danes. Od leta 2009 vodi društvo predsednik Izidor Šuligoj ob pomoči tajnika Martina Hozjana. Leta 2014 so praznovali častitljivi jubilej delovanja in ob tej priliki izdali zbornik »100 let Čebelarstva društva Nova Gorica«. Trenutno je v društvu 108 članov, od tega 15% žensk.

Tradicionalni slovenski čebelnjak

Skrbijo za okrog 4000 čebeljih družin iz Nove Gorice, bližnje okolice in Trnovsko-Banjške planote. Sedež društva je v stavbi KS Solkan, njihov e-naslov je cebelarsko.drustvong@gmail.com.

Njihove glavne dejavnosti so izobraževanje članov s področja čebelarstva in veterine, sprotno obveščanje čebelarjev o novostih in problematiki stroke, skrb za ohranjanje avtohtone

kranjske sivke, aktivno delovanje v lokalnem okolju in na mednarodni ravni ter promocija čebeljih pridelkov.

Na svetovni dan čebel 20. maja praznujejo čebelarji praznik tako, da se udeležijo vseslovenskega srečanja čebelarjev. V okviru občinskega praznika MONG pa imajo dan odprtih vrat, ko krajanom predstavijo svojo dejavnost in čebelje pridelke. V novembru organizirajo tradicionalen slovenski zajtrk za lokalne vrtnice in šole. Pri OŠ Frana Erjavca v Novi Gorici so postavili učni čebelnjak. Sestavlja ga več tradicionalnih AŽ-panjev, ki so slovenska posebnost in edinstveni na svetu. Člani društva s praktičnim delom omogočajo uspešno delovanje čebelarstva na šoli. Tako skrbijo za prenašanje znanja na mlade. Pri tem čebelnjaku organizirajo predstavitve o čebelarstvu tudi za širšo javnost. Svoj čebelnjak so nekoč imeli tudi pri OŠ Solkan, vendar so ga zaradi nastalih problemov odstranili.

Na društvu pravijo, da se je zanimanje za čebelarstvo in čebelje pridelke na našem območju povečalo zlasti med in po obdobju koronavirusa, ko so ljudje v večji skrbi za svoje zdravje začeli bolj posegati po domačih pridelkih. Med, matični mleček in cvetni prah so visoko kakovostna hrana. Čebelji vosek, propolis in čebelji strup pa se uspešno uporabljajo v zdravstvu.

Poleg slabega vremena, ki čebelarjem onemogoča pašo, ko cvetijo medovite rastline, čebelarjem predstavljajo velik problem tudi bolezni čebel. Veliko škodo povzročata čebelarjem še zastrupljanje okolja s pesticidi in nova tehnologija.

Kako pomembne so čebele za obstoj človeštva? Čebele so eden od po-

membnih opravevalcev, ki omogočajo in povečujejo kmetijsko pridelavo hrane. Na ta način zmanjšujejo lakoto, prispevajo k ohranjanju zdravega okolja in biotske raznovrstnosti. Človek je odvisen od čebel, zato je prav, da jih zaščitimo.

V septembru 2022 je Čebelarstvo društvo Nova Gorica za svoje koristno in uspešno delo prejelo plaketo MO Nova Gorica za »dolgoletni razvoj in promocijo čebelarstva na Goriškem, prenos znanja na mlade ter za osveščanje širše javnosti o pomembnosti čebel in čebelarstva«. Posebno priznanje za svoje požrtvovalno delo v korist človeštva so slovenska čebelarstva društva prejela letos 24. aprila ob svetovnem dnevu zemlje, ko je bilo slovensko čebelarstvo vpisano na reprezentativni Unescov seznam nesovne kulturne dediščine.

Člani Čebelarstva društva Nova Gorica jemljejo svoje delo kot poslanstvo in ga opravljajo z odgovornostjo in ljubeznijo do čebel, ki so nujno potrebne za naše preživetje. Z veseljem se odzovejo na povabila za predavanje o čebelarstvu ob čebelnjaku pri OŠ Frana Erjavca v Novi Gorici.

Vidojka Harej

GOvoRICA razpisuje 2. nagradni literarni natečaj GOvoRIČKA 2023 za kratko zgodbo

Zgodbe naj bodo izvirna avtorska dela, še nikoli objavljena v nobenem mediju, napisana v slovenskem jeziku v pisavi Arial in velikosti 12 pt in v obsegu 4000 do 4500 znakov s presledki. Natečaj je namenjen osebam, starejšim od 18 let, ne glede na prebivališče. Natečaj poteka v času od 10. junija do 10. septembra 2023. Letos je Tavčarjevo leto, zato naj nam bo v navdih njegovo Cvetje v jeseni, znotraj tega pa je tema prosta. Naslov svoje zgodbe izberete sami.

Prispevate lahko največ 2 zgodbi. Natečaj je anonimen. Zgodbe naj bodo opremljene le s šifro in telefonsko številko, na katero bomo poklicali avtorje in avtorice najboljših del in tako izvedeli njihova imena. Tričlanska komisija bo prebrala prispele zgodbe in izbrala tri najboljše za nagrade in objavo v klubskem glasilu; njena odločitev je dokončna. Komisija se lahko odloči, da ne podeli nagrade nobenemu besedilu. Avtorji in avtorice poslanih del dovolijo objavo svoje zgodbe v glasilu GOvoRIŠKI ZAPISI. Objavljene bodo lahko tudi nenagrajene dobre zgodbe po izboru komisije.

Nagrade bodo podeljene na posebni prireditvi v okviru Gregorčičevih dnevov oktobra 2023.

1. nagrada: 100 €, knjiga in objava v glasilu

2. nagrada: knjiga in objava v glasilu

3. nagrada: knjiga in objava v glasilu
Besedila, opremljena le s šifro in telefonsko številko avtorja ali avtorice, pošljite najpozneje do 10. septembra 2023 po elektronski pošti na naslov: govorica@yahoo.com
Zadeva: GOvoRIČKA 2023

ali po klasični pošti GLK Govorica (GKFB), Trg E. Kardelja 4, 5000 Nova Gorica. Želimo vam veliko navdiha in z veseljem pričakujemo vaše zgodbe!

Naše ogledalo 2023

V Solkanskem časopisu št. 101, izdanem v mesecu juniju 2019, smo pod naslovom Naše ogledalo opozorili na pereč problem zbiranja odpadkov in urejenosti EKO otokov v Solkanu. Kljub intenzivnim aktivnostim na tem področju težave še vedno ostajajo odprte tudi sedaj. Krajanje se pritožujete nad urejenostjo in čistočo EKO otokov. Koncesionar ima narejen načrt za pobiranje odpadkov in čiščenje otokov in to tudi

izvaja. Prevečkrat imajo posamezniki nerazumen odnos do ločevanja in odlaganja odpadkov v EKO otoke (slike v prilogi). Svet KS Solkan je tudi v novi sestavi potrdil izhodišče MONG, da se v celotnem naselju poenoti videz otokov, ki bo bistveno prispevala k urejenosti in čistoči kraja. Potrudili se bomo, da bomo dosegli ureditev čim večjega števila EKO otokov primerne bivalnemu okolju.

nedelja popoldan

ponedeljek zjutraj

nedelja popoldan

Ekološki otoki v MONG

Mestna občina Nova Gorica je pristopila k poenotenju videza ekoloških otokov. Oblikovana je bila idejna zasnova Tipski ekološki otok, na podlagi katere so v letu 2021 bili urejeni štirje ekološki otoki. Projekt ureditve in poenotenja se bo v letu 2022/23 nadaljeval. Tiskni ekološki otok je ograjen z enovito in na vseh štirih straneh enako ograjo, sestavljeno iz lesenih, macesnovih desk, ki so vijacene v jeklene profile. Tlak eko-

loškega otoka je iz armirano betonske plošče, okolico ekološkega otoka pa se uredi z nizkimi grmovnicami ali travo.

Z urejanjem ekoloških otokov situacijo izboljšujemo, zavedati pa se moramo, da so odpadki, njihovo zbiranje, odvažanje in hrup, ki ga pri tem proizvajajo komunalna vozila, del vsakdanjega življenja, so splošna raba, ki je nujno potrebna. Ločeno zbiranje odpadkov ni zgolj zakonodajna zahteva, je naša skupna odgovornost.

Skica tipskega ekološkega otoka (IZP, 133, avgust 2020, Materija d.o.o.)

Primer izvedbe tipskega ekološkega otoka (ekološki otok na ulici Stara pot).

Lepo bi bilo, da bi uporabniki divjih piknik placov za seboj tudi kaj pospravili.

Urejenost kraja

Prehajamo iz pomladanskega obdobja v poletje. Krajanje urejamo naše bivalno okolje, vendar se vsi ne držijo zapisanih pravil o vzdrževanju zasebnih zelenih površin. Mnogi med vami se pritožujete, da je vse več primerov, ko "žive meje" presegajo območja, ki omogočajo normalno in pregledno gibanje po cestah in pločnikih in nas prosite, da ukrepamo.

Zato apeliramo na krajanje z naslednjim:

OBVESTILO

Previsoka in razraščena vegetacija ob javnih cestah predstavlja oviro in ogroža varnost udeležencev v cestnem prometu - pešcev, kolesarjev in predvsem voznikov. Lastniki oziroma uporabniki zemljišč so dolžni redno obrezovati vegetacijo, da ne sega v območje ceste, pločnikov ali kolesarske poti in so hkrati odgovorni za nastalo škodo ob prometni nesreči zaradi nepreglednosti ovir, ki segajo na prometne površine.

Zakon o cestah Uradni list RS, št. 132/22 (109. člen, 110. člen, 134. člen . . .)

Poleg navedenega pa imamo v Mestni občini Nova Gorica tudi:

ODLOK o koncesiji za opravljanje lokalne gospodarske javne službe urejanja in čiščenja javnih površin na območju Mestne občine Nova Gorica za mesto Nova Gorica in naselja Solkan, Kromberk, Rožna Dolina in Pristava 31. člen (vzdrževalna dela na zasebnih zelenih površinah)

(1) Na zasebnih zelenih površinah, ki se nahajajo ob javnih površinah in vplivajo na videz naselja, morajo lastniki oziroma upravljavci opravljati vsa nujna vzdrževalna dela, zlasti pa:

- spomladansko čiščenje zelenih površin,
- košnjo travnatih površin,
- urejanje obstoječih nasadov,
- obrezovanje živih mej, grmovnic in dreves, posebej ob cestah in pločnikih tako, da ne segajo na javno površino in ne ovirajo hoje ter preglednosti v križiščih in ne zakrivajo prometne signalizacije,
- pravočasno odstranitev hirajočih oziroma suhih dreves,
- druga vzdrževalna dela, ki so nujno potrebna, da se ohranja urejen videz zelenih površin in naselja.

(2) Kadar lastniki oziroma upravljavci zasebnih zelenih površin ne izvajajo nujnih vzdrževalnih del, odredi pristojni organ rok za izvedbo nujnih vzdrževalnih del.

(3) V primeru, da lastniki oziroma upravljavci zasebnih zelenih površin ne izvedejo nujnih vzdrževalnih del v roku, ki jim ga je odredil pristojni organ, lahko le-ta odredi, da dela opravi izvajalec javne službe na stroške lastnikov oziroma upravljavcev.

Odlok ureja tudi kazenske odločbe za kaznovanje lastnikov oziroma upravljavcev zasebnih zelenih površin in kaznovanje fizičnih oseb posameznikov.

Krajanje, prosimo, poskrbite, da bo naš kraj še lepše zacvetel v urejenosti in čistoči!

Tomaž Černe

Utrip kraja

Srečanje solkanskih 84-letnikov

Bilo nas je 48, 25 prvošolk in 23 prvošolcev, ko smo leta 1945, po komaj končani drugi vojni vihri, prestopili prag solkanske osnovne šole. Prvič smo se sošolci srečali ob petdesetletnici na Od-dihu. Že takrat so se od nas poslovili kar trije sošolci. Z leti se naše vrste vse bolj redčijo, tako do se je doslej poslovilo trinajst sošolcev in pet sošolk, zadnja med njimi Kamila Žigon, ki se je redno udeleževala naših srečanj. Spomin nanje smo obeležili z minuto molka.

Tokrat se nas je uspelo v hotelu Sabotin zbrati deset sošolk in dva sošolca. Toni Vižin nam je v opravičilo izostanka posvetil pesem:

Pozdrave tople, zdravja, sreče vam soletnice, soletniki iz dna srca želim. Edina generacija, ki vsako leto vztraja v srečanjih in znova jih budi.

Zahvala naj se poje zvestim članicam, ki trudijo se, da se družba vkup drži. Tudi letos mene več med vami ni, srčna bolečina veseliti se mi ne pusti.

Še enkrat vam vsem skupaj snidenja veselega želim; za tiste, ki jih več med nami ni, pa časten, trajen, lep ostaja naj spomin.

Majda pa nas je presenetila z lično ročno izdelanim svitkom po originalu, ki ga hrani Pepi Komandja. Spomin je zaplaval v čas, ko so svitek nosile na glavi naše none in mame; na njem je bila kaš-tela z nabranim sadjem, ki so ga odnašale domov ali v prodajo. Služil je tudi za parjavancu z opranim perilom, ki so ga žene nosile splakovat v Sočo ali na Zagrad, pa tudi na fontane, ki jih je bilo v Solkanu kar nekaj. Danes je skoraj nepojmljivo, kako so nosilke uspele ohran-

jati ravnotežje, tako da je tovar varno prispel na svoje mesto. Zgodilo pa se je tudi, da so mamice položile dojenčka v svitek, da so lahko šle delat na polje.

Ob izvrstnem meniju se je razvil živahen klepet in ura se je kar hitro obračala.

Zanimivo je bilo, da je ob koncu vino

na mizah ostajalo, zmanjkovalo pa je vode izpod špine, s katero smo uspešno tešili žejo ob obilnem kosilu. No, saj danes kar naprej poslušamo, kako pomembno je piti dovolj vode, vino pa se tako odsvetuje. Ja, svet se pač obrača!

Katarina Vuga, besedilo in

60 let kasneje

Po 60 letih smo nekdanji sošolci Osnovne šole Solkan ponovno sedli v šolske klopi k pouku.

Dve uri smo obujali spomine na dogodke izpred 60 let, ko smo zaključili šolanje na osnovni šoli.

Pouk smo pričeli z glasbo, ki smo jo v tistih letih oboževali, pozabili pa

in čestital za idejo o izdaji časopisa Solkanska sapica in ob pričetkih gradnje zunanjega športnega igrišča. O zaprti telovadnici se nam v tistih časih še sanjalo ni. Na stari šoli je bil en razred tedaj telovadnica, kjer smo ob slabem vremenu lahko telovadili in krepili svoje sposobnosti. Staro stavbo

OŠ Solkan, 2023

smo na pozdrav pred poukom, ki smo ga marali izreči pred leti.

Še posebno so se nam vtisnile v spomin aktivnosti, ki so se dogajale ob izgradnji zunanjega šolskega igrišča, kjer smo veliko sodelovali tudi s prostovoljnimi delom pri gradbenih delih. Ob otvoritvi igrišča smo od predstavnikov Telesne kulture Nova Gorica prejeli posebno priznanje.

Dogajanje na šoli smo pred leti popestrili z začetkom izdajanja šolskega časopisa »Solkanska sapica«, v katerem smo lahko učenci objavljali svoje prispevke o tedanjih aktualnih dogodkih in nekateri prispevki so bili kar vizionarski. Prvi predsednik skupščine Nova Gorica, gospod Gabrijelčič, se nam je v prispevku v časopisu zahvalil

šole je obkrožal visok zid, tako da so bile gibalne možnosti zelo omejene.

V spominu nam je ostala slovesnost on 100. obletnici Osnovne šole Solkan. Ob tej priložnosti je bila na pročelje šole postavljena spominska plošča, ki še danes stoji in ob otvoritvi katere je bil prisoten tudi primorski pisatelj France Bevk.

Ugotovili smo, da smo bili v razredu številni kot posledica »baby booma«, ko so naše mame in očetje prišli iz gozdov in se po II. svetovni vojni malo »spočili«. V enem razredu nas je bilo skoraj 40.

Ob pouku smo se spomnili gospe Maričke, ki je vestno skrbela za šolski zvonec in nas opozarjala na konec ure.

OŠ Solkan, 1962

Druženje smo »po pouku« nadaljevali v Hotelu Sabotin. Ob zaključku druženja smo si bili enotni, da v nadaljnjem življenju nismo delali sramote OŠ Solkan, da smo vsi prišli do dostojnih poklicev in si kasneje zaslužili dostojne pokojnine. Žal smo ugotovili tudi, da nas je zapustilo že 17 sošolk in sošolcev.

Nekdanji sošolci: Bašin Pavčnik Martina, Bitežnik Ušaj Jerkič Marinka, Btežnik Matejka+, Bizjak Marija, Brešan Branko, Čadež Joško, Černe Zlatko, Grosar Čubej Marinka+, Hvala Doljak Božena, Mervič Pepi+, Mervič Zdravko+, Figelj Štefan, Srebrnič Aleksander, Pauša Drašček Aleksandra, Hvala Gabrijelčič Gabrijela, Golob Dušan+, Škočaj Jasnič Breda, Jug Boris, Kodermac Jordan, Kodrič Kofol Majda, Likar Zdenko+, Juretič Makovec Marjeta, Miljavec Bogomir+, Juretič Milost Marcela, Mirt

Katjuša+, Fikfak Mirt Nataša, Pavlin Anica, Pavlin Otokar, Leban Perko Katja, Petrovič Marjan, Pičulin Gabrijel+, Poberaj Jože+, Podobnik Povšič Milanka, Gyorfi Srebrnič Milojka+, Torkar Vinko, Valentinčič Albin, Volk Bogdan+, Volk Boris, Bednarik Vuga Klara, Zavrtnik Petra, Rutar Devetak Maura, Kumar Šavli Dolores, Goldmajer Tomažič Vasilija, Mužič Elza, Mavrič Igor, Prinčič Dušana, Nemeč Komel Milojka, Fornazarič Živec Marjetka, Leban Marušič Neva, Golob Branko+, Škarabot Davorin, Doljak Aleksander+, Likar Vuga Nadja, Rijavec Ferfila Vera, Bone Joško, Čičigoj Majda, Karajič Gomišček Sonja, Mikolič Žen Danila, Poberaj Leon, Jug Bogomila+, Mervič Anica, Bensa Robert, Bajc Figelj Branka, Skok Abramič Janja Ivica, Panker Batistič Maruška, Škarabot Marica+, Filipič Vladimir.

Jordan Kodermac

Solkanska sončnica na razstavi

Oddelek za lesarstvo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je v marcu organiziral natečaj, namenjen promociji lesenih izdelkov, ki so delo osnovnošolcev pod mentorstvom učiteljev. Med 25 osnovnimi šolami in skoraj sedemdesetimi izdelki se je Tiana Demirovič s svojimi sončnicami uvrstila med štiri nagrajence. Izredno smo tudi ponosni, da nas je prof. dr. Franc Pohleven, ki je organizator razstave o lesenih izdelkih, obvestil, da je bil njen izdelek izbran kot razstavni eksponat iz masivnega lesa, ki je bila na elitni prireditvi Čar lesa 2023, ki je bila v Cankarjevem domu od 11. do 19. maja.

Mojca Milone

Tiana Demirovič s svojimi sončnicami,
Mojca Milone

V parlamentu

11. aprila je potekal 33. nacionalni Otroški parlament. Skupaj je sodelovalo 118 mladih parlamentarcev. V Državnem zboru so razpravljali so o duševnem zdravju otrok in mladih.

Med predstavniki Severno primorske regije je bil tudi učenec OŠ Solkan, Jakob Ugrin iz 8. a.

Boštjan Mugerli

Pred Državnim zborom (skrajno desno učenec Jakob Ugrin in mentor Boštjan Mugerli).

Zlati bralci

Devetošolci, ki so vsa osnovnošolska leta brali, so se v torek, 30. maja, udeležili prireditve Zlata bralka/zlati bralec, ki jo organizira Društvo Bralna značka

v sodelovanju s Telekomom Slovenije in društvu Zveze prijateljev mladine Slovenije. Prireditev je potekala v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani.

Tehniški dan v Mizarskem muzeju

V torek, 9. maja, smo učenci 6. razreda imeli v Solkanu tehniški dan z različnimi dejavnostmi: ogled filma o vodnih izviri v Solkanu, lov za vodnimi izviri in kulturno dediščino kraja, ogled Mizarskega muzeja.

Vtisi učencev:

- Najbolj mi je bilo všeč, ko sem izvedela, kakšno pohištvo so izdelovali solkanski mizarji med 1. in 2. svetovno vojno. Pohištvo je unikatno, posebno po vzorcih in izdelavi. Zanimive so mi bile tudi kamnite maske, ker so bile lepe, natančno izklesane in posebne. Nekatere so bile izdelane zelo natančno in realistično.

- V mizarskem muzeju je bilo zelo zanimivo in poučno, ker imajo razstavljenih tudi veliko iger, izdelanih iz lesa – npr. šah, marjanca, namizni nogomet (*kalčo*) in veliko različnega lesa za znanje pri tehniki. Začudil sem se, koliko mizarjev je bilo v Solkanu in kako obujajo tradicijo še danes.

- V dvorani na Karavli smo si ogledali film o skrivnostnih izviri v Solkanu. Film je predstavil g. Miran

Gospod Jožko Markič nas je vodil po mizarskem muzeju v Solkanu, Mojca Milone.

Brumat. Zanimivo je bilo, da smo v filmu videli tudi učence OŠ Solkan, saj je nastajal kot skupni projekt med šolo in krajani. V filmu je večini bilo najbolj zanimivo, da so nekoč oblačila prali v vodi in na roke, poleti pa celo v reki Soči. Pritegnilo nas je tudi to, da so ženske verjele, da bodo v koritu Zagrad zagledale podobo svojega bodočega ženina. Na obrežju Soče smo se poučili še o mlinih, ki so tam delovali v preteklosti.

Učenci 6. razredov

Klic poletju

V sredo popoldne, 7. junija, so učenci OŠ Solkan skupaj z vodstvom šole in učitelji ter drugimi nastopajočimi pričarali čudovit koncert na Karavli v Solkanu z naslovom Klic poletju. S pesmijo Lepa je dežela naša so nas učenci otroškega pevskega zbora in mladinskega pevskega zbora pod vodstvom učitelja Mateja Petejana popeljali v čarobne melodije pristrčnega koncerta. Pozdravno besedo je imel gospod ravnatelj Goran Bezjak. Navzoče je prijazno pozdravil in nagovoril. Pod vodstvom pomočnice ravnatelja »Heidi Jakopič« so se predstavili najmlajši pevci OŠ Solkan s svojim prvim igrivim nastopom. Na šoli imamo tudi skrite glasbene talente, ki so samouki. Ian in Maks sta prava klavirska virtuozna in preko hitrih prstov sta nas povedla v svet slikovite glasbe, ki s prijetno melodijo poboža dušo. Nadaljevali so učenci otroškega pevskega zbora z ubranim petjem in nasmehom na obrazu ter srčnostjo v očeh. Prepevali so o sreči na vrhovi in pravem prijateljstvu, ki utrdi vse vezi. Za rock popestritev sta poskrbela učenca Tilen in

Tristan. Umetniško sta zaigrala pesmi dobrih starih rock skupin AC/DC in Joana Jetta. Zgodbe o prijateljstvu so stkali tudi učenci mladinskega pevskega zbora, ki so jih prepevali z dušo in srcem. Sledilo je presenečenje s predstavivijo našega šolskega banda z naslovom Šolska 25. S pesmijo »Vem, da danes bo srečen dan« so pevci OŠ Solkan sklenili radosten večer. Odlično in izvirno sta ga povezovala Zala in Maks.

Vsak nastopajoči je v pisano paleto zamešal svoj odtenek barve in skupaj smo naslikali najlepšo umetnino in dokazali, da skupaj zmoremo.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so kakorkoli pripomogli k izpeljavi in organizaciji tega prelepega koncertnega druženja.

Iskrena hvala tudi vam, dragi starši, stari starši, krajani in vsem obiskovalcem koncerta Klic poletju, ki ste prostovoljno prispevali za šolski sklad.

Naj zaključim, da dobra dela vedno ostanejo v srcu in jih ne pozabimo kar tako, predvsem pa, kadar z njimi pridobimo nasmehe na otroških obrazih.

Erika Grosar, besedilo in

Na kmetiji »pri Strgarjevih«

V petek, 19. maja, smo obiskali kmetijo na Banjšicah. Na kmetiji mi je bilo všeč. Imeli pa so: gos, bika, teličke, konja, krave, petelina in kokoši. Igral sem se tudi s psom Reksom in psico Kalo. Za malico so nam kmetje ponudili tudi napolitanke in čips.

Po malici smo se tudi žogali in lovili petelina. Petelin se je obnašal kot da je spomenik. Aja, pa še to, Kala in Reks sta imela mladičke, ampak bili so majhni. V glavnem, imel sem se lepo. (Erik, 2. b)

Na Banjšice smo šli z avtobusom. Ko smo prišli na kmetijo, smo videli dva psa. Kmet nam je povedal, kaj delajo in koliko živali imajo.

Nato smo šli v hlev. Videli smo gosaka, krave, teličke krav, kokoši in petelina. Potem smo šli pojest malico. Všeč sta mi bila domače mleko in domač jabolčnik. Najbolj sem se čudil, ker je pes Reks igral nogomet. (Jaša, 2. a)

Lepo so nas sprejeli. Imajo dvajset krav, ki jih molzejo, in deset krav, ki bodo skotile, enega konja, eno gos, dva psa, štiri mladičke, okoli šest kokoši, teličke, pa še majhnega bikca. Postregli so nas z domačim mlekom, čajem, jabolčnikom in kislim mlekom. Šli smo na pašnik. Tam smo videli krave. Ko smo odhajali, smo bili utrujeni, ker smo se imeli res lepo! Najbolj sta mi bila všeč psa. (Tibor, 2. b)

2. a in 2. b na Banjšicah, obisk kmetije pri »Strgarjevih«, razredničarki

Miši v operni hiši

Sreda, 12. april, je bil za igralce v gledališkem krožku dan poln veselja in ponosa, a tudi malce stresa ter treme, saj smo odigrali premierno predstavo Miši v operni hiši, za katero smo vadili celo leto. Vaje so potekale z veliko smeha in dobre energije, predvsem pa s povezanostjo med člani.

Raznoliko in dinamično predstavo je popestrila ansambelska igra, s katero smo predstavi dodali piko na i. Vsak posameznik se je vživel v svojo vlogo in predstavil njen značaj.

Lili in Zana, 9. d

Predstavo si je ogledala dramska igralka Maja Poljanec Nemeč (regijska strokovna spremljevalka) in našo predstavo uvrstila na Regijsko srečanje otroških gledaliških skupin, ki je potekalo v petek, 5. maja, v Kinogledališču v Tolminu. Znašli smo se v novem prostoru, na velikem odru in se morali v pol ure prilagoditi novi situaciji. Vsi smo dokazali, da nas še tako nove okoliščine ne vržejo iz tira in smo sposobni odigrati izvrstno predstavo. Iskrene čestitke igralcem, ansambelski igri in tehnični ekipi.

Lilijana Humar Plesničar, mentorica

Učenci gledališkega krožka in ansambelske igre na predstavi Miši v operni hiši.

Od zrna do kruha

V četrtek, 11. maja, smo imeli prvošolci naravoslovni dan Od zrna do kruha. Z avtobusom smo se odpeljali do Narina na kmetijo pri Petrovih. Spoznali smo bogato kulturno dediščino. Videli smo staro kmečko hišo, in opremo, ter življenje na kmetiji pred približno sto leti. Oblikovali smo svoj hlebček kruha, ki se je spekel v krušni peči. Prava črna kuhinja z ognjiščem je bila posebno doživetje.

Spoznali smo različne vrste žit, postopke pridelave pšenice nekoč in danes, orodja in stroje, ki so se uporabljali za pridelavo pšenice nekoč in danes. Zelo vznemirljivo je bilo, ko smo vsi poskušali mlatiti pšenico. Tudi mletje pšenice na starem mlinu z mlinskimi kamni nam ni delalo težav. Skupaj smo preživeli nepozaben dopoldan in polni novih zanimivih vtisov smo se vrnili v šolo.

Iris Valantič, tekst in

Spoznavamo življenje na kmetiji nekoč, razredničarki

Razstava

Šolska avla se je čez noč spremenila v čarobni otroški gozd, ki so ga pričarali učenci z učiteljicami in učiteljem podaljšanega bivanja v Solkanu ter s podružnic v Grgarju in Trnovem. Pripravili so tematsko razstavo o gozdu z naslovom »Vzklilo je seme in zraslo je drevo ...« v počastitev dneva Zemlje, ki ga obležujemo 22. aprila. Med šolskim letom so učenci z učiteljicami in učiteljem prebirali knjige in pravljice o drevesih, gozdovih, veliko so se pogovarjali o teh temah in o požaru na Krasu. Skupaj so iskali različne ideje, kako bi izdelali svoje čarobno drevo, da bi bilo čim bolj unikatno, a hkrati zanimivo in realno. Učenci so raziskovali in opazovali drevesa okrog šole ter v bližnji okolici. Pripravili so zanimive in poučne plakate o

vrstah dreves, iz katerih so se tudi veliko naučili in znanje delili z drugimi. Pod nadobudnim očesom učiteljic in učitelja podaljšanega bivanja so pridne ročice ustvarjale pristne izdelke. Drevesa so narisali, naslikali ali izdelali iz papirja, kartonastih škatel, tulcev oziroma drugih materialov ter jih obogatili z različnimi okraski. Posadili so oreh, ga dnevno zalivali in skrbeli, da ima ustrezne življenjske pogoje. Iz oreha je vzklila nova rastlina in nekoč bo postalo ogromno drevo, ki bo spominjalo na ta čudovit šolski projekt, poln dela, veselja, ročnih spretnosti, ustvarjalnosti in povezanosti. Vsak učenec je prispeval svoj kamenček kreativnosti in skupaj smo ustvarili čudovit pisan mozaik, ki krasi šolsko avlo.

Erika Grosar, besedilo in

Razstava »Vzklilo je seme in zraslo je drevo« učencev PB v šolski avli

Osnovna šola Solkan

O miški, ki je iskala sir

Sonja Velikonja, vzgojiteljica z dolgoletnimi izkušnjami in babica naših šolskih otrok, nas je presenetila s krasno lutkovno predstavo O miški, ki je iskala sir. Za predstavo je sama izdelala lutke, pripravila celotno sceno, pozabila ni niti na vstopnice za otroke. S prefinjenim

občutkom za nastopanje je prvošolce popeljala preko celotne zgodbe, ki je imela predvsem poučno noto, kako moramo poskrbeti za naravo in pravilno ločevati odpadke. Tako učenci kot učiteljice smo bili nad predstavi navdušeni.

Lidija Abramič

Sonja Velikonja na obisku v oddelkih 1. r. PB, Vesna Gulin.

Prenovljena tematska pot

Športno naravoslovni dan smo učenci od prvega do četrtega razreda POŠ Trnovo, starejši otroci iz vrtca Trnovo, učiteljici in pomočnica vzgojiteljice začeli v zaselku Rijavci. Pri prvi tabli, ki stoji pred nekdanjo delno porušeno frnažo, nas je pričakala domačinka, učiteljica Boža Hvala, ter nam povedala veliko zanimivosti o kuhanju apna, ki je bilo tu množično prisotno še pred 100 leti. V bližini frnaže smo si ogledali kaverno ter fotografirali topa iz prve svetovne vojne, ki je stal prav pred to kaverno. Od tam smo si na bližnji višinski točki ogledali Alpe in čudovito nižinsko pokrajino do Jadranskega morja.

Pot smo nadaljevali do prve postajne točke, kjer smo pomalicali, nato pa se po novo urejeni tematski poti podali do kala pod Kukom, ki predstavlja edino stoječo vodo v bližini Trnovega. Učiteljica Boža, ki je tudi ena od pobudnic ureditve prvotne gozdne učne poti, nas je podučila, da v tej neokrnjeni naravi živita ranljivi vrsti - planinski pupek in hribski urh. Opozorila nas je na najdena kamenodobna najdišča, ki dajejo območju svojevrsten pečat. Otroci so njej pripovedovanju z veseljem prisluhnili in se prijetno utrujeni vrnili v šolo, bogatejši za nova vedenja o svojem domačem kraju.

Učenci POŠ in vrtca Trnovo pred informacijsko tablo pri Rijavcih, Denis Matežič.

Delavnica za učitelje fizike

V torek, 21. marca, je Zavod za šolstvo v sodelovanju z našo šolo izpeljal zimski seminar za učitelje fizike z naslovom Pouk fizike na prostem. Delavnice so bile namenjene osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem fizike iz cele Slovenije. Cilj delavnic je bil predstaviti nove pedagoške metode in možnosti izvajanja pouka na prostem. Udeleženci naj bi se seznanili z delom na terenu, možnostmi izkoriščanja naravnega habitata kot prostora za učenje fizike in spoznati, kako lahko te dejavnosti prenesejo v lastno

prakso poučevanja. Od delavnic predstavimo tu samo delavnico v Borovem gozdičku. Tam smo lani tudi odprli učilnico na prostem, in sicer s finančno pomočjo iz občinskega participativnega proračuna. Vsi trije pedagoški delavci OŠ Solkan (ravnatelj in učitelja fizike) smo za obe skupini učiteljev tam predstavili namen učilnice, njeno organizacijo in izvedbo ter nekaj didaktičnih izkušenj z izvedenim poukom v Borovem gozdičku z učenci naše šole.

Milan Ambrožič, Mojca Milone

Nova Gorica je 23. maja gostila Dan obrti in podjetništva v organizaciji Območno obrtno-podjetniške zbornice Nova Gorica. Obiskali smo ga tudi učenci PB 2. b in 3.

Konec maja smo si lahko pred našo šolo ogledovali starodobnike, Nina Rijavec Ternovec.

Sedmošolci smo bili med 11. in 15. aprilom v šoli v naravi. Bivali smo v ČSOD-ju v Tolminu.

30. marca je v Planici potekal tradicionalni dan otrok. Planico smo obiskali tudi učenci OŠ Solkan.

Učenci 3. razredov na naravoslovnem dnevu v ZOO Ljubljana, razredničarki.

Četrtošolci OŠ Solkan, POŠ Grgar in POŠ Trnovo smo si 5. aprila ogledali Vodarno Mrzlek in Centralno čistilno napravo Nova Gorica.

Zotkini talenti

15. maja se je v Murski Soboti odvijalo državno tekmovanje Mladih raziskovalcev Slovenije, na katerem so sodelovali tudi naši učenci. Učenci so lahko sodelovali na tem tekmovanju, ker so bili odlično uvrščeni na regijskem tekmovanju inovatorjev in raziskovalcev LABIRINT, ki je potekalo marca v Ajdovščini. V Murski Soboti so prepričljivo predstavljali svojo raziskovalno nalogo z naslovom »Ali velikost kotalnih elementov vpliva na trenje?« Kljub hudi konkurenci in zahtevno strokovno komisijo so osvojili Zlato priznanje na področju fizike in astronomije. Priznanje jim je bilo podeljeno na prestižnem dogodku v Cankarjevem domu Zotkini talenti, kjer je bila slovesna razglasitev rezultatov državnih tekmovanj in srečanje Mladih raziskovalcev, in sicer 11. junija v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Avtorji naloge so bili devetošolci: **Lovro Frančeškin, Matic Gorjan in Matic Stibilj**. Mentorstvo pa sta nudila učitelja fizike **Mojača Milone in Milan Ambrožič**.

Posadili smo ...

V PB smo na travnik za telovadnico posadili več rdečelistni hrast.

S Koroškega v Solkan

Milan Mrđenović se je iz Raven na Koroškem preselil v Solkan zaradi službe. Je doktor znanosti in trenutno zaposlen na Univerzi v Novi Gorici, kjer predava na Fakulteti za humanistiko na oddelku za kulturno zgodovino.

Kaj je na vas naredilo vtis, ko ste se prvič srečali s Solkanom?

Name je naredila voda Soča in lahko dostopne sprehajalne poti ob njej. Druga stvar je toplo vreme sredi zime in čisti zrak, ki zapiha iz zgornjega Posočja in Vipavske doline. Tudi voda je drugačna, vsaj meni deluje bolj čista in obstojna kot tista na Koroškem, ki je preveč trda in imamo zaradi tega težave z vodnim kamnom.

... in kaj je tisto, kar vas je razočaralo?

Premalo javnih zelenih površin je prva stvar, ki sem jo pogrešal, ampak se zato najdejo sprehajalne poti v naravo, recimo Solkansko polje. Od tam, kjer prihajam, Ravne na Koroškem, imamo kljub obširnemu gozdomu, ki nas obkrožajo, še vedno grajski park, ki je nekako povezan s priljubljeno gozdno sprehajalno potjo v naravo. Težko rečem, kaj me je res razočaralo. Mogoče slabo zasnovana obvoznica in premalo izkoriščen potencial javnega prevoza.

Ste kot doktor zgodovine zaznali starostnost Solkana?

Sicer nisem arhitekt, ampak mi je Solkan res všeč prav zaradi svojega staromodnega izgleda. Tukaj bi se lahko bolj uredila zaščita fasade, saj nekateri objekti razpadajo, kar se mi zdi škoda.

Malce z zakasnitvijo sta za vami s Koroške prišla tudi vaša kužana, najprej Lumpi nato še Lucky. Ste našli dovolj lepih sprehajalnih poti v bližnji okolici?

Milan s kužkoma.

Verjetno so mnogi že opazili, da se okoli sprehajam z dvema beaglom, Luckyjem (9) in Lumpijem (14), oba sta posvojena, zadnji, ki je sicer precej star, uradno okoli 15 let, je imel težko preteklost, ampak smo ga nekako uspeli socializirati. Preživel je težke preizkušnje. Večino življenja zaprt in pozabljen od vseh. Potrebne so bile številne operacije, kemoterapije in zdravljenja, da se je postavil na noge. Še vedno ima močno voljo po življenju in gibanju, zato mu z veseljem ustrezem. Solkan ponuja v tem pogledu veliko sprehajalnih poti, sploh njegova bližnja okolica. Če imaš avtomobil, si lahko v hipu na kakšnem bližnjem hribu ali ob morju.

Ste tudi vegan. Koliko časa že in če bralcem Solkanskega časopisa mogoče razložite svoje poglede na veganstvo!

Od leta 2010, torej dobrih 13 let sem uradno vegan. Nič mi ne manjka, krvna slika je bila vedno čista, kvečjemu

mi je takšno prehranjevanje pomagalo, da sem zbistril svoje misli in se razvil na vseh nivojih življenja. Zdrav duh v zdravem telesu lahko pripravi človeka na vse pomembne izzive. Trudim se slediti smernicam polnovrednega rastlinskega prehranjevanja, kar pomeni, da si hrano večinoma pripravljam in kuham sam. Moji pogledi na veganstvo so čisto enostavni: ne jem ničesar, kar ima oči, obraz in mamo. Seveda pa se mora vsak posameznik odločit sam, kako bo živel in kaj bo počel. Brez vsiljevanja in brez obsojanja drugih.

Prav tako sem na FB-strani prebrala vaše zanimivo razmišljanje o današnji družbi – družbi nasilja in ne nazadnje družbi, v kateri smo kljub relativno dobremu standardu nezadovoljni, da ne rečem nesrečni?

Ljudje smo dolga stoletja živeli v sožitju z naravo in toleranco do drugačnih. Moderna industrializirana ter novejša digitalizirana družba pa je ustvarila posebne pogoje, ki so ustajljene naravne norme vrgli iz tečajev. Nekoč smo lahko vstajali brez budilk ob sončnem vzhodu in šli zvečer spat. Veliko smo se družili, pomagali drug drugemu, predvsem pa držali skupaj. Bili smo vzor mladim in bodočim generacijam. Gradili smo odnose na moralnih načelih. Razmišljali smo o prihodnosti in se nismo preveč spotikali ob preteklost. Vsaki dan smo po več ur preživeli na svežem zraku, soncu, v gozdu in ob vodi, znali smo se boriti za skupne cilje, da bi imeli več svobode, več znanja in predvsem več kulture. Danes se prilagajamo drugačnim življenjskim vzorcem, ki nas silijo, da delamo po cele dneve, zaprti v betonskih zgradbah, odmaknjeni od narave in živali, kjer si prizadevamo, da bi bili boljši od drugih tudi s pomočjo zvijač in subtilnih oblik nasi-

lja. Vse to nas utruja in ustvarja nezadovoljne. Tako postajamo čedalje manj senzibilni na potrebe drugih, povečuje se sebičnost. Kot družba smo se preveč atomizirali, vsak živi za sebe. Nič dobrega se ne more iz tega izcimiti. Potrebujemo razmislek o tem, kako naprej, ampak je pot do tja še dolga.

Pogrešate Koroško, njeno divjo lepoto?

Pogrešam svoje gozdove in hribe, ki so lahko dostopni in odprti vsakemu pohodniku. V manj kot petih minutah si lahko v gozdu in naravi. Tukaj je rastje nizko in manj gozdov, zato ni enakega občutka v naravi kot na Koroškem. Preveč sem navajen na smrekove in borove gozdove. Vendar se vsaki dan čedalje bolj navajam na novo okolje, saj mi pri tem pomagajo številni domačini, ki so me lepo sprejeli in se zaradi njih počutim domače, čeprav moram priznati, da ko začnem govoriti, vsi takoj opazijo moj koroški naglas, ki ga težko prikrijem.

In kaj bi za zaključek še rekli krajanom Solkana?

Ohranite svojo naravo in vodne vire. To je vse, kar poleg zdrave hrane in dobrih prijateljev potrebujete za polnovredno življenje. Znanstveno je dokazano, da se človek bistveno bolje počuti v naravi, gozdovih, ob morju, rekah in jezerih, zato poskrbite, da se namesto novih cest in betona povečajo zelene javne površine, da se posadijo nova drevesa, ne pa da se jih podira, umika ali krči.

Hvala za pogovor in srečno na novi karierni poti!

Darinka Kozinc

(Ne)znani Solkanci

Spoznajmo in uporabimo užitne divjerastoče rastline iz naše okolice

Vabimo vas, da se nam pridružite na sprehodih v naravo, pa čeprav na bližnjo zelenico, kjer z vsemi čuti vstopimo v svet užitnih divje rastočih rastlin, ki rastejo na vašem območju. Tako se vrnemo »nazaj k naravi, k divjemu, neukročenemu viru prehrane, ki nam da notranjo moč« (D. Cortese).

Divje rastline poiščemo, opazujemo, jih nabereemo ter se potopimo v njihove vonjave, okuse, teksture, barve in jih tako spoznamo v njihovi polnosti. Ker rastejo brez človekovega vpliva, so v primerjavi z gojenimi kakovostnejše. Ob koncu sprehodov iz nabranih rastlin pripravimo malico in napitek. V zadnjem času užitne prosto rastoče rastline upravičeno znova pridobivajo na veljavi in vse pogosteje jih uporabljamo v kulinariki, saj vsebujejo več vitaminov in hranil od gojenih in/ali kupljenih v trgovini. Z vključitvijo kulinarike udeležence seznanimo z užitnimi divje rastočimi rastlinami in načini kako le-te ustrezno uporabiti. Udeleženci spoznavajo osnovne kuharske postopke in uporabljajo osnovne kuharske pripomočke ter se seznanijo z osnovnimi spretnostmi za pripravo jedi. Ob vsem tem pri njih spodbujamo kreativnost. Pripravljene jedi kulturno pojedjo. Po potrebi ustrezno poskrbimo za individualni pristop. Zato vabimo, da omogočite svojim otrokom, pa tudi vam, odraslim, da se že zgodaj naučite prepoznati rastline, ki rastejo v bližnji okolici, in ki jih lahko zaužijete, saj le-teh ni tako malo, kot se morda zdi na prvi pogled.

VSEBINA delavnic

- spoznavanje etike nabiralništva;
- sprehod z opazovanjem in spoznavanjem narave, ki nas obdaja;
- spoznavanje divje rastočih rastlin, ki jih lahko uporabljamo v kulinariki;
- nabiranje užitnih divje rastočih rastlin;
- raziskovanje nenavadnih, novih okusov narave;
- pridobivanje novih znanj in veščin, ki so korak na poti k samooskrbi;

- prenašanje kulturne in naravne dediščine;
- uvod v zdravilne lastnosti užitnih divje rastočih rastlin;
- vzpostavitev stika s seboj, s svojimi čuti v mirnem okolju;
- skupna priprava »divje« malice in napitka.

O mentorici

Vita Matjac, po rodu Solkanka, je certificirana zeliščarica (ena in edina tako mlada) in nabiralka z več kot desetletnimi izkušnjami, sicer pa magistrica sociologije (prva magistrska naloga z naslovom Vračanje užitnih divjerastočih rastlin v vsakdanje življenje) in bivša taborniška vodnica, ki že več let proučuje uporabo užitnih divjerastočih rastlin v vsakdanji prehrani. Zanima jo védenje uporabnikov užitnih divjerastočih rastlin kot dela novejšega trenda vnovičnega odkrivanja starih receptov in »divjih« prehranskih sestavin, njihovo dožemanje užitnih divjerastočih rastlin ter kako, koliko in zakaj jih uporabljajo v prehrani in s tem povezane kulturno pogojene razlike ter sociodemografske dimenzije kot pospeševalci oziroma zaviralci nove prakse. Raziskuje oživiljeni proces »udomačevanja« divjih rastlin kot dela obsežnega in kompleksnega novodobnega eko gibanja oziroma vnovičnega odkrivanja skritih zakladov narave, k čemur jo je spodbujal Dario Cortese. Ker »na mladih svet stoj«, želi, da bi le-ti tovrstna znanja in védenja ponotranjili, uporabili in morda nekoč predali naprej. Zato predaja svoje znanje predvsem mlajšim in mladim. Na ta način jih spodbuja k pridobivanju trajnostnih znanj, kako poceni, zdravo in učinkovito (pre)živeti v prihodnje, ne da bi ob tem uničevali še tisto malo, kar nam je od narave ostalo dostopnega.

Ohranja tradicionalne ročne spretnosti: kvačkanje, šivanje, pletenje, makrame (osnove), svoje izdelke predstavlja tudi drugim.

Zavod FloraVita je pod vodstvom Vite Matjac soorganizator 1. slovenskega Festivala nabiralništva, ki se je v prvem delu, 3. junija 2023, odvijal v Zeliščnem centru Grgarske Ravne oziroma v njegovi okolici, drugi del festivala pa je 4. junija 2023 v Ljubljani. V sklopu festivala nabiralništva vodijo kampanjo #najostanedivja, saj želijo, da ostane narava čimbolj nedotaknjena, čista.

Tudi sicer Zeliščni center Grgarske Ravne prvič, odkar obstaja, sodeluje s tako mlado primorsko certificirano zeliščarko z Goriške. Vita izvaja tudi delavnice z otroki, ki so se izkazale za zelo uspešne, zato želi znanje deliti z učenci osnovnih šol. Meni namreč, da se vsa znanja in spoznanja najbolj vtisnejo v posameznika v otroštvu, pa tudi še v mladosti.

Zato je osnovnošolsko obdobje idealno za tovrstno učenje, ki dolgoročno omogoča samooskrbo in trajno povezanost z naravo na nevsiljiv način.

Vita živi na kmetiji »po starem« v zaselku Zabrdno pred Grgarskimi Ravnamo na Banjški planoti. Je tudi direktorica Zavoda FloraVita.

KONTAKT

Povezavo za natančnejši ogled/predstavo o njenem delu dobite na Facebooku pod imenom Zavod FloraVita. Zavod FloraVita
Mail: zavodkreavita@gmail.com
Grgarske Ravne 9
Tel.: 00386 40 220 521
5251 Grgar

Pogovor z Vito Matjac

Vita, kolikor mi je znano, si do sedaj edina certificirana mlada zeliščarka v Solkanu, če ne celo na Goriškem, ki se aktivno ukvarja s proučevanjem užitnih divjerastočih rastlin in na ta način tudi živiš.

Za druge ne vem, zase pa lahko povem, da predstavljajo divjerastoče rastline res velik del mojega vsakdana. Živim v naravi, za hišo sta gozd in travnik. Nekako prepletam novodobni in stari način življenja, katerega velik del so seveda tudi užitne divjerastoče rastline. Že dolgo me zanima, kako lahko človek živi z naravo in neposredno od nje.

Kako to, da si se odločila za življenje na kmetiji? Solkan sicer ni pretirano oddaljen od Zabrda, a vendarle ...

V Solkanu sem živela od rojstva, tudi moj pranon (mamin dedek) je bil Solkanec, moja babica (mamina mama) pa se je rodila v Grgarju in tudi mene je »potegnilo« za Sveto Goro. Kmetijo, kjer živimo, nameravamo obnoviti, ker je v obupnem stanju. Zakaj v Zabrdno? Zato, ker sem vedno uživala v naravi, sem tudi bivša tabornica RSM (Rod soških mejašev, op.a.), želela sem živeti tik ob gozdu in travniku. Tam sem tudi preživela velik del svojega otroštva, kjer se je začelo moje spoznavanje rastlin. V Solkanu je sicer narave veliko, a te ni v neposredni bližini hiše, saj našo majhno hiško obdaja zelo malo zelenice, lastne zemlje pa na tem območju nimamo. Zato sem priložnost, pa tudi izziv, videla v Zabrdnu. Tam imamo v neposredni bližini kmetije nekaj gozda in travnikov. Pa tudi mir. Predvsem pa narava takoj za hišo meni ogromno pomeni.

Tvoja izobrazba ne vključuje vsebin s področja zelišč, kmetijstva ... Kaj te je popeljalo na to pot?

Kot sem že omenila, sem prve korake v to smer naredila v otroštvu, saj smo z družino nabirali šipek, gobe, regrad, rman, a si nisem mislila, da se

(Ne)znani Solkanci

Je to tvoja edina dejavnost? Počneš še kaj drugega?

Od vedno me je zanimala tudi umetnost, enajst let sem plesala balet, igrala sem kitaro, rada rišem. To mi predstavlja nek drugačen stik s sabo in mi veliko pomeni. Iz te želje po neodvisnosti, neke vrste svobodi, sem se začela ukvarjati z ročnimi spretnostmi, zato skušam v svoje delo vpletati tudi ohranjanje ljudskih izročil/spretnosti. Šivam, kvačkam, pletem, raziskujem barvanje blaga z naravnimi barvili, ki jih pridobim iz rastlin, ki jih imam tukaj na razpolago, ki rastejo v moji bližini, včasih uporabim osnove makrameja za izdelavo nakita, skratka, čim več sem hotela biti sposobna narediti sama. Banjška planota nudi ogromno tega, včasih je menda slovela po zeliščarstvu. Verjamem, da s svojim delovanjem spodbujam k ohranjanju naravne dediščine in podeželja, saj se mi ta zna-

bom s tem intenzivneje ukvarjala. Po maturi na novogoriški splošni gimnaziji sem nadaljevala študij v Ljubljani, sem magistrica sociologije. Med študijem mi je v roke prišla knjiga Anastazija: Zvenče cedre tajge avtorja Vladimirja Megreja. Že nasploh sem na življenje gledala precej drugače kot recimo moji sovrstniki, takrat pa se je moje razmišljanje, moj pogled na svet in način življenja začel še bolj obračati v to smer. Smisel sem videla v naravi in naravnem. Nato je mama hudo zbolela. Med njeno boleznijo sem ji »začetniško« pripravljala jedi iz zelišč in drugih divjerastocih rastlin, ki sem jih hodila nabirati na našo zemljo v Zabrdno. Tovrstna prehrana je na mamino zdravje med zdravljenjem zelo dobro vplivala. Po njeni bolezni sem se začela še bolj intenzivno ukvarjati z užitnimi divjerastocimi rastlinami. To me je spodbudilo k razširjanju znanja o užitnih divjerastocih rastlinah, na koncu pa še k certificiranju le-tega. Tudi moje magistrsko delo nosi naslov Vračanje užitnih divjerastocih rastlin v vsakdanje prehranjevanje. Morda bom nekoč izpolnila pričakovanja mame in profesorjev s fakultete in napisala knjigo (smeh). Sem pa soavtorica prve e-knjige »Slovenska divja hrana s trajnostnimi recepti«.

Torej se že več let ukvarjaš z divjerastocimi rastlinami? Kako si pridobivala izkušnje?

Ja, bo že kar okoli deset. Izkušnje sem pridobivala na raznih delavnicah, moja mentorja sta bila, žal že pokojna, Dario Cortese in Andrej Volčič, poznavalca užitnih divjerastocih rastlin. Rada tudi listam po knjigah s tovrstno vsebino, knjige sem večkrat nosila s seboj in jih ob priložnostih prebirala, še posebej prvo Cortesejevo. Rastline nabiram še vedno v Zabrdno, saj je tam narava manj onesnažena. Jih sušim, vlagam, iz njih pripravljam najrazličnejše jedi, sirupe, čaje, marmelade, eterična olja, kreme, tinkture, hidrolate in tudi suhe šopke.

nja zdijo preveč dragocena, da bi šla v pozabo.

Vodiš Zavod FloraVita, prej se je imenoval Zavod KreaVita. Zakaj sprememba imena? Katera je glavna dejavnost Zavoda?

Med dejavnostmi Zavoda prevladujeta organizacija in vodenje delavnic z

nabiranjem, pripravo in zaužitjem divjerastocih rastlin, tudi gob, in podobnih delavnic na temo samooskrbe in spoznavanja narave in tega, kar nam nudi - zato sprememba. Živimo življenje z naravo, cvetoče življenje.

Kje izvajaš delavnice?

Delavnice lahko izvedem kjerkoli, na še tako majhnem koščku nepokošene zelenice. Ko sem izvajala delavnico v novogoriškem Panovcu, sem na nekaj metrih zelenice našla kar devetnajst vrst užitnih divjerastocih rastlin! V bližini mojega bivaljšča, v Grgarskih Ravnah, je Zeliščni center. Tam mi nudijo prostor, kjer organiziram delavnice in vse v povezavi s tem. Delavnice izvajam tudi drugje po Sloveniji. Lanske najodmevnejše so bile na primer v Ljubljani, Idriji, Ajdovščini in njeni okolici. Na delavnice me običajno povabijo. Zaradi povečanega zanimanja za obisk pa se dogovarjam tudi za izvajanje le-teh v tujini. Rada imam otroke, zato izvajam tudi delavnice zanje. To je zelo pomembno. Sploh, če vemo, da se vsa znanja in spoznanja najbolj vtisnejo v posameznika v otroštvu, oziroma v mladosti, zato je to obdobje enkratno za pridobivanje in ponotranjenje vseh vrst znanj, izkušenj. Tovrstno učenje dolgoročno omogoča samooskrbo in povezanost z naravo na nevsiljiv način. Vsak dan bi morali zaužiti vsaj nekaj divjerastocih rastlin. Moram pa poudariti, da ni vseeno, kako pripravimo in na kakšen način nabiramo rastline. Naravi moramo pustiti dovolj za njeno samoobnovitev, saj bi s pretiranim nabiranjem opustošili nek teritorij. Nobeno pretiravanje ni dobro.

Kako izgledajo delavnice, kaj tam počnete?

Z udeleženci se odpravimo na sprehod v naravo. Tam poiščem in pokažem neko rastlino, ki jo nato pokusimo, vonjamo, opazujemo, udeleženci nato spodbudim k nabiranju, da naberejo dovolj za pripravo »divje malice«. Pripravimo frotlje, namaze, juhe ali kaj podobnega, skuhamo čaj. Doma divje rastline uporabljam po občutku, dodajam jih vsakdanjim jedem ali pripravim jedi, v katerih divje rastline prevladujejo.

Zavod Floravita je soorganizator prvega slovenskega Festivala nabiralništva.

Res je. Prvi del festivala je bil 3. junija v Zeliščnem centru Grgarske Ravne, drugi pa naslednji dan na Pogačarjevem trgu v Ljubljani. Festival se je zaključil nad pričakovanji. Obiskala nas je tudi predsednica države, ga. Nataša Pirc Musar. Na stojnici sem predstavljala sveže nabrane užitne divjerastocne rastline, v sklopu festivala pa sem izvedla tudi prvo javno predavanje, kjer sem na primeru dobre prakse v vzgojno-izobraževalnem sistemu predstavila način predavanja znanja o užitnih divjerastocih rastlinah v vsakdanjem prehranjevanju najmlajšim s ci-

ljem, da bi se te vsebine uvedle v kurikulum VIZ. Na festivalu je bila na voljo tudi prva knjiga Slovenska divja hrana, katere soavtorica sem.

Kaj bi sporočila za zaključek?

Moje vodilo je vračanje k naravi, a na spoštljiv način. Če poberejo vse, kar zagledamo, bomo naslednje leto najverjetneje naleteli na prazno rastišče. Zato se mi zdi izrednega pomena, da nabiramo zavestno, da naravo in njene darove cenimo ter skrbimo, da bodo rodovi za nami lahko uživali v vsaj takšni raznolikosti, kot je na voljo sedaj nam. V Sloveniji (še) imamo neokrnjeno naravo, tako vodo kot les in zemljo. Ljudi želim spodbuditi k pridobivanju trajnostnih znanj, kako poceni, zdravo in učinkovito (pre)živeti v prihodnje, ne da bi ob tem uničevali še tisto, kar nam je od narave ostalo dostopnega. Poleg tega se mi zdi pomembno iskreno medsebojno povezovanje in sodelovanje ob pomembnem upoštevanju in spoštovanju različnosti, s poudarkom na vračanju k naravi in naravnemu. Ker smo konec koncev prav mi narava!

Vita, hvala za tvoj čas. Takšnih mladih (pa tudi starih) si želimo čim več. Življenje z naravo, kot ga živiš, ni enostavno, res zahteva pogum, znanje in predanost. Vztrajno naprej!

em

Izpod peresa

Ob razglasitvi Nove Gorice in Gorice za evropsko prestolico kulture

Trg Evrope na stičišču obeh držav, goriški kolodvor

Leta 2025 bosta Evropsko prestolnico kulture gostili Slovenija in Nemčija, slovensko prestolnico kulture pa bosta zastopali Nova Gorica in Gorica, ki sta razglašeni za evropsko prestolnico kulture. Z izgubo Gorice po priključitvi oziroma vrnitvi Primorske matični domovini leta 1947 je začela ob meji rasti Nova Gorica. Njene gradnje se spominjam, potekala je zlasti z udarniškim delom, spominjam se tudi povojnega obdobja in zaprtja meje z Gorico, ki smo ji pogovorno rekli stara Gorica. Nova Gorica je postala upravno središče goriške pokrajine. Doživela je razcvet s številnimi dejavnostmi in novogradnjami v duhu novega časa. Univerza v Novi Gorici vključuje Akademijo umetnosti in Nove univerze. Goriška knjižnica Franceta Bevka je osrednja splošna knjižnica, ustanovljena leta 1949 in ima dislocirane enote (Kanal, Deskle, Prvačina, Bilje, Branik, Renče, Solkan). Od leta 1969 deluje Primorsko dramsko gledališče, zdaj Slovensko narodno gledališče z bogatim repertoarjem. Tu gostuje tudi Mestna galerija Nova Gorica. V mestu so še Galerija Artes, Galerija Frnaža, galerija Černe in Kulturni dom. Ustanovljenih je bilo veliko uspešnih podjetij (Meblo, MIP, HIT itd). Leta 1952 je bil ustanovljen Goriški muzej, leta 1965 pa Zdravstveni dom. V Solkanu je leta 1947 izšla prva številka glasila Nova Gorica, najprej štirinajstdnevnik, z letom 1948 pa je glasilo postalo tednik, ki se je 1953. preimenoval v Primorske novice. V Solkanu sta Mizarski muzej in Vojni muzej, na Sveti gori je Marijanski muzej z zbirko verskega značaja.

V mestu Gorica in okolici živi slovenska avtohtona narodna skupnost, ki uživa posebno zaščito. V Gorici je sedež goriške nadškofije in metropolije. Do leta 2017 je bila Gorica tudi sedež Goriške pokrajine, odtlej pa je središče Medobčinske zveze Brda - Zgornje Posočje. Gorico krasijo palače, cerkve, spomeniki in trgi. V mestu je najbolj znan Trg zmage z Nep-tunovim vodnjakom iz 18. stoletja. Ob trgu stoji mogočna jezuitska cerkev sv. Ignacija. Nad trgom pa stoji Goriški grad,

zgrajen v 11. stoletju, ki je bil okoli 400 let last Habsburžanov. V njem je sedež goriškega muzeja. Grad je obdan z mogočnim obzidjem in številnimi obrambnimi stolpi. Na grajskem hribu se v starih palačah nahaja muzejska četrt. Pod gradom stoji cerkev sv. Duha iz 15. stoletja. Med bogato zgodovinsko in kulturno-umetnostno dediščino Gorice sodi tudi palača Coronini Cronberg oziroma Umetnostni muzej. Gorica ima pridih mesta srednje evropske tradicije. Skupaj z okoliškimi naselji na obeh straneh meje je sklenjena urbana celota - čezmejno somestje z okoli 70.000 prebivalci. Ime 'Gorica' se je v pisnih virih prvič zasedilo leta 1001, v listini, ki jo je izdal cesar Oton III., ko je oglejskemu patriarhu podelil polovico vasi Solkan in Gorico. Goriška, danes z obema mestoma z okolico poganjata iz skupne preteklosti in skupnih korenin, ob prepletanju vezi obeh narodov in kultur v istem prostoru. Politične meje so se v preteklosti zarisovale v skladu z zgodovinskimi razmerami in političnimi odločitvami. Bile so vsiljene z okupacijami in političnimi razdelitvami. Ljudje ob meji smo doživljali veliko bivanjsko izkušnjo, ki je pomenila izbire med obstojem in fizičnim uničenjem med obema vojnoma, med drugim tudi uničenjem identitete pripadnikov slovenskega naroda, po zadnji vojni pa še ločenost mest, ki se je globoko zarezala v tkivo prebivalstva ob meji. Veliko ustvarjalnega napora je bilo potrebna, da se je medsebojno sodelovanje in kulturno življenje prebivalcev obeh narodov ob meji intenziviralo na temelju evropskih vrednot in začelo kot prostor, v katerem se ljudje obeh narodnosti znova zbirajo in združujejo ob spoznanju, da obeh mest ni mogoče deliti z geografskimi mejami. Danes sta Gorica in Nova Gorica praktično eno mesto, ki ga je pred časom ločevala meja z bodečo žico. Združuje ju železniška postaja in Trg Evrope, kar je posebnost, ki je ni najti nikjer drugje na svetu.

Le takšni presežki razumevanja zavesti evropskih narodov gojijo skupen ideal spoštovanja človekovih pravic, še zlasti

manjšega naroda, njegove identitete, nacionalne kulture. Predani moralni moči EU, so konstitutivni element skupne politike, v kateri ima sleherni narod pravico do svojega jezika in svoje kulture. Biti Evropejec pomeni biti tvorec njene duhovne enotnosti.

Religija je napravila prostor evropski kulturi, postala je izraz vrhunskih vrednot v filozofiji, književnosti, stavbarstvu, slikarstvu in še na drugih področjih. Evropa je domovina velikih slikarjev, dramatikov, glasbenikov in drugih ustvarjalcev, ki so gradili Evropo duha. Izjemni razcvet baročne umetnosti v kiparstvu, slikarstvu in glasbi od Salzburga do Vilna je predstavljal protipol klasični Franciji, za katero je značilna vodilna vloga racionalnega v prevladovanju književnosti in filozofije. Goriška je pripadala dominantnemu cesarstvu Avstro-Ogrske monarhije, ki je po razpustitvi Svetega rimskega cesarstva povezovala avstrijske dedne dežele. V njej so se prepletali gospodarski, politični in kulturni tokovi Evrope. Vendar kulturni vek renesanse je pustil za seboj tudi temno stran vojn in grozot, ki so jih prinesle gospodarske krize in ideološki konflikti. Prva svetovna vojna je pustila Goriško v ruševinah. O usodah ljudi obstaja veliko zgodb, tudi jaz bi lahko opisala usodo svoje družine. Moj nono Jožef Gašperčič (1863–1947), Solkanec je celo življenje nosil kos granate v nogi in zelo trpel. Hišo v ruševinah so morali po vrnitvi iz izgnanstva obnoviti. O fašizmu pa niti ne bi govorila, saj je pustil Goriški in Primorcem travmatično izkušnjo in težko popravljive posledice zaradi nasilne asimilacije pripadnikov slovenske narodnosti v italijansko kulturo. Zgodbo fašizma navezujem na izkušnjo svojega očeta Ivana Gašperčiča (1913–1969), ki se je kot dijak, član organizacije Črni bratje leta 1930 uprl raznarodovanju z vsemi težkimi posledicami zanj in za družino.

Vpogled v zgodovino pove, da sta obe vojni poleg več milijonov mrtvih vojakov in civilistov ter razseljenih prinesli tudi novo podobo evropskega zemljevida. Po prvi vojni so poleg solkanskih domov najprej začeli obnavljati pokopališko cerkev svetega Roka (1924), kjer so se leta 1713 zbrali tolminski puntarji, nato je prišla na vrsto župnijska cerkev svetega Štefana. Za preureditev prostora pred cerkvijo je naredil načrte arhitekt Maks Fabiani. Za bogoslužje je bila cerkev odprta 9. maja 1926, posvetil jo je goriški nadškof Frančišek Bor-gia Sedej. Poleg dveh cerkva so obnovili

tudi župnišče (ob vrnitvi iz begunstva je župnik na dvorišču našel vojaško pokopališče), pa v sedanji Soški ulici št. 17 in pred kaplanijo v sedanji Mizarski ulici št. 18, za drugih deset porušeni cerkveni hiš v bližini župnijske cerkve, ni bilo sredstev za obnovo, ostale so nepozidane.

Po podpisu rapalskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo 1920, ki je prisodil Italiji vso Julijsko krajino, Zadar in nekatere otoke, so bile kompetence za obnovo prenesene na *Ufficio ricostruzioni di Gorizia*, ki je spadal pod *Commissariato per le riparazioni dei danni di guerra, Ministero dei Lavori Pubblici*. Že v letih pred prvo vojno so italijanski intelektualci, predani nacionalizmu, Gabriele d'Annunzio (1863–1938), duhovni inspirator Mussolinija, in Ugo Ojetti (1871–1946), sprožili propagandno kampanjo proti srednjeevropskim umetnostnim slogom (gotiki, baroku in rokokaju), ki naj bi bili tipični izraz 'neotesanosti nemškega duha' v prepričanju, da so le rimski, romansko-bizantinski in renesančni spomeniki avtentični pričevalci kulture. Tudi obnova Goriškega gradu (1919–1937) ni v ničemer sledila dejanskemu predvojnemu stanju. Krajinsko sliko je marsikje motil 'avstrijski' baročni čebulasti zaključek cerkva. Civilno prebivalstvo pa je težko prišlo do sredstev za povojno obnovo in so si morali sami pomagati, kot so vedeli in znali. Po vojni je moja nona Marjuta Grosar začela v Solkanu poslovati z *opaldo* (trafiko), in šele ko je dogradila hišo (1925), je razširila poslovanje na prodajo kolonialnega in prehranskega blaga. Ljudje so si po obeh vojnah zelo težko opomogli. Pri-manjkovalo je hrane, oblačil, gradbenega materiala in vsega. Davek vojn je bil po številu mrtvih in razseljenih velik. In prav današnji iztreznjujoči pogled na zgodovino je vir evropske zavesti in njene kulture. Ta omogoča sožitje narodov in predstavlja temelj, na katerem lahko vsaka članica EU posebej goji svojo samobitnost z vsemi kulturnimi različnostmi. Evropska zavest je sila, ki so si jo izmislile žrtve vojn. V začetku prejšnjega stoletja se je v družini narodov izoblikovala evropska zavest z vizijo sveta, ki pomeni mir in spoštovanje človekovih pravic in nacionalnih kultur. Kulturna prestolnica Evrope - Nova Gorica in Gorica - lahko odigrata pomembno vlogo na področju kulturnega, gospodarskega in družbenega povezovanja obeh narodov in držav.

Tatjana Malec

Iskrice in nasmeh

- Nasmeh je praznično oblačilo duše.
- Nasmeh je razcvet sončnice.
- Nasmeh drobi oklepe z obrazov.
- Nasmeh je spev svobodi in hvalnica soncu.
- Nasmeh blesti kot sonce in človeka polepša.
- Sončni žarek počiva na zadovoljnem obrazu.
- Svetloba sonca ni ulovljiva med prsti.

Tatjana Malec, Iz knjige *Domislice, iskrice in modre misli*, 2022

Osmojêno vino

Marinko Pintar

Letošnji april je našemu kraju v vsem njegovem blišču vremenske muhavosti pokazal še jezik, z dolgimi rdečimi zublji je švignil nad streho delavnic in vinskega hrama, zlovešči dim je zagospodoval v prostorih in se širil v okolico.

Desetine gasilskih vozil in sto gasilcev se je z ognjem borilo do ranega jutra.

Žalostni prizori pogorišča z ostanki namočenega zidovja in razmetanih izmaličenih ostankov predmetov so spominjali na razdejanje iz prve svetovne vojne, morda je manjkal le rezget prestrašenih konj upodobljenih na ceradah Pintarjevih tovornjakov, ki so se varno umaknili in prepustili bojno polje gasilski brigadi.

Vsi poznamo Marinkota, njegovo neumorno angažiranje za volanom kamionov, avtobusov, viličarjev, predanosti ljubiteljski kulturi, petju v zborih, v svetu Krajevne skupnosti, v volonterskem Konzorciju opuščanih vinogradov. Vsebine steklenic s temno volovsko glavo in napisom UOU z odličnim merlotom in rebule Ivanka nam je slovesno in ponosno brezplačno podeljeval ob vsaki priložnosti, zraven je prinesel še pehar s tolminskimi siri in mesninami.

Veliko lokalnih in vseslovenskih politikov je srkalo njegovo žlahtno kapljico in se v hramu mastilo z okusno salamo in domačim sirom.

Hram je pogorel, vodni curki so kot debele solze ob gašenju strehe oblivale v vrste postavljene lesene sode, v nerjavečih posodah je toplota deformirala tesnila in razpadajoči gumèni drobcji so popadali v kuhajoče se vino kot nageljnové žbice. Večletni trud je šel k vragu, ostala je le spletna stran WWW.UOU.SI in kakšna podarjena buteljka, ki jo doma hranimo za posebne priložnosti.

Njegova življenjska zgodba se je začela v času priključitve Primorske k matični domovini, v letu 1947 se je oče August iz Števerjana na pobudo bratov odločil, da bo prestopil na jugoslovansko stran v upanju, da bo več dela s prevozi na jugoslovanski strani. Tisto leto so Angloameričani odšli in na odpadkih onstran meje za sabo pu-

stili kar nekaj vojaških tovornih vozil, ki so bili še vedno uporabni in jih je bilo možno kupiti. Dan po priključitvi, 16. septembra sta August in brat Pepe kot izkušeni vozniki z vojaškim Austinom pri Cerovem prestopila mejo, obmejni vojaki, graničarji, jima prehoda niso ovirali, celo skupaj s karabinjerji so pomagali potisniti kamion čez potok na našo stran. Verjetno je bil ta datum izbran namenoma, da bi se izognil verjetni nacionalizaciji delovnih sredstev. Priseljeni Gušto je stanoval v Solkanu, nekje v Žabjem kraju in opravljajal prevoze, dokler se tovornjak ni pokvaril. Rezervne dele se je dalo najti le na Videmskem, toda večš partizanskih veščin je ilegalno prestopil mejo, nabavil potrebno, se na skrivaj vrnil in popravil vozilo. Zaradi pritiska oblasti je po letu dni tovornjak prodal Kmetijski zadruzi v Cerovem in delal kot njihov šofer. Med tem si je omislil star tovorni tricikel in ko je nekega dne na poti s Skavnice razbil diferencial, ga je popravil z denarjem zaslužen z nabiranjem kovin in prodajo odpadku. Največ so bili vredni baker, med, bron in marsikateri okrask na spomenikih iz prve vojne je tako končal na odkupnih odpadkih. Kupil si je staro Opel Olympio in nekaj časa vozil kot taksist, bil pa je tudi furman, njegove konje in štalo za Antonovo mesnico na vogalu IX. korpusa se še marsikdo spominja. Z vprego je prevažal kruh za Pečivo, pošto in vse po potrebi. Bratje s Števerjana so zbirali denar za taksii in mu kupili bleščeč Alfa Romeo 1900, avto pa je bil očitno prelep, da bi mu takratne oblasti pustile kot pri-

vatno lastnino. Čeprav je plačal carino in ga je že pripeljal do konjske štale v Solkanu, so mu ga hoteli po vsej sili zaseči. S pomočjo odvetnikov je mukoma dosegel, da so mu dovolili vrniti avto v Italijo. Zapregli so ga za furmanski voz in konji so z naporom odvlekli novo Alfo mimo železniške postaje čez Rafut v Rožno Dolino. Marinko se še spominja velikanskih skal, ki so zapirale cesto na kasnejšem solkanskem mejnem prehodu, v spominu pa mu je najbolj ostal tragični dogodek s konji. Kot pravi, je klapa odpirala plinske granate na Mrzleku, od koder so tudi odvažali naplavljeno mivko in gramoz. Konja z vprego sta stopicala ob robu, vendar je ena bomba počila in spustila plin. Očitno sta konja zavohala, se ustrašila, zakorakala v mrzlo vodo in potegnila voz za sabo. Oče se je zdrznil, pozival konje in zaplaval v mrzlo marčevsko reko, voz pa se je po nekaj trenutkih lebdenja začel pogrezati in vleči plavajoče živali. Ni mu uspelo odvezati vprege, smrtna agonija in pretok Soče je konjem še poslabšala možnost rešitve. Oče se je rešil, konja sta utonila. Šestletnega Marinkota je nesreča s konji prizadela, govorilo se je, da so enega našli na jezcu v Podgori, drugi je nasedel ob kamnitem mostu, kjer so konja razrezali. Takrat so stanovali nasproti gledališča, sam se je odpravil proti mostu, starejše domačinke so ga pomilovale in spraševale, kam je namenjen, zagotovo je bil videti droban in razburjen. Za nameček je Udba poizvedovala in trdila, da je bilo vse načrtovano, očetovega brata Milana,

ki je v Gorici imel gostilno »Alla luna« pa so obiskali karabinjerji. Po tem dogodku je skupaj z dvema družabnikoma vozil stari Ford, ki so ga v nedogled popravljali, dokler nista za krajši čas s prijateljem Vilkom Graverjem z Oddiha vzela v najem rdeč Dodge, štiritsonski kasonar z dvema diferencialoma in bencinskim motorjem, last zadruga iz Čepovana. Po letu dni so Marinkovi strici še enkrat zbrali denar za prvi tovornjak Fiat, nato še za drugega.

Že od mladih let je Marinko stopal po očetovih stopinjah, po služenju vojaščine so nadobudnemu šoferju kupili kamion OM Lupetto, z njim je prepotoval svet. Njegov nemirni duh je botroval avanturi, ko je peljal opremo alpinistične ekspedicije na osemtisočak Hidden Peak leta 1977 v Karakorum. V odpravi sta bila tudi znana alpinista Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj, kot je zapisano v analih AO Tržič:

V načrtu smo imeli predviden letalski prevoz, vendar pa je to zaradi pomanjkanja financ odpadlo. Odločili smo se za prevoz opreme in hrane s tovornjakom, ki ga je dal na razpolago avtoprevoznik Marinko Pintar, za osebni prevoz pa smo si sposodili kombi. Naše potovanje je iz Tržiča preko Bolgarije, Turčije, Irana, Afganistana do Pakistana in nazaj trajalo od 8. maja do 15. avgusta, seveda ne brez posebnih, lepih, včasih tudi močnih doživetij.

Marinko je Lupetto posodil brezplačno, sam pa je šofiral zastonj. Siv OM-ov tovornjakček je še vedno v uporabi in starodobnika še vedno srečamo po Solkanu. Samo predstavljamo si lahko, koliko dogodivščin je v dolgem šoferskem stažu naš Marinko doživel. Prevoznništvo je predal sinu Štefanu in hčeri Ivani. Uspešno vodita podjetje, navajena trdega dela in reševanja nenapovedanih zapletov in problemov, ki so še posebej prizadeli avtoprevozniško branžo. Tudi zahrbtni požar z veliko škodo ni Marinkotu strl volje za nove izzive. Ve, da so obljube o pomoči bolj fraze kot dejanja. Počasi bo popravil streho, kot jo je že večkrat v življenju, je ironično navrgel. Nekaj buteljčk žlahtne kapljice je ogenj samo oplazil, je pokimal Marinko. V roke mi je potisnil steklenico osmojenega vina, pomahal v slovo, urno zlezal v Lupetto in tik pred mrakom odjadral škropit trte.

Lepo bi bilo, da za nekaj še preostalih osmojenih steklenic v času praznovanja krajevnega praznika za našega Marinkota priredimo licitacijo, zagotovo se bo na prireditvi prikazal s košem dobrot. Nikoli ni in ne bo za prinešena darila sploh pomislil, da bi izstavil račun.

Miran Brumat

Andrejeve anekdote

Svoboda Gorici

Sukenci an Idje səs hribu smo maja 1945 šli u povorki u Goricu proslavljet osvoboditu. Veselo smo maršjerali po cjəsti an pojeli. Kər smo pəršli na Pjaca Katerini, nas je pret Takinatavu vilu ustaula na partizanka an nam rekla:

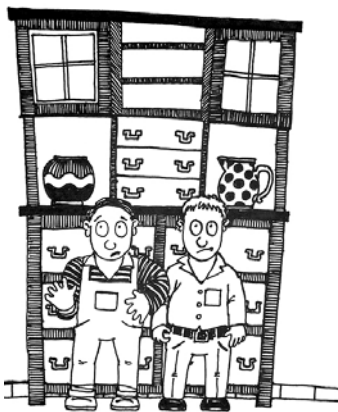

»Tovariši, vi pojete Saj Gorica je slovenska, brez Slovencu Gorice ni, kar danes ni prav. Gorico so osvobodili tudi naši zavezniki Angloameričani, zato morate od zdaj naprej peti...saj Gorica je svobodna, brez svobode Gorice ni.« Kər smo pəršli pret Katolišku knjigarnu, smo u nem okni ot kəmbərə na susjədni hiši zaglədali nu mlajši žensku, ki je spustila səs okna nu kratku slovensku bandjəru brez zvjəzda. Ənpar od njəh je zakrčalo: »Kurba domobrankska!« an steklo pruəti uhodi u barječ od oštarijə. U tistəm momenti pa sə je ženska zasmējala, spustila bandjəru bol dol, da sə je pokazala na njej še rusa zvjəzda. Mi smo zaploskali, sə posmejali an začənli usklikat partizanəm, Jugoslaviji, Titoti an

drugim našim an klicali smrt usim tistim, ki nisə naši. Kər smo pəršli na Traunik, smo zaglədali ənpar angleških vojaških kamjonu an blind səs angleškimi vojakami, ki s'sə pozdrauljeli səs partizanami an drugimi əldmi, presrəčnimi, da je konc uəjskə.

Jəgra lopovu

Muəj sin Marko je biu kajšənkət u varstvi pər moji sestri Marici u Novi Gorici. Večkat sə je jəgru səs Dvidəm, sinəm od Marjana Brecljə, ki sə stali u istəm blokči na Prešjərnavi cjəsti. Əndən je šla Marica do vetrinə, otprla kašəfin an tjəla uzət uən ənpar karamel, da bi jəh nagradila.

Ma je vidla, da jəh ni več. Strogo ju je prašala: »Duə je pojou karamelə?« David sə okoraži an reče u strahi: »Mi, mi smo jəh pojəli, zatua ki smo sə jəgrali lopovə, kəkua kradejə.«

Rezervacija u nebesah

Toncu sam večkat objəsku u Domi penzionistu u Novi Gorici. Əndən səm mu reku, da sə Mjərənci šaldu pobuəžni, sa sə ob prvih volitvah za precednika Slovenijə rajši volili Kučana ku Pučnika,

ki je na televiziji povu, da ni vjərən. Novinar pa zanalašč tega uprašənja ni postavu tudi Kučanu, zatua ki je vjədu, da bo on povu kej po soje zavitiga. »An ki češ rečt səs tem?« mə praša Tonca. »Ja, bi rad vjədu, če grəš kəda j h gospuətnuncu, kər pride na obisk u Dom?« Tonca pa: »Vjəš, ki ti povjəm.... Jəst že

jəmam u nebesah rezervjəran prostor, ki səm si ga zašlužu na pləсах, kər je najavu muzikant »Dame volijo!« Tiskat sə tjəle skora usə pupə pləsat səs mənə. Əparkat s'sə tudi steplə an si scukalə lasə zaradi mənə. Zatua səm sə ob takih pləсах rajši skriu, da səm jəm pəršparu pretjəp. Təkua səm si zagvišno zašlužu prostor u nebesah.»

Pjəsniška duša

Karleto Trampuž, sprevodnik pər Avtoprometi Gorica, damə səs Kostanjucə na Kراسi, enkat bol pozno tudi arhivar, je biu pjəsniško naudəhnjen. Əndən ga je na ženska u korjəri prašala: »Karleto, mi povjəš kajšnu soju pjəsəm?« Karleto ji odgovori: »Zelena lipa, zeleni bor...»

prosim odgovor.« Ona pa: »An odgovor?« »Tuə si pa muəre usak səm odgovort,« ji povjə Karleto.

Prstan za brata

Cvetka, damə səs Renč, uradnica na Avtoprometi, nam je əndan u pisarni kazala prstan, ki ga je kupla bratu, kər je diplomjəru na Filozofski fakulteti. Pokazala ga je tudi nemu ljəpimu fantu səs Šumpetra, Markotu Černiču, saldakontistu kupcu u naši fjərmi an tudi dobrimu fucbalerju. Marko si ga natakne na prst

an reče Cvetki: »Ja, je prou ljəp an ku naročen za muəj prst. Cvetka, če mi ga šenkaš, bom hodu dva tjadna səs təbu.«

Andrej Černe
Gorazd Perko, ilustracije

Jezikovni kotiček

Kaj bi rekla naša 'luba' Primož Trubar ali Jurij Dalmatin, ki sta tako cenila lepo slovenščino, ali pa Adam Bohorič, ki jo je celo spravil v slovnične norme, če bi slišala današnjo govorico? Dandanes namreč poleg britanske in ameriške angleščine (Oh, god!) vanjo vdira tudi 'ljubljanščina' in ni več dovolj dobro, da rečemo mama, babica ali stara mama in ded ali dedek, ampak 'mami', 'babi' in 'dedi'. Vse meje presega tudi **raba tujk**. Kako naj povprečno izobraženi bralec Primorskih novic na primer razume izraza, kot sta 'asertivno obnašanje' ali 'kognitivna disonanca', če ju niti v Velikem slovarju tujk ni. Da bi razumeli naslov naše pesmi na Evroviziji **Carpe diem**, pa bi morali študirati najmanj teologijo. Sama bi za tokratno 'cvetko' proglasila verze iz pesmi, ki je bila nedavno predvajana na Radiu Koper: *Nisi klical, da bi me sprehajal*. Joj, kam smo prišli!? Ne samo da na sprehode vodimo pse, zdaj bomo sprehajali še drug drugega. No, pa si nekoliko dvignimo jezikovno moralo! Na Kapeli v Novi Gorici hranijo **prvo slovnico slovenskega jezika, Zimske urice**, ki je ena od osmih še obstoječih in celo z avtorjevim podpisom. Z vsega sveta jo hodijo gledat. Ste jo vi že videli?

Narobe:

So zmagali tekmo s/z...

Se bo zgodil koncert.

trivialna vsebina

hipokrizija

outsourcing

prekarstvo

algoritmi lahko širijo zapostavljanje

eklatanten

trijaža

Prav:

So zmagali na tekmi s/z...

Bo imel/a koncert. Koncert bo potekal.

prostaška, cenena vsebina

hinavščina, licemerstvo

Organizacija preda nekatere

dejavnosti zunanjim izvajalcem

začasna, negotova samozaposlitev

nove metode računalniških programov

za obdelavo podatkov, izvajanje

izračunov

kričeč, ki bije v oči

Določanje prioritete zdravljenja

bolnikov glede na resnost njihoveg

stanja.

Narobe:

Že od nastopa se je špekuliralo...

Sta si ti dve vlogi kdaj tudi v opreki?

Danes, evo, sem tu!

Kako **ispravna** morajo biti tovorna vozila?

Imam malo **gužve**.

Opusti se!

Valjdal

Komad

Žurajtel

Tega ne moremo **zaglumiti**.

Prav:

Že od nastopa se je ugibalo...

Si ti dve vlogi kdaj tudi

nasprotujeta?

Kot vidite, danes sem tu!

Kako tehnično brezhibna morajo

biti vozila?

Nimam prav veliko časa.

Sprosti se!

Menda ja!

umetniško delo, zlasti glasbeno

Zabavajte se!

Tega se ne da zaigrati.

Marja Kolenc

Zdravo

Veščine za uspeh in kako jih doseči

V prejšnji številki smo objavili uvod v podlistek o veščinah, spretnostih in tudi znanju za dobro življenje, pomirjeno s sabo in z občutkom, da smo nekaj prispevali, naredili prav in uspeli.

Katera veščina je odločilna?

DISCIPLINA

Vsaka doba je posebna. Naša je posebna tudi po tem, da se disciplina težko uvrsti na devni red. Ko postane prijaznost pomembnejša od učinkovitosti, udobnost pomembnejša od opravljene naloge, ko je prijetnost najvišje vodilo naše dejavnosti, ko se obveznost obravnava kot prisilno delo, se disciplina težko uveljavi.

In vendar je potrebna prav povsod. V odsotnosti discipline se ne razpeta le nemarnost in povprečnost, temveč še ohlapnost, razkroj in tudi popoln razpad.

Kaj je disciplina?

Je sposobnost človeka, da izvaja načela in aktivnosti v nekem redu in dosledno. Aktivnost se izvede neodvisno od vseh dejavnikov, ne glede na notranje razpoloženje in zunanje pogoje. Disciplinirana oseba ni odvisna od vpliva boljših ali slabših razmer. Neodvisna je od navdih, motivacije ali dobre volje. Discipliniran človek stvari preprosto opravi.

Tak način delovanja je ključen za to, da dejavnost sploh začnemo, vpliva na raven kvalitete, s katero delo opravimo in tudi na to, da končamo, kar smo začeli.

Disciplina in spremenbe

Ko želimo npr. pri sebi kaj spremeniti, bodisi, da se želimo izboljšati v neki veščini ali opustiti kakšno slabo navado – kaj najbolj vpliva na uspeh izida? Da smo bili pravi čas na pravem mestu? Da poznamo prave ljudi, ki nas podpirajo? Motivacija? Sreča? Navdih? Nič od tega. Najpomembnejša je disciplina. Ta nas pripravi do tega, da aktivnost opravimo oz. da se neke aktivnosti vzdržimo. Ne glede na vse... Želim-ne želim, znam-ne znam, lahko-težko, prijetno-neprijetno, imam čas-nimam časa, ... nič od tega ni pomembno, če delujemo disciplinirano. Če delujemo disciplinirano, rešimo vse. Ob težavi in zastoji smo usmerjeni v rešitev in ne v težavo, najdemo alternative, obvoze, prilagoditve, se dodatno potrudimo. Naredimo vse, kar in kakor najbolje znamo in zmoremo, da opravimo, kar smo si zastavili.

Disciplinirana aktivnost s seboj prinese tudi neprijetnosti. Pogosto je povezana z neko obliko odpovedovanja, žrtvovanja, z opustitvijo, lahko tudi s prisilo ali bolečino. Ko izvajamo neko aktivnost sedaj in tukaj, smo se zaradi tega zagotovo odpovedali neki drugi, lahko bolj privlačni ali lahkotnejši zabavnejši dejavnosti ali pa neki navadi, ki nam je všeč, a bi jo radi odpravili. Primer: če se želimo odvaditi kaditi, pomeni to opustiti cigarete in vse njihove domačinstve, kar pa zahteva odpovedovanje in samodisciplino. Pred takšnimi težkimi stresnimi nalogami pa večina ljudi beži ali kloni.

A vsaka resnica ima vsaj dve plati. Je kar res, da mogoče trpi zaradi discipline tisti, ki jo izvaja, a zaradi obžalovanja nad izgubljenimi možnostmi pa trpi tudi

tisti, ki je ne izvaja in se mu je zaradi pomanjkanja discipline marsikaj izmaknilo.

Disciplina je izbira. Izberem, da bom disciplinirano mislil in se vedel in to izvajam ter pri tem vztrajam. Če vztrajam dovolj dolgo, disciplina postane navada. Ko nekaj "zvadimo" do navade, ni več težko in vse sitnosti, ki so morda povezane z discipliniranim ravnanjem, ne doživljamo več kot težave ali prisilo. Nihče ni rekel, da je disciplina lahka pot, je pa prava pot. **Disciplina je dobra navada in dobrih navad se težko naučimo.** A ko jih obvladamo, postane naše življenje lažje. Slabih navad se pa naučimo hitro, a ko jih res dobro obvladamo, naredijo naše življenje res težko.

Od kod beseda disciplina?

Latinski pojem disciplina prvotno označuje učenje, pouk, kasneje tudi vzgojo in red.

Discipline se je torej mogoče naučiti.

Učenje discipline je učenje uporabe orodij za uspeh. Kajti disciplina je skupek pravil in ravnanj, katerih raba omogoči, da oseba sama uravnava svoje vedenje. Se samodisciplinira. Disciplina postane navada. In uspešni ljudje svoj uspeh pripisujejo prav disciplini.

Za to, da bi uresničili, kar smo si zamislili, praviloma ni bližnjic, hitrih in poenostavljenih rešitev ali čudežnih metod. Je le vztrajnost in sistematično delo v smeri cilja. Je le disciplina.

Disciplina je resnična »skrivnost« uspeha. Vsi jo poznamo. A zakaj jo tako težko uporabljamo? Ker je težka. Notranje šibki nismo sposobni prevzeti odgovornosti zase in tudi ne za druge. Ker imamo šibke notranje moči, iščemo zunanja pomagala,

zaslombe in "bergle" vseh oblik. Ko spodsne, za svoj zdrs zelo radi krivimo prav pomanjkljivosti teh zunanjih pripomočkov.

Kaj je narobe z zunanjimi spodbudami?

Načeloma prav nič. Razen tega, da nad njimi nimamo nadzora. Lako da nam bodo na voljo ali pa tudi ne. Disciplina, ko jo osvojimo, je pa vedno v nas, je vedno tu. Omogoča samonadzor in zato tudi samouresničitev. Porodi se zadovoljstvo, ko smo nekaj doseli. Poveča se občutek lastne vrednosti in doživljamo občutek uspešnosti. Disciplinirani ljudje nimajo nikoli težav s tistimi čudežnimi besedami na "samo", ki so danes tako v modi: samopodoba, samospoštovanje, samozavest. Za to je zelo zaslužna disciplina.

Z uporabo discipline lahko razvijemo močno voljo, potrpljenje, empatijo, zdravo telo, odlične odnose, samozavest, potrebno znanje, delovne navade ali katerokoli veščino. Našo produktivnost odrešimo negotovosti trenutnega navdih in čakanja na motivacijo. Z disciplino se lahko zgradimo v osebo, kakršna si želimo postati.

Zakaj discipliniranje doživljamo kot kazen?

Zato, ker so naš napačno vzajali in smo "razpuščeni". Če se odraslim otroci smilijo, če jih nočemo obremenjevati, ker mislimo, da ne zmorejo, če jih prikrajšamo za poraze, telesno in duševno bolečino, izkušnjo vztrajnosti, odovornosti, delavnosti, ravnanja s kritiko, če želimo in poskrbimo, da se mladi imajo ves čas dobro, prijetno, zadovoljno, veselo, smešno, igrivo, lahko, da imajo vsega dovolj, ne da bi za to kaj prispevali, če ji zadržujemo na področju prostočasovne aktivnosti, ki si je niti

sami ne izmislijo ali organizirajo, temveč to zanje storijo in celo plačajo starši, če pretežno zapravljajo, namesto da bi pretežno ustvarjali, potem ni osnove, da bi se veščine discipline lahko naučili.

Zakaj nam stvari ne uspevajo?

Zaradi premalo discipline in preveč lenobe. Kaj je lenoba? Lenoba je slaba navada. Všeč mi je opredelitev, da je lenoba pomanjkanje volje za trud. Stanje, ko bi počeli stvari, ki so nenaporne. Do takega stanja pride, ko zmanjka ciljev ali ko ni discipline. Discipliniran človek pregleda cilje, oceni dejavnosti in začne. Len človek čaka na motivacijo, medtem ko tone v izgovore ali "počiva". Večkrat, ko premagamo lenobo in kljub nelagodju naredimo, kar smo si zadali, lažje nam je premagovati vse ostale ovire v našem življenju. Posledica vsakodnevne discipliniranosti je večji pogum in večje zaupanje vase. Če vemo, da ne bomo klonili pod pritiski lastne lenobe in strahov, potem z veliko večjim pogumom vstopimo v katerokoli situacijo. Samozavest pride predvsem z zaupanjem v svoje sposobnosti. Če vemo, da se ne bomo predali, tudi ko postanejo stvari nelagodne in težke, potem je strah pred neuspehom majhen ali ga ni.

Disciplina je najmočnejše orodje za doseganje zastavljenih ciljev. Če si zadamo cilj in njegovo doseganje prepustimo zgolj trenutnemu navdihu, je zelo velika verjetnost, da aktivnosti, ki bi nas do tega cilja lahko pripeljale, ne bomo izvajali redno in vestno. Most med zastavljenim ciljem in realiziranim ciljem je prav disciplina.

... se nadaljuje...

POČITNIŠKI KOLEDAR ZDRAVJA NIJZ

DOBRO POČUTJE

- Načrtuj svoj dan. Vaj vključi redne obroke, gibanje, sprostitve, pogovore s prijatelji in počitek.
- Imaj redne stike z osebnimi, ki so za te pomembni in se s njimi dobro počutiš.
- Ce si v stiski, poišči pomoč. Pogovori se z nekem, ki mu zaupaš in ti daje moč.
- Pomni na ljudi, ki v tvojih obliki potrebujejo pomoč. Navedi zanje nekaj dobrega!
- V spletno sosesovalnici "Te sem jaz" lahko prebereš številne zanimive teme. Pogledaj, kaj zanima tvoje vrstnike.

USTNO ZDRAVJE

- Zobe umijaj vsaj dvakrat dnevno.
- Uporabljaj mehko zobno ščetko in jo redno menjaj (na 2 do 3 meseca).
- Uporabi 1-2 cm zobne paste.
- Po umivanju zob se izogibaj spiranju ustne votline.
- Vvaj te letno obišči zobozdravnika, tudi če nimaj težav.

ZDRAVA PREHRANA

- Poskrbi za raznoliko in pestro prehrano, ki te bo oskrbela z vsemi potrebnimi hranili za zdravje in dobro počutje.
- Zauži 4-5 obrokov na dan.
- Večkrat dnevno jej raznovrstno zelenjavo in sadje, ki je poleti v izobilju. Izbijaj sereno, svežo in lokalno pridelano hrano.
- Izogibaj se nezdravim sladkim, slanini ali mastnim prigradkom, saj te ne bodo nasičili.
- Pij dovolj in večkrat dnevno, še zlasti v vročih dneh ali če si telesno dejaven. Najbolje izbere je naravno vodo. Izogibaj se sladkim in energijskim pijačam, ki te ne bodo odžejale.
- Ne uživaj prehladne hladnih pijač ali jedi v svojih kuhinjah, saj se lahko tok za tvoje pregreto telo.

SPANJE

- Poskrbi, da bo spanje urejeno in dovolj dolgo. Skupaj s starši določite uro ob kateri hočeš zvečer spati in jutraj vstajati in se je drži vse dni v tednu.
- Ali veš, da je priprava na spanje navada, s katero se umiriš in poskrbiš, da je spanje udobno? Domači ljubljenci naj ne spijo v tvoji postelji.
- Iz svoje spalnice odstrani/izklopi vse elektronske naprave. Zaslomv ne uporabljaj vsaj eno uro pred spanjem.
- Izogibaj se svetli luči pred spanjem in ponoči. Zjutraj in že dan bodi čim več izpostavljen dnevni svetlobi.
- Cez dan bodi čim bolj telesno dejaven. Dnevni počitek prilagodi svojim potrebam.

VARNÁ UPORABA ZASLONA

- 6-9 let
- 10-12 let
- 13-18 let
- Ali si vedel, da preveč časa ob zaslonih lahko škodi?
- Bodi pozoren na nevarnosti na spletu in opozorj nanje.
- Bodi prijazen in spoštljiv tudi na spletu.
- Nikomur ne pošiljaj svojih osebnih podatkov in fotografij.
- Ce te je kdo na spletu spravil v neugoden položaj ali te nadleguje, čimprej povaj odrasli osebi.

PREPREČEVANJE NALEZLJIVIH BOLEZNI

- Poskrbi za redno in pravilno umivanje rok.
- Redno prezračuj prostore.
- Kajljaj in kihaj v rokan.
- Ce si bolan, bodi doma.
- Zaščiti se pred klopi.

ZAŠČITA PRED SONCEM

- Upoštevaj pravilo tenca. Če je dolžina senca krajša od dolžine telesa, poišči senco.
- Med 10. in 17. uro se ne izpostavlja soncu.
- Glevo zaščiti s pokrivalom.
- Zaščiti oči s primernimi sončnimi očali.
- Izpostavljeni dele telesa zaščiti s kremami za zaščito pred soncem z visokimi sončnimi zaščitnimi faktorjem, najmanj 30.

ZDRAVA TELESNA DEJAVNOST

- Ali veš, da je telesna dejavnost za zdravje nujno potrebna? Velja čim več različnih in varnih oblik rekreacije za čim več časa - tem bolje za zdravje.
- Telesna dejavnost v družbi ima nevedno več koristi, kot če jo izvajal sam.
- Izbijaj tiste športne dejavnosti, ki te veselijo.
- Kadar boš daljši čas sedel zaradi npr.: branja knjige ali igranja igrice, sedenje prekinitaj z vstajanjem in aktivnostmi.
- Ne pozabi na ogrevanje pred in ohlajenje po telesni dejavnosti.
- Za motivacijo si postavi dosegljive cilje in jih poskusi doseči.

PREPREČEVANJE POŠKODB

- Kopaj se v urejenih in varnih kopališčih. Kopališča obiskuj v spremljevalcu odrasle osebe. Če ne znaš plavati, uporabljaj pripomočke za plavanje.
- Pri športnih aktivnostih uporabljaj tehnično brezhibno opremo.
- Pri rolanju/kotalkanju vedno uporabljaj vsaj zaščitno opremo: železo tar železnike za zapetja, kornica in kolena.
- Pri kolesarjenju uporabljaj tehnično brezhibno kolo in kolesarsko železo ter upoštevaj pravila v prometu.
- V avtomobilu moramo biti vsi vedno prijeti z varnostnimi pasovi, mlajši otroci (do telesne višine 150 cm) pa nameščeni v otroških avtomobilskih sedenih (jahačih).

Poleti izberi zdrave alternative

Smo na pragu poletja, ki je za mnoge čas počitnic, sprostitve in druženja. Več je večernih druženj v mestu, piknikov v naravi ter prostih dni za odklop od vsakodnevnih obveznosti in uživanje. Lepo je, če se ob tem počutimo sproščeni, samozavestni, zabavni in povezani z ostalimi.

Večkrat v upanju na take občutke posamezniki posežejo po alkoholnih pijačah, ki za kratek čas res delujejo na naše možgane na način, da nam "popustijo zavore" in otopijo nekatere občutke, najsibo stres, žalost ali jezo in se lahko počutimo boljše.

S streznitvijo seveda vsi ti pozitivni občutki izginejo, pogosto poseganje po alkoholu pa lahko prinese številne neželene ali celo škodljive posledice.

Opuščanje ali zmanjšanje pitja alkohola ima zato veliko prednosti in pozitivnih učinkov na zdravje in kvaliteto življenja: hitro lahko opazite, da se izboljša kakovost spanja, zaradi česar se

zjutraj počutite bolje in bolj spočiti, telo lahko bolje izkoristi vsa hranila, vitamine in minerale, s čimer se izboljša delovanje imunskega sistema, zaradi boljše hidracije je naša koža bolj sveža in mladostna, izboljšata se tudi libido in kvaliteta spolnih odnosov.

Dolgoročno pa se zmanjša tveganje za razvoj nekaterih oblik raka, diabetesa, srčno-žilnih bolezni, možganske kapi in bolezni jeter.

Kako torej opustiti ali zmanjšati pitje alkohola? Že majhne spremembe lahko pomenijo veliko razliko. Predvsem poiščite alternative in načrtujte spoprijemanje z željo po alkoholu. Če določene aktivnosti, del dneva ali čustva v vas sprožijo potrebo po alkoholu, pripravite načrt za nadomestne aktivnosti, s katerimi si boste preusmerili misli.

To je lahko telesna aktivnost, hobi ali pogovor z nekom, ki mu zaupate. Svoj prosti čas napolnite z novimi, zdravimi aktivnostmi in hobiji ali pa ponovno oživite tiste že pozabljene ali opuščene,

ki so vam bile nekoč v veselje. Če alkohol uporabljate za "prebijanje ledu" v družabnih situacijah, kot sredstvo, s katerim kontrolirate svoje razpoloženje ali se soočate s težavami, poskusite za spoprijemanje s temi vidiki svojega življenja najti druge, bolj zdrave načine.

Osvojite lahko katero od tehnik spoprijemanja s stresom ali okrepite svojo samopodobo.

Katerekoli strategije se boste lotili, je pomembno, da si daste priložnost in dovolj časa, da se spremembe utrdijo.

Če izbrani pristop nikakor ne deluje, poskusite drugega ali poiščite strokovno pomoč. Vodena podpora že dolgo ni več noben "bavbav", zato se v primeru stisk ali težav obrnite na vaš najbližji zdravstveni dom.

V okviru preventivnega programa Skupaj za zdravje, ki se izvaja v centrih za krepitev zdravja in zdravstveno-vzgojnih centrih znotraj zdravstvenega doma, je na voljo brezplačno individualno svetovanje za opuščenje tveganega in škod-

ljivega pitja alkohola oz. SOPA (Skupaj za odgovoren odnos do pitja alkohola).

Gre za individualna srečanja, na katerih vam bo strokovni delavec nudil oporo in vas vodil, da boste lahko osvojili nov, bolj zdrav način življenja, brez tveganih vedenj.

Če se delavnic za podporo pri opuščanju čezmernega pitja alkohola ne morete ali ne želite udeležiti, bi si pa želeli pogledati svoj odnos do alkohola, je na voljo anonimna in brezplačna spletna aplikacija »Trenutki zase« na spletni strani www.sopa.si.

To poletje torej poskusite najti drugačen način za sprostitve, užitek in druženje. Ko ste sami ali v družbi, raje izberite zdravo brezalkoholno pijačo, za dobro počutje in zdravo telo pa poskrbite še z uravnoteženo prehrano in več telesne aktivnosti.

NIJZ, OE Nova Gorica,
pristop SOPA

Izpostavljenost sončnim žarkom

Pri izpostavljanju soncu upoštevajte:

Pozor! Voda, pesek in skale odbijajo sončne žarke, zato se učinek UV sevanja poveča za 50%. Sneg pomeni 100% povečanje. Preprečiti moramo, da takšno sevanje doseže našo kožo, oči in glavo!

Izpostavljenost soncu preko dneva se seštevata. Tudi v senci smo izpostavljeni soncu, a manj. Toda zaščitni ukrepi veljajo tudi za senco!

Pred soncem se zaščitite: pojdite v gosto senco, oblecite se oz. pokrijte kožo, mažite se z zaščitno kremo, ki naj ima zaščitni faktor najmanj 30. Pokrijte glavo in nosite sončna očala z UVA in UVB filtrom.

Na plaži: zaščitna sredstva nanesite na kožo dobre pol ure preden gredite na sonce, saj potrebujejo od 30-

45 minut, da se vpijejo in pričnejo ščititi.

V hribih: velja, da se vsakih 1000m nadmorske višine naravna zaščita kože zmanjša za 7%.

Kljub oznaki vodoodporno, zaščitno kremo po vsakem kopanju ali namakanju znova nanesite na telo, saj se ta vedno vsaj delno spere in ne zagotavlja več obljubljenega zaščite.

Dojenčkov in malih otrok, starejših ali oseb z zdravstvenimi težavami in alergijami vseh vrst ne izpostavljamo soncu! V času največje moči sončnih žarkov naj bodo v zaprtih prostorih.

UV indeks: sporočijo ga v vremenskih napovedih. Vrednost UV indeksa 5-6 izraža zmerno, vrednost 7-9 pa visoko stopnjo ultravijoličnega sevanja. Pri vrednostih UV indeksa 3 ali več so potrebni zaščitni ukrepi!

ZAPOMNITE SI:

- Varne sončne zagorelosti NII
- Vsaka zagorelost povzroči poškodbo kože.
- Razvoj vseh vrst kožnega raka je povezan z izpostavljanjem UV sevanju v mladosti in kasneje.
- Pospešeno staranje kože, gube, madeže in druge poškodbe kože zaradi UV sevanja lahko preprečimo, če z zaščito pred soncem začnemo v zgodnjem otroštvu in jo izvajamo vse življenje.
- Zaščita pred soncem z oblačili je najcenejša, najbolj predvidljiva, enakomerna in uravnotežena, zanesljiva, varna ter koži prijazna.

Varno s soncem

KORISTNI IN ŠKODLJIVI UČINKI SONCA

+

Svetloba
Toplota
Dobro počutje
Tvorba vitamina D

-

Sončno UV sevanje ima številne škodljive učinke na:

- Kožo
- Oči
- Imunski sistem

Pravila zaščite pred UV sevanjem

1. Omejimo izpostavljanje soncu med 10. in 17. uro.

2. Umaknimo se v senco ali naredimo senco.

3. Ustvarimo si svojo lastno senco, s primernimi oblačili, pokrivalom, zaščito oči.

4. Kot dodatno zaščito uporabimo kemične varovalne pripravke.

5. Za nadomeščanje izgubljene tekočine pijmo dovolj vode.

6. Ne uporabljajmo solarija.

NIJZ

Obledeli spomini

Soča moje mladosti

Leto 1949

Star sem bil komaj deset let, ko smo se preselili iz Žabjega kraja na Gorišček. Čeprav še vedno v Solkanu, sem prišel v neznan okolje, v katerem sem moral na novo pridobivati prijatelje za igranje v popoldanskem času. A so poleti, ko smo imeli največ časa, bili vsi pri Soči, ki pa je bila meni tuje in (po pripovedovanjih) za otroke nevarno okolje. Komaj sem izprosil mamo, da me je nekega dne, potem ko sem bil priden in opravil vse, kar mi je naročila, le pustila, da grem tudi jaz k Soči, na Gluštarco, za popotnico mi je zabičala (verjetno še pod vtisom njenih mladostnih spominov na Sočo, ko jo je nekoč skoraj odneslo v sredino reke): »Glej da boš pazil, da se ne utopiš. Soča je nevarna.« Ne vem, če sem jo sploh poslušal, mudilo se mi je. Stekel sem za sošolci, mimo solkanskega pokopališča na Vetrnik in nato po strmi stezi navzdol, na Govejek, ravninico nad Sočo, kjer je

Na Bokalčih 1957, Tomaž Vuga, osebni arhiv

gospodoval starejši možakar, Brzon smo mu pravili, s svojimi živalmi, kozami, kokošmi. Paziti smo morali, da nas ni zalotil pri rabutanju sadja, še če smo se držali ozkega kolovoza, ki je tekkel mimo njegovih parcel, je za nami kričal in nam žugal. Še drnulj, ki so, temnordeče, visele z bogato obloženih vej ob poti, ne bi smeli pobirati, ker je vse sklatil on, za žganje, so nam pripovedovali.

Na Gluštarco, podolgovat jezik iz belega soškega proda, polotok, si lahko prišel le na ozkem delu, kjer je bil povezan z rečnim bregom. Ta jezik, v soncu se je bleščal, da si ga komaj gledal, je bil dolg (meni se je takrat zdel velikanski) mogoče sto metrov, širok pa največ dvajset, se je na zgornjem robu končal v tolmunu, nad katerim je kraljevala Skala Palačarjeva, ogromna previsna stena z različno visokimi odskočnimi poličkami, z njih so se odganjali najbolj pogumni, nekateri z razprtimi naprej iztegnjenimi rokami, kot *laštv'rca* – lastovka smo rekli, začetniki pa kar na noge, včasih sključeni v kepo kot bombica ali pa stegnjeni kot sveča. Na desnem bregu Soče, nasproti Gluštarce, je bila še višja skala, do nje so najpogumnejši skakalci morali kar priplezati, zato je bilo junaštvo še toliko večje, zaslužili so si posebno pozornost občudovalcev, zato so, preden so se odrinili s poličke, najprej zavpili kot Tarzan, da smo vsi pogledali čez Sočo, nato pa je sledil dolg, običajno v lastovko oblikovan skok, ki pa se je moral (to naj bi bila največja dražteh skokov) takoj po dotiku vode skrčiti,

da se skakalec ni potopil preveč globoko v preplitki strugi. Gluštarca je bila na nekaterih delih iz debelejših, okroglih kamnov, ki jih rečni tok ni mogel premikati, v zalivčkih pa iz drobnejših ali celo peska, ki pa so po vsaki visoki vodi bili drugačne oblike, včasih je kak zalivček kar izginil. Otrokom je bilo za igro na razpolago prav vse, kar so si zaželeli, starejši pa so si tudi lahko med kamni uredili udobno ležišče (ležalnikov takrat še nismo poznali). Na spodnjem delu je bil med sipino in skalami na bregu kar lep tolmunček, bajer po naše, z mirno in celo nekoliko toplejšo vodo (vsaj tako se nam je zdelo), v njem so plavale cele jate *puntinc*, majhnih, komaj zvaljenih postrvi; prav primeren je bil za otroke in za tiste, ki so se plavanja šele morali naučiti.

Tako kot jaz, takoj prvi dan so me vzeli v šolo starejši fantje (prenos znanja iz generacije na generacijo je bil ob Soči ustaljena in obvezna praksa), stal sem na pesku ob bajerju, oni pa sedeli na skali na drugi strani in me vabili, da naj po vodi počasi zakorakam proti njim. In kaj bo, ko bom prišel do pregloboke vode, sem jih vprašal, ja takrat boš pa splaval, so mi odgovorili. Malo v strahu sem počasi zabredel v vodo, najprej do kolen, nato do pasu, naprej je bilo že težko, dno tolmunca se je spuščalo vse bolj strmo, tako da sem po nekaj naslednjih korakih bil v vodi že do grla. Začel sem mahati, tako kot so mi ukazovali fantje na drugi strani, najprej z rokami, samo pod vodo, so mi kričali, ne jih dvigovat ven, brcaj še z nogami, je bila naslednja komanda, in sem za silo ostal na gladini, počasi se celo pomikal proti skali. No, in si zaplaval *p'sčca* – psička, so mi kričali, vidiš, da ni bilo težko. Od veselja bi kar skakal,

Soča pred izgradnjo HE Solkan z vrisano približno pozicijo jezusa. Nad horizontalno črto se lepo vidi bele skale Bokalčkov. (Vir: arhiv Goriškega muzeja, zbirka M ZG 123)

verjetno sem neprevidno tudi lezel iz vode, da sem jo malo tudi popil (To je krst, so me prepričevali), nato pa junaško sedel mednje na skalo. A le za kratek čas, vajo sem moral ponoviti, v obe smeri, pa še tretjič, četrtič že po nekoliko daljši vzdolžni

Soča z odsevom Briškega mosta, jeseni 2022, Tomaž Vuga, osebni arhiv.

stranici bajerja, ki se je na spodnjem delu končala z veliko skalo. *Perj'vncu* – Perilnico smo jo imenovali, ker je bila na zgornjem delu ploščata in nagnjena proti vodi. Naprej pa nisem smel, tam se je namreč bajer preko ozkega preliva spojil z rečnim tokom.

Soška šola se je nadaljevala, kmalu so me naučili plavati po valovih. Ko sem obvladal še druga dva soška plavalna stila – žabo in mornarja, pa so me (v spremstvu) peljali tudi čez Sočo. Paziti je bilo treba, kje skočiš v vodo, da zagrabiš pravi tok in kje dosežeš nasprotni breg, da lahko zležeš iz vode, nobenega novega odkrivanja, tako kot je bilo že stokrat preizkušeno so morali plavati tudi začetniki.

Leto 1957

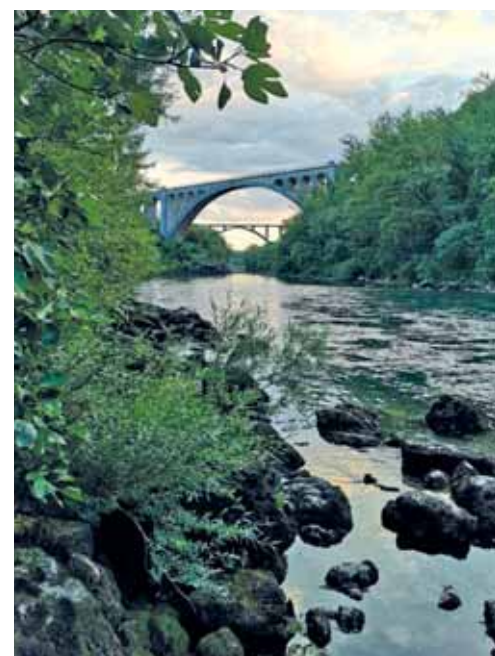
Bil sem že zrel »sočman«, Gluštarca ni bila več za nas. Z Brankom, Ancijem, Danilom, Lisjenom, Saksom, Edijem in Metodom (včasih se nam je pridružil še kdo), smo sestavljali jedro naše klape, več ali manj fantovske, saj naši starosti primernih deklet v takratnem Solkanu in Novi Gorici skoraj ni bilo. Za naše vrstnice, rojene pred vojno, smo bili premladi, še smrkavci, množična generacija, rojena po letu 1946 pa je takrat bila še preotročja. Tako da sta se nam bolj izjemoma kot vedno pridružili le Alenka in Zofka, pa še oni dve vedno s pogledi na starejše fante. Za našo bazo smo si izbrali nekoliko severnejšo lokacijo, od Gluštarce po Soči navzgor in še malo naprej od Bokala, priljubljene okrogle skale sredi vode, zbirališča starejših Solkancev in kajakašev, saj je ob stezi nad njo bil takratni kajak klub, nekoliko večja podolgovata zidana baraka, ki je služila ne le za skladišče kajakov ampak za razno razne večerne in nočne dogodivščine, od fantovščin, rojstnodnevnih praznovanj ... – kaj vse bi okoliško grmovje lahko povedalo, če bi znalo govoriti, a k sreči ni. Tu so kraljevali predvsem postavni solkanski kajakaši, že takrat zmagovalci raznih tekmovanj, celo svetovni prvaki. Z njimi se (še) nismo mogli primerjati.

Nekaj više od Bokala so se začenjali

Bokalči, čudoviti beli skalni pasovi, poševno postavljeni na tok reke in v naklonu proti vodi, vanje je Soča v dolgih tisočletjih izdolbla okrogle kotanje, v katerih si lahko udobno sedel, kot na počivalnikih, ki jih je kako desetletje kasneje za Meblo oblikoval Oskar Kogoj. A naš osrednji prostor je bil malo nižje, pred Bokalči, pod katerimi je bil najprej majhen tolmun z izvirom kristalno čiste hladne vode, če si bil žejen, si legel na pesek in jo pil. Pod njim pa je bilo nagrmaden kup večjih in manjših skal, iz katerih smo oblikovali kamnito mizo in sedeže okrog nje, naš osrednji prostor za debate, kvartanje, piknike. Tu smo se zbirali vsako popoldne, tudi ob dežju, le da smo se takrat preselili pod bližnjo previsno skalo, komaj dovolj veliko za kvartopirsko četverico in nekaj kibicev.

Ob lepem vremenu smo se spravili na zahtevnejše izlete, peš navzgor po Soči do Mrzleka in nato navzdol po valovih vse do jezusa pri mlinu, če je bila voda prave višine pa še malo dlje, a to le tisti, ki smo Sočo dobro poznali. Na koncu jezusa je namreč bil pod vodo star, od vode ošiljen kol, *palo* po naše, ko te je tok nesel mimo, si ga moral zagrabiti, da te je vrglo v desno, v tok, ki se je končal pod jezom v mirnem tolmunu.

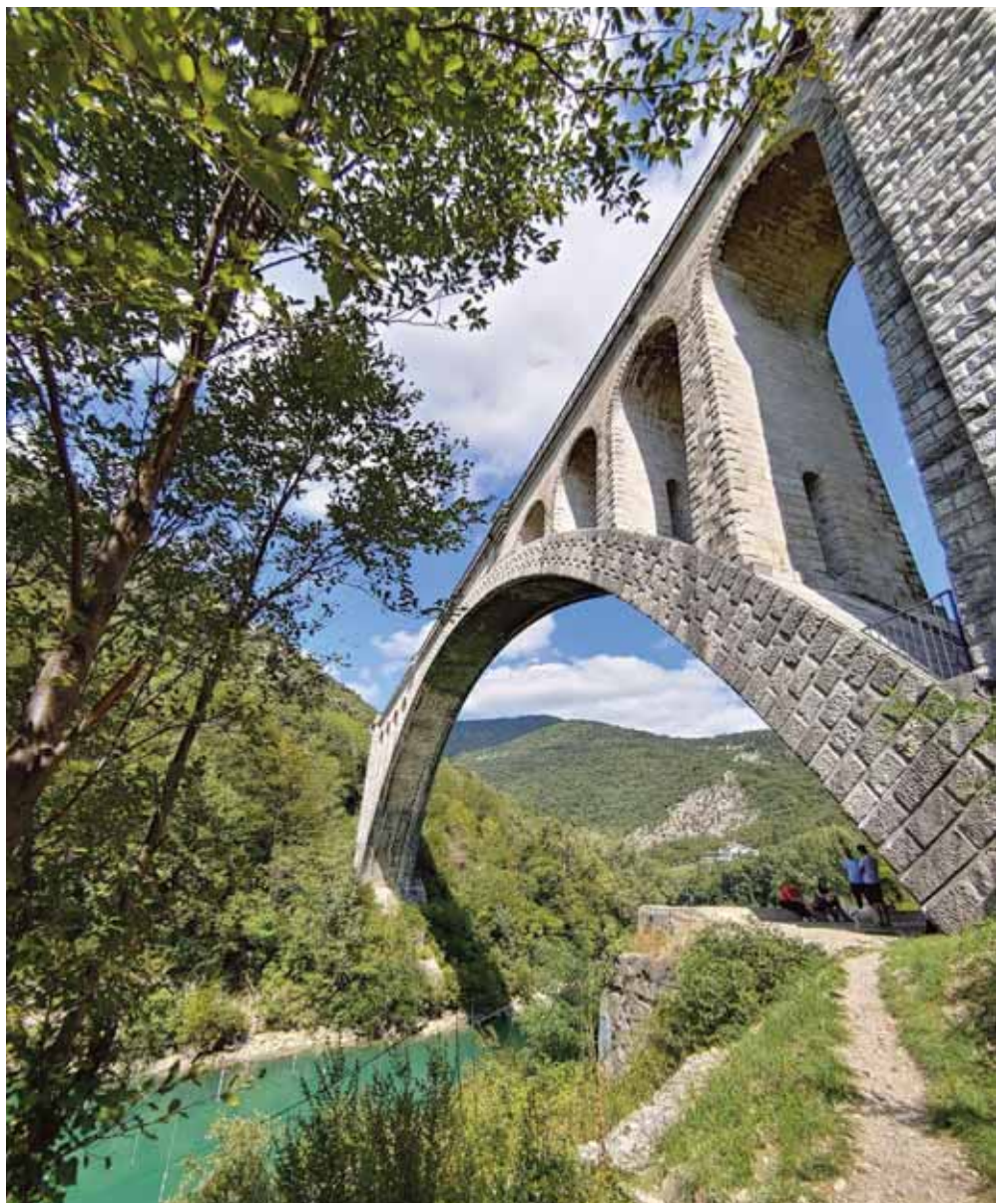
Če si *palo* zgrešil, te je zaneslo po precej nevarnem toku ob zidu starega mlina, med skale, običajno si na koncu mlina prišel iz vode vsaj s potolčenim kolenom. Ampak nam se kaj takega ni nikoli zgodilo; po jezusu, na pol porušen gornji sloj kamnov je komaj štrlel iz vode, smo zlezli na desni breg in se nato še enkrat spustili po Soči, tokrat tik ob levem bregu, do nevarnega vrtinca, se mu prepustili, da nas je potegnil na dno reke in nas nato kot po toboganu potisnil na površje. To je bil višek obvla-

To so ostanki spodnjega roba nekoč bele Gluštarce Tomaž Vuga, osebni arhiv

dovanja Soče, izpit najvišje stopnje, ki si ga niso upali vsi opraviti. Če nisi imel hladnih živcev in se z rokami ob telesu vrtincu popolnoma prepustil ter čakal, da tok opravi svoje, ampak si v strahu začel z rokami vsaj malo migati, je bilo idile konec, starejši *sočmani*, ki so skrbeli za varnost, so te morali reševati.

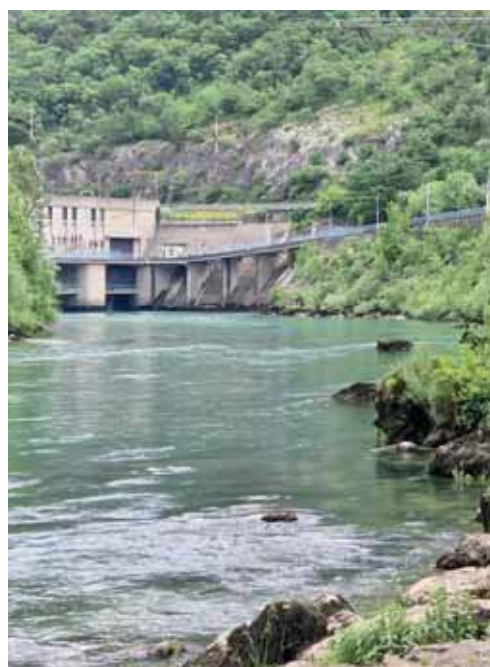
Obledeli spomini

Sprehod pod solkanskimi mostovi – Solkanski železniški most Tomaž Vuga, osebni arhiv

In po vsej verjetnosti si v vrtnec nisi upal spustiti nikoli več. Po takem popoldnevu se nam je, vsem modrikastim, premraženim od dolgega plavanja v mrzli vodi, prileglo poležavanje na toplih kamnih starega mlina, proti večeru pa nas je čakalo še zahtevno vračanje ob Soči navzgor, do Bokalčev, več ali manj skozi grmovje, stez ob reki takrat ni bilo. In dneva je bilo konec.

Večkrat pa smo si privoščili drugačno avanturo, še bolj (vsaj nam se je zdelo) pustolovsko. Tik pod Solkanskim mostom je bil na bregu, zaradi varnosti malo više nad vodo privezan velik lesen

čoln, *barkon*; Toni Janko, njegov lastnik, je nanj skrbno pazil, tako da smo si ga lahko sposodili le, če smo ga lepo prosili in zagotovili, da ga bomo na koncu privezali spet na staro mesto. Večkrat pa so si ga nekateri sposodili na silo, brez vednosti lastnika in ga na koncu kar pustili v vodi, da ga je moral lastnik sam spravljati na varno; po tem ga je Toni običajno zaklenil, in kar nekaj časa je trajalo, da nam ga je dovolil odpeljati. Za pet metrski *barkon* je morala biti ekipa kar številčna, a v naši klapi ni bilo problema z zasedbo. Po mirnejši vodi smo tudi proti toku bili vsi v čolnu, eden z dolgim drogom, s katerim se je odrival od skal, drugi pa smo veslali ali kako drugače pomagali navzgor, do prvih brzic, za nas *valov*, kjer smo morali vsi, razen tistega s kolom, v vodo in *barkon* porivati ali vleči, pri tem pa paziti, kje stopaš, da ti na podvodni skali ne zdrsne, da te tok ne potegne pod čoln. In potem še preko *Drugih valov*, že tik pod Mrzlekom, ko smo morali bresti po ledeno mrzli vodi izvirov ob bregu, da smo prišli do točke, kjer smo se vsi spet vkrcali in se spustili navzdol. Najbolj epsko je bilo preko *Drugih valov*, tok nas je nosil tik ob skalah na desnem bregu, a smo morali reki spet zaupati in se ji prepustiti, vedno nas je voda pravočasno odrinila od skale. In nato še preko *Prvih valov* pri Bokalčih, mimo Bokala in Gluštarce; pod Solkanskim mostom pa smo morali začeti manevrirati proti bregu, na privez. Običajno je bilo

Na tem mestu se je včasih vzpenjala mogočna Skala Palačarjeva. Tomaž Vuga, osebni arhiv

že pozno popoldne, sonca v strugi ni bilo več, tako da smo se ogreli šele s spravljanjem *barkona*, nato pa s hojo navzgor do naše baze.

Leto 1987

Petek proti večeru, iz Ljubljane sem se vrnil ves utrujen in prepoten. Zamikalo me je, da bi skočil do Soče in se, kor v starih časih, vrgel vanjo in se pošteno ohladil. Gluštarce ni bilo več, so jo zbuldožirali, Bokala tudi ne, so ga razstrelili, Bokalci so verjetno še bili, a globoko v vodi nad jezom Solkanske hidroelektrarne, ki je Solkancem popolnoma uničila tako ljube kotičke ob Soči. Pač pa je bil pod Govejekom, ki tudi ni bil več kot nekoč, ampak na pol urbanizirano zapuščeno gradbišče hidroelektrarne, ob reki zabetoniran trimetrski pas, naj bi bila plaža, nadomestek za Gluštarco. Tu sem se slekel in se s stopnic, dostopa do vode, pognal v reko. Ko sem bil z nosom ped nad vodo, sem zajel sapo, a sem, namesto svežega zraka z značilnim vonjem po Soči, vdahnil smrad po kanalizaciji. Če bi se dalo, bi se v zraku obrnil, a sem lahko to storil šele v vodi, z največjo hitrostjo me je kar vrglo spet na breg. To je bil moj zadnji skok v Sočo. Še leta po tem sem z žalostjo opazoval, kako spremeni barvo, namesto smaragdno zelene je postajala rumeno ali celo rjavo zelena, namesto belih kamnov so bile na dnu dolge zelene alge.

Danes

Ob Soči se redno sprehajam, po izgradnji brvi pri Kajak centru običajno kar v krogu, najprej preko Briškega mosta, nato po kolesarski poti na desnem bregu navzdol, pa preko brvi na levi breg in nato po stezi tik ob vodi do Solkanskega mosta ter ob pokopališču nazaj do doma. Občudujem njeno smaragdno barvo, prosojno vodo, skale na dnu, le vanjo si ne upam več skočiti, čeprav me mika. Soča je spet čista, taka kot nekoč. Ni pa več naših kotičkov ob

reki, hidroelektrarna jih je za večno uničila. Bi se to zgodilo tudi, če bi jo gradili sedaj? Prepričan sem, da ne. Gotovo bi do tega prelepega dela Soče pristopali bolj spoštljivo, iskali vsaj kompromis med elektriko in naravo; prepričan sem, da bi Skala Palačarjeva še stala. Imamo pa na novo urejen kajak center ob jezu, priljubljeno zbirališče ljubiteljev Soče, ki jih tudi neprijetnosti delovanja hidroelektrarne ne preženejo. Kot *Nataše od Šešeta* (ki me je pregovorila za ta zapis), navdušene oboževalke Soče, in njenih somišljenikov, ki se vsakega petindvajsetega v mesecu, poleti in pozimi, zberejo ob jezu za skok, včasih smo rekli *tufo*, v mrzlo, poživljajočo soško vodo. Na zdravje!

Tomaž Vuga

Koršič
vrtnarija

Koršič Metod, vrtnarstvo Koršič
Ščedne 6, 5000 Nova Gorica
tel: 05/300 60 59, gsm: 041 542 105
email: vrtnarstvo.korsic@siol.net

ELKOR
Naj bivanje postane užitek.

www.elkor.si

HIDROIZOLACIJSKE MEMBRANE

BYSTOP
Lepilno/tesnilni trak za enostavno prekrivanje.
Easy
Večja lepilna sposobnost.

PLANA P 4mm in PLANA P 4,5mm POLYGLASS MAPEI
Plastomerna membrana z odličnimi lastnostmi OJAČANA S TKANINO IZ POLIESTERSKIH VLAKEN.

TREND VS POLYGLASS MAPEI
Bitumenski trak za večslojno izvedbo manj zahtevnih izolacij. OJAČAN S TKANINO IZ STEKLENIH VLAKEN.

UGODNO!

POKLIČITE NAS 05 30 32 140 ali 041 366 768
Nikole Tesle 12a, ŠEMPETER PRI GORICI

Iz Solkana na grad Rihemberk

Dogodek Evropska prestolnica kulture leta 2025 se vedno bolj približuje, zato se tokrat podajmo na grad Rihemberk, tudi zato, ker spada pod Mestno občino Nova Gorica. Poleg Kostanjevice s cerkvijo, samostanom in vrtom burbonk, Svete Gore in gradu Kromberk obiskovalcem skoraj ne bomo imeli kaj pokazati, razen morda še kakšne obnovljene poti ali parka. Na Goriškem, v Brdih in na Vipavskem se nahaja kar nekaj gradov, tako v Vipavi, v Vipavskem Križu, v Štanjelu, na Vogrskem, na Dobrovem, v Vipolžah in seveda v Kromberku ter v že omenjenem Braniku. Štanjelski in rihemberški grad se obnavljata,

Grad kot je viden z glavne ceste v Braniku.

nekateri so zaprti (Dobrovo), nekateri, kot na primer vipavski in svetokriški, pa so v razvalinah. V Gorici lahko srečamo sedaj živeče potomce tako Attemsov kot Lanthierijev in sama sem spoznala grofico Carolino Lanthieri, ko je odprla za ogled svojo palačo – seveda ima gospa še vrsto imen in priimkov.

Na grad Rihemberk pridemo po cesti Nova Gorica – Sežana. V Braniku zavijemo proti Komnu in ga ne moremo zgrešiti, saj nas impozanten pogled nanj spremlja lep kos poti. Grad si lahko ogledamo od velike noči do martinovega ob sobotah, nedeljah in praznikih med 10. in 18. uro. Najbolje, da se odločimo za vodeni ogled in če so z nami otroci, priporočam ogled, ko nastopa zavod Svitar, ki zna pričarati pravo srednjeveško vzdušje. Pred obnovo je bil grad poznan predvsem med naravovarstveniki, saj se za njegovimi zidovi skriva ogrožena vrsta netopirjev.

Grad je bil sezidan okoli leta 1230, morda tudi že prej, saj so Rihemberški vi-

tezi omenjeni že v začetku 12. stoletja. Semkaj so prišli z Bavarskega in so bili poznani kot zelo bojeviti. Eden od članov družine je zavzel grad Kozlov rob v Tolminu, njegov sin je gospodoval v Dornberku, njegov vnuk pa je bil istrski mejni grof. Rodbina je po kakih stotih uspešnih letih izumrla, tako da so goriški grofje od tlej oddajali grad različnim plemičem. Leta 1462 se omenja Della Torre iz Vipavskega Križa, za kratek čas so ga zavzeli Benečani, pa avstrijski nadvojvoda Ferdinand, ki ga je leta 1462 prodal baronu Lanthieriju. V njihovi lasti je ostal do konca druge svetovne vojne. Med prvo svetovno vojno

so bili v njem nastanjeni avstrijski vojaki, ki so tu imeli bolnišnico in so se ogrevali z arhivi in bogato opremo. Še večjo škodo je poslopje doživelo v drugi svetovni vojni, ko so se v njem nastanili Nemci in domobranci in so ga leta 1944 partizani minirali in požgali.

V Braniku je osem let, med letoma 1873 in 1881, služboval tudi Simon Gregorčič, preden je odšel na Gradišče nad Prvačino. Pokrajino s trtami in oljkami je imenoval 'rajskomila', a kljub temu mu ni mogla nadomestiti njegovih rodni planin.

No, pa se vrnimo na asfalt. Ko parkiramo na glavni cesti pod gradom, gremo kakih sto metrov peš do glavnega vhoda. Ta se nahaja v dvonadstropni stavbi, ki se naslanja na okrogli stolp na levi in na visoko obzidje na desni. Nad njim je grb rodbine Lanthieri. Po krajši hoji med dvojnimi obzidjem pridemo po nekaj stopnicah

Glavni vhod v grad.

do drugega vhoda, od tu pa na notranje dvorišče. Odpre se nam enkratni pogled na Goriško vse tja do Dolomitov in Alp.

Občina in tudi država, saj je grad ustanova državnega pomena, vsako leto namenjata nekaj sredstev za njegovo obnovo. Letos je grad stopil v novo sezono z obnovljeno grajsko kapelo, eno najstarejših grajskih zgradb. Zgrajena je bila že

v 13. stoletju in njen glavni oltar je iz črnega marmorja, saj je bilo to stoletje črnih oblačil in belih naškrobljenih ovratnikov. Oltar je bil uspešno restavriran, prav tako je tudi fasada iz belega ometa uspešno zamenjala prvotno.

Sicer pa se v kapelo pride po širokem stopnišču skozi vrata v kamnitem okvirju. Levo in desno od njih sta veliki pravokotni okni, nad samimi vrati pa je nakazan kamnit lok. Na prvo nadstropje, ki ga ni več, pa kažejo štiri arkadne odprtine. Takšno podobo je kapela dobila v 17. stoletju in nekateri domačini se spominjajo tudi lesenega mostovža v notranjosti, s katerega je maše spremljala gospa, medtem ko so bili navadni farani navzoči spodaj. Na eni od še ohranjenih konzol, ki so nekdanje nosile rebrasti gotski strop, je še vidna letnica

Rezanje traku ob otvoritvi obnove kapele – podžupan mesne občine Anton Harej, vodja obnove Nataša Kolenc in predsednik sveta KS Branik Bruno Vidmar.

1533. Kapela je bila posvečena zavetniku viteštva sv. Pankraciju, ki goduje 12. aprila in velja za enega od 'ledenih' mož.

Najmogočnejši objekt celotnega grajskega kompleksa pa je nedvomno okrogel grajski stolp, katerega stene so debele tri metre. S svojo višino sedemindvajsetih metrov pa velja za najvišjega na Slovenskem.

K sreči se je iz tistih davnih časov ohranila knjižica z opisom Goriške in možnostmi za slikarski zaslužek, tako da z njeno pomočjo izvemo za zelo radodarnega naročnika likovnih del. To je bil duhovnik Livio grof Lanthieri, ki je živel med letoma 1672 in 1760. Znan je bil po gostoljubju in je gostil številne literate in umetnike. Imel je bogato knjižnico, umetniška zbirka pa je obsegala devetindvajset slik. Te so bile med prvo svetovno vojno prenešene v goriško Lanthierijevo palačo na vrhu Raštela. Obsegala je tudi portrete članov Lanthierijeve rodbine.

Takratni umetniki so verjetno po naročilu Lanthierijev poslikali tudi župnijsko cer-

Obnovljena fasada kapele sv. Pankracija.

kev v Braniku kot tudi podružnični cerkvi v Pedrovem in na Preserjah. Ko že omenjamo Pedrovo, predlagam, da si ogledamo še tega. Po glavni cesti se peljete nekoliko naprej proti Krasu in pri napisu Pedrovo zavijete desno. Pripeljete se do

Mogotič grajski stolp.

zanimive vasice, ki se nahaja na samem robu Krasa. Vasica je že skoraj izumrla, saj sta še nedavno tu živela le še dva človeka. Počasi je dobila nekaj stalnih prebivalcev, ob vikendih pa se njihovo število poveča. Naselje je morda ohranilo svojo starinsko patino prav zato, ker ni bilo v njem ljudi, ki bi ga 'pokvarili' s kakšnimi novodobnimi objekti. Na novo naseljeni pa ga obnavljajo v starem duhu. Ob vhodu v vas stoji cerkva sv. Duha. Zanimiva je tudi zato, ker je bil njen glavni oltar prinešen iz opustošene cerkvice sv. Valentina na Sabotinu.

Po pripovedovanju none moje znanke, ki je bila rojena na Pedrovem, obstoja zgodba o nastanku vasi. Zasnovala naj bi jo dekla in hlapec z rihemberškega gradu, ki sta bila odslovljena zaradi ljubezni. V

Grafica Carolina di Levetzow Lantieri v svojem domovanju.

zavetju petih velikih dreves naj bi si napravila zasilno bivališče, in tako naj bi se začelo življenje na Pedrovem. Kraj pa ima tudi ekološko kmetijo Toncevi, kjer imajo apartmaje, nudijo pa tudi domačo hrano ter postrežejo na prijetnem dvorišču ali v notranjosti hiše. Prav tako si v Hiši Artes na Pedrovem po dogovoru lahko ogledate likovno galerijo družine Abram. Sami pogumneži, ni kaj reči!

Marja Kolenc, turistična vodnica
Marja Kolenc in Breda Gorkič

Dvorna dama, sicer članica zavoda Svitar.

Spomini

Srečku v spomin

Pri Vižinovih v Žabjem kraju si je dom ustvaril naš sodelavec Srečko Lukan. Zaradi njegove osebnostne lastnosti, da se ni nikoli izpostavljajal, umirjenosti in za današnje čase delovanja »na počasi«, ni nikoli izstopal v javnosti. Zato pa je med nami sodelavci užival sloves inteligentnega možakarja, čigar misli velikokrat nismo razumeli. In prav zaradi teh lastnosti se je podpisal pod pionirska dela avtomatizacije industrijskih procesov tako v GOSTOL-u kakor v GOAP-u in tudi v globalni vasi. Na samem začetku avtomatizacije je znal majhne krmilnike tako »oživeti«, da smo z njimi začeli menjati posamezne segmente klasičnega relejskega krmiljenja. Prva odmevnejša avtomatizacija GOSTOL-a v 80-ih je bila za tiste čase impozantna linija za proizvodnjo steklarskega kita TKK-ja v Srpenici. Lopato za odzmem in pakiranje t. i. »steklarskega štuka« je nadomestila linija z avtomatiziranim doziranjem, zamesom, oblikovanjem, embaliranjem in paletiziranjem omenjenega proizvoda. Naporom številnih poznavalcev tehnologije je Srečko znal prisluhniti in vse napore za rešitev ustvarjalno strniti v logiko postopka za delovanje prvega krmilnika »Jožef Štefana« za avtomatizacijo, ki je tehtal kar spoštljivih 70 kg.

Neizbrisen pečat je pustil tudi pri avtomatizaciji v GOAP-u za ogrevanje, prezračevanje in klimo (HVAC) na števil-

nih sodobnih potniških križarkah. Imeli smo ga za »očeta makrojev«, s pomočjo katerih so bili izdelani vsi programi (SW). Nedvomno je bilo to eno njegovo največje delo v takratnem času in mirno lahko trdimo, da je bilo to skoraj ključno za uspešno izpeljavo številnih projektov na tem področju.

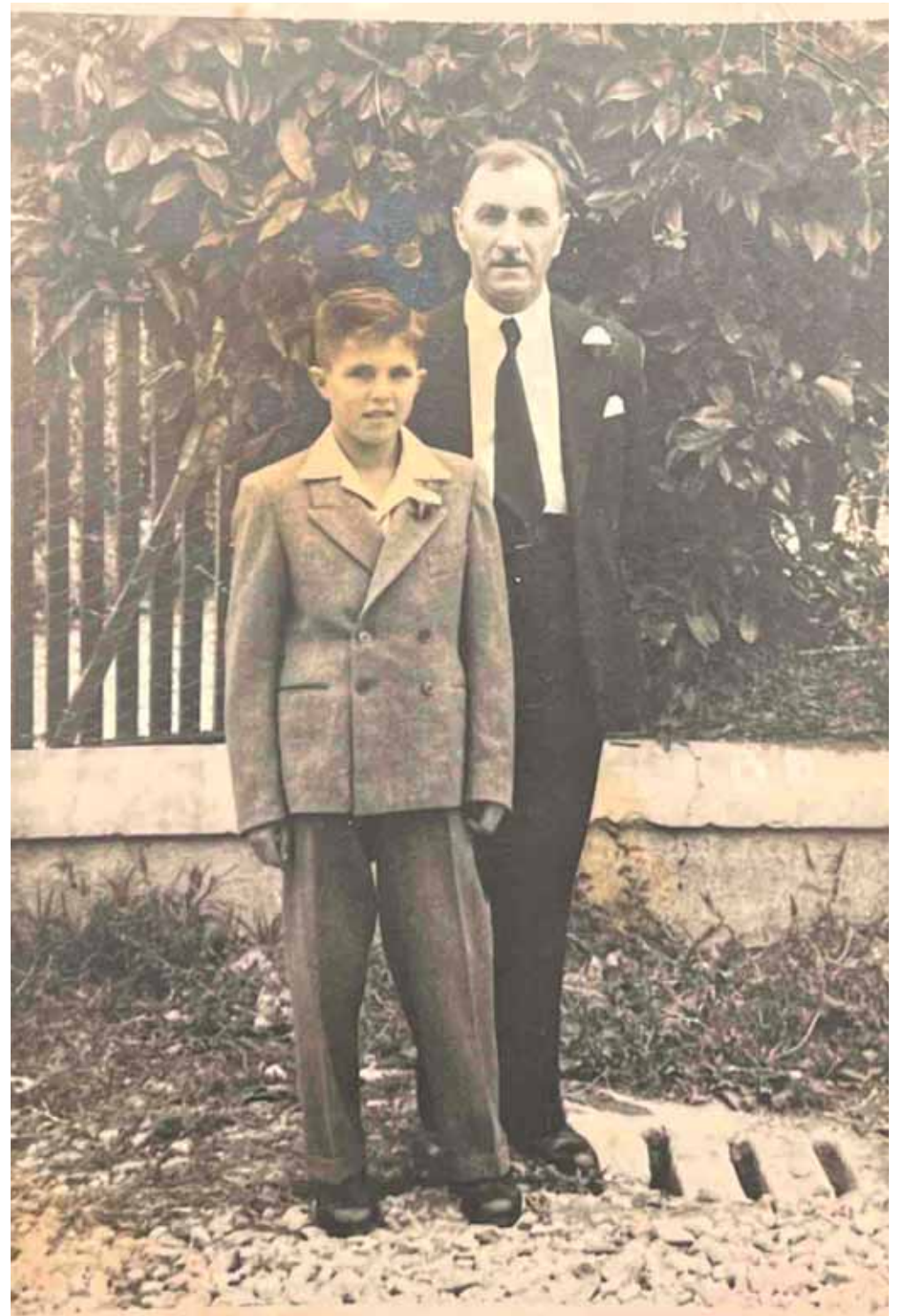
Njegovo delo se je prepletalo tudi v sodelovanju GOSTOL-GOPAN-GOAP. Tako je nastala tudi odmevna avtomatizacija pekarske linije v začetku novega tisočletja v Avstriji, in sicer v pekarni FISCHER BROT v Linzu. S ponujeno opremo in rešitvami popolne avtomatizacije se je v omenjeni navezi dokazala enakovrednost »zahodnim« proizvajalcem pekarske opreme. Tudi tu je šlo za pionirsko delo za peke različnih vrst rženih kruhov, ki so zaradi specifik najzahtevnejši za tak način proizvodnje. Srečko je tudi tu s svojo ekipo prispeval kar nekaj originalnih rešitev, ki so izboljšala delovanje celotne linije.

Se bi lahko naštevali in poudarjali različne izvirnosti misli Srečka Lukana pri avtomatizaciji tudi farmacevtskih in kemijskih linij.

A naj zaključim z ugotovitvijo nas sodelavcev, da ko smo ga vprašali za odgovore na rešitve, ki jih nismo razumeli, so bili odgovori in razlage velikokrat kot »uganka«, pogosto v obliki šale, kar je pomenilo, da smo ga zelo malo razumeli. Zaradi tega je bilo tudi zaupanje v njegovo pionirsko delo na začetku malo manjše. A ker je dokazano delovalo, je nadaljnje delo z njim samo nadgrajevalo naše skupne sposobnosti avtomatizacije zahtevnih tehnoloških linij.

Za vsa ta pionirska in nadaljnja vsebinsko zahtevna dela se ti nekdanji sodelavci zahvaljujemo in kot tak nam boš ostal v trajnem spominu. Počivaj v miru, Srečko.

Edi Bizjak, Ivan Polanc, Radovan Grapulin in Toni Gleščič.

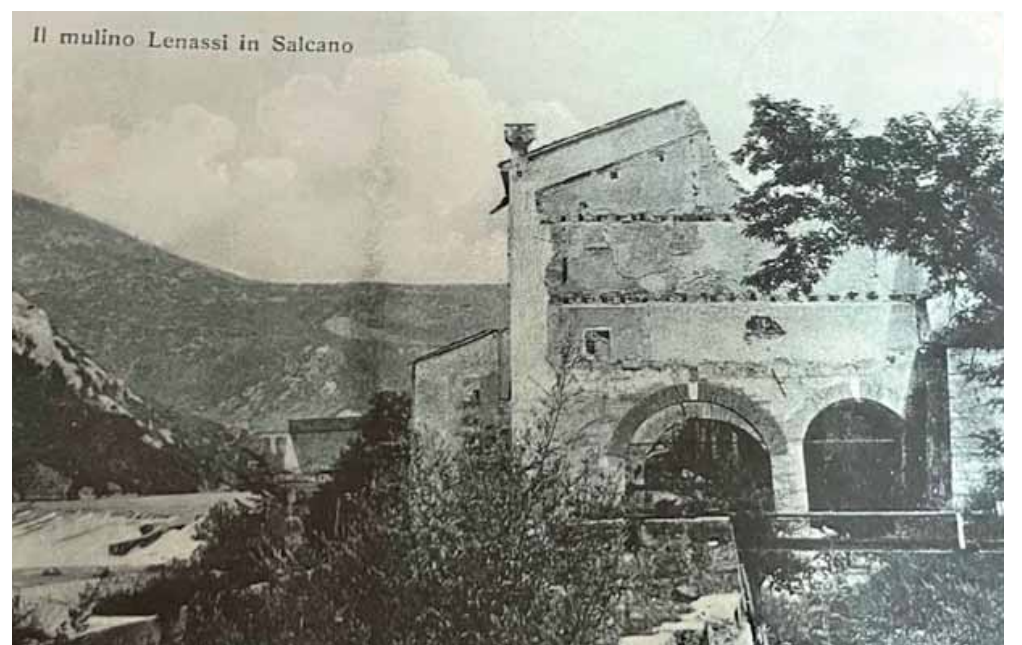

Pri objavi slike o sv. birmi v članku *Solkanski kovači* (114. številka) je prišlo do pomote. Kovač France Golob je bil boter Juliju Bizjaku, sinu *Vittorjota brivca*, in ne Gašperju Bonetu, kot je pomotoma pisalo pod sliko. Na zgornji sliki je birmanec Gašper Bone z botrom *Pepotom* Rijavcem. Gašper je bil sin kolarja Lojzeta Boneta, Pepo Rijavec pa se je priženil v hišo Antona Goloba.

Foto: Vilma Ninin

Obledela fotografija

Solkanci smo temu predelu Soče pravili v mlinu. Tu so Solkanke spirale perilo ob žetah. Prikazuje pa konec Lenassijevih objektov na jezu, Mariano Perkon iz Gorice.

Obrazec za podelitev priznanj KS Solkan

Rešitev nagradnega vprašanja

KRAJEVNA SKUPNOST SOLKAN
Komisija za priznanja KS Solkan

Srečni nagrajenec je Aleš Zavrtanik

OBRAZEC

za podajo predlogov za podelitev priznanj Krajeвне skupnosti Solkan

Ime in priimek predlaganega kandidata/uradni naziv institucije (podjetje, zavod, društvo...)	
Datum in kraj rojstva (za kandidate)	
Naslov stalnega prebivališča/sedež institucije	
Izobrazba/dejavnost institucije	
Kratka utemeljitev predloga, ki naj zaobjame bistvo, zakaj je posameznik ali institucija predlagana za posamezno priznanje	
Obrazložitev predloga	
Pisno soglasje kandidata	
Predlagatelj predloga oziroma kontaktna oseba	
Telefon, GSM ali e-mail predlagatelja oziroma kontaktne osebe	
Morebitne priloge k obrazložitvi*	

Opomba: * ni obvezna sestavina obrazca

V _____, dne _____

Podpis predlagatelja

do

1 PROSINEC, PRVI ZIMSKI CVET

2 SVEČAN, JAPONSKE KUTINE

3 SUŠEC, JABLANOV CVET

4 MALI TRAVEN, DIVJI KOSTANJ

5 VELIKI TRAVEN, FORZITIJA

6 ROŽNIK, MEDVEJKA

7 MALI SRPAN, KOKARDA

8 VELIKI SRPAN, ŽAMETNICE

9 KIMAVEC, OGNJENI GRM

10 VINOTOK, HERMELIKA IN ASTRA

11 LISTOPAD, TISA

12 GRUDEN, BOŽIČNO DREVCE

Obrazec za podelitev priznanj 2023 lahko krajan KS Solkan pošljejo po pošti ali ga oddajo v pisarno KS Solkan v času uradnih ur **do 15. julija 2023.**

Doživite Primorsko kjerkoli in kadarkoli.

Z mobilno banko m@HIP.

Mobilna banka m@HIP je na voljo fizičnim in pravnim osebam za hitro, varno in preprosto opravljanje bančnih storitev, kjerkoli in kadarkoli.

Bančništvo. Tukaj. Zdaj.

www.phv.si

SUZUKI

PODALJŠANO JAMSTVO
3+7

VITARA

Kombinirana poraba goriva in izpusti CO₂ po WLTP meritvah: 4,7-6,3 l/100km in 106-142 g/km, emisijska stopnja: EURO6, specifična emisija dušikovih oksidov (NO_x): 0,0074-0,0209 g/km, trdi delci: 0,00009-0,00027/km, število delcev: 0,7-1,84E11/km. Oglijikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM10 in PM2,5 ter dušikovih oksidov. Vse nadaljnje informacije o specifični porabi goriva in specifičnih emisijah CO₂ iz novih osebnih vozil najdete v Priročniku o varčni porabi goriva in emisijah CO₂, ki ga lahko brezplačno pridobite pri pooblaščenem SUZUKI partnerju in na spletni strani www.suzuki.si.

29 let

avto vuga

Avto Vuga d.o.o.
Partizanska 55,
5000 Nova Gorica

Prodaja vozil: **05/33 33 444**
Servis vozil: **05/33 33 440**

SNGNG

2023/24

*Spomladanski vpis
samo še do 30. junija*

Cene abonmajev so v času spomladanskega vpisa nižje.
Jesenski vpis od 28. avgusta do 20. septembra.
Izbirate lahko med enajstimi abonmaji.
Dijaki, študenti in upokoenci – ne spreglejte popustov, ki smo jih pripravili za vas.

www.sng-ng.si

NOVO V SOLKANU
BAR & BURGER
MUNDIČ

TAKE AWAY 064 268 862

MUNDIČ EST. 1970

Wolt

SOLKAN
SITOGRAFIKA USEVRSTE TISKA

MAJICE ZASTAVE NALEPKE
POSLOVNA DARILA
DRESI

30 let
 1993 - 2023

www.sitografika.si sitosolkan@siol.net

Financiranje do 96 mesecev

5,99% FIX

Dobava takoj!

Samo do 30.6.

KIA Movement that Inspires

Mas avto d.o.o.
 Industrijska cesta 4F, Kromberk, Nova Gorica, 05 33 30 303, masavto.kia.si

7 LET GARANCIJE
 DOMAZ AKROVITETI

 PINTARSPED

Vedno na konju
 Sempre a cavallo
 Immer zu Pferde
 Always high in the saddle

DOMAČI IN MEDNARODNI PREVOZI
 SKLADIŠČENJE IN PRETOVOR BLAGA

CARINSKO POSREDOVANJE
 ZBIRNI PREVOZI MANJŠIH POŠILJK

PINTARSPED d.o.o.
 MEDNARODNI PREHOD 2a 5250 Šempeter pri Gorici
 tel.: 003865/330 44 30 fax: 003855/330 44 34
 E-mail: transport@pintarsped.si

www.seng.si

Energija reke

 seng
 Soške elektrarne Nova Gorica

Skupina

PREVERJENA
RABLJENA VOZILA

stavanja
 Preverjena rabljena vozila

- Preverjena zgodovina vozil
- Kredit ali leasing
- Do 12 mesečno jamstvo
- Pregled po 140 kontrolnih točkah

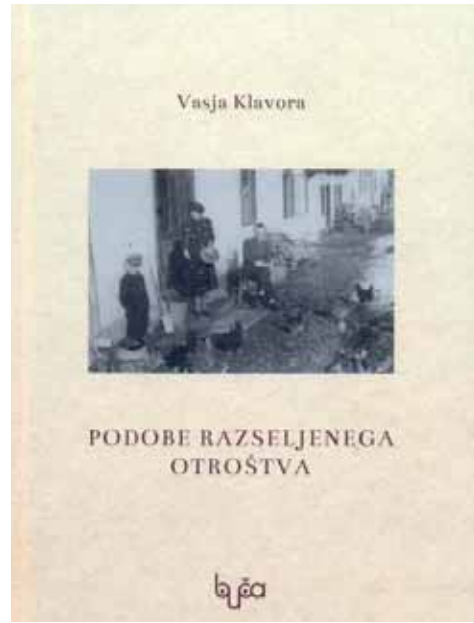
Nova Gorica t: 05 33 84 590
 Tolmin t: 05 38 00 550
 www.stavanja.si

   SKODA

Razvedrilo - Obvestila

		KOVINSKI OBROČ ZA OPORO NOGE PRI JAHANJU		STARA PLOŠČINSKA MERA, 57,55 A	JEŠPRENJ	NAJSTNIK	SLEPI ARKADNI LOKI NA POLSTEBRIH
AVTOR: MATJAŽ HLADNIK		NEUSPEH, POLOM V JAVNOSTI	OLJČNI NASAD	AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC DANSON	OLGA GRACELJ	VUJE SE NAD OGNJEM AFRIŠKA OPIKA	ZMIKAVT
OSEBA ZA MODNO POZIRANJE							NIZKA OKRASNA RASTLINA
PODTALNO DELOVANJE							GALINA ULANOVA
POGAN, VELIKAN					KRAJ PRI ZADRU		SEVERNI JELEN
SAM NEILL				VISOKO LISTNATO DREVO Z MACICAMI	REKA V UKRAJINI		RUMENO RJAVA BARVA
BRENKALO NA ŠEST STRUN					IGRALKA GARDNER		MOČVIRNAT SVET
KOVINSKI OBROČI ZA VKLEPANJE							VRTNA RASTLINA
POMOČ: GVAŠ HABAT LOBELIJA NIGEL		TRIK, PREVARA	TROPSKO DREVO DIRKAČ FORMULE 1 MANSELL				GORA GRŠKIH BOGOV SMRDLJIVI BEZEG
MANJŠI FIAT					GLAVNO MESTO NORVEŠKE	PIHALO Z DVOJNIM JEZIČKOM SLIKARSKA TEHNIKA	SMUČAR FRANKO
OSNOVNA ENOTA ZA MERIENJE MASE							PRELIV JEDI
ALENKA GODEC				BOŽJA POT, SKALNICA			TOMAŽ HUMAR
KDOR NI ČLAN				4. IN 11. ČRKA			MANJŠI VOLKS-WAGEN
IGRALEC TERNOVŠEK							GOSTIJA, POJEDINA
							PEVEC GJURIN
							BRATA KIPARJA IZ SOLKANA (BORIS IN ZDENKO)
							AGAVI PODOBNA TROPSKA MESHATA RASTLINA

Solkanska avtorja v tujih jezikih

Spomine zdravnika primarija mag. Vasje Klavora na izgnanstvo v Srbiji med drugo svetovno vojno, izšli so z naslovom *Podobe razseljenega otroštva* (Založba Buča, Ljubljana 2018), je založba Nova Poetika iz Beograda izdala v srbščini z naslovom *Prizori razseljenog detinjstva* (2021). Knjigo je prevedla Katja Juršič Huzjan. Teoretično delo o krajini (o knjigi smo že poročali) univ. prof. dr. Janeza Marušiča je iz lo leta 2022 tudi v angleškem prevodu z naslovom *On landscape, creative protection of the world*. Knjigo je izdala Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, prevod je opravil Martin Hugh Cregeen.

Uredništvo

Benjamin Černe

SLINA
MONOM
AVVO
RAVEN
ATOMI
ZGODBA

SOLDJEK
SENJORA
PRIKLETJE
AVTKHŠKOPA
KIHAAG
ANŽINABSINT
APSIDA
SAKONJKRA
KREMENJAKAT
ODLOG
KAJLA

KACJAK

UPN QR - potrdilo

Ime plačnika: _____

Namen in rok plačila: PRISPEVEK ZA ČASOPIS

Znesek: EUR 1,00

IBAN in referenca prejemnika: SI56 0128 4645 0831 390

ime prejemnika: KS SOLKAN TRG J. SREBRNIČA 7 SOLKAN

Koda QR:

IBAN plačnika: _____

Referenca plačnika: _____

ime, ulica in kraj plačnika: _____

Znesek: EUR _____ Datum plačila: _____ Rok plačila: _____

Koda namena: OTHR Namen plačila: PRISPEVEK ZA ČASOPIS

IBAN prejemnika: SI56 0128 4645 0831 390

Referenca prejemnika: SI00 1001

ime, ulica in kraj prejemnika: KS SOLKAN TRG J. SREBRNIČA 7 SOLKAN

Podpis plačnika (neobvezno žig): _____

Obvestilo

Naslednja številka 1001 solkanskega časopisa bo izšla septembra 2023. Članke in fotografije oddajte najkasneje do 1. septembra na e-naslov: svetlanaplesnicar@gmail.com. Besedil, ki niso v elektronski obliki, ne bomo sprejemali. Slike oddajte ločeno v jpg formatu. Navedite tudi vsebino slike in ime avtorja fotografije. Uredništvo si pridržuje pravico, da prispevke primerno priredi tako po obsegu (do 7000 znakov s presledki) kot po izrazu. V 1001 solkanskem časopisu se proti plačilu v skladu s sprejetim cenikom objavljajo tudi oglasna sporočila pod pogoji, navedenimi v ceniku.

ISSN 2335-4143

Darovalci

V skupnem znesku 975,00 evrov so za časopis v času od 21. 2. 2023 do 23. 5. 2023 prostovoljno prispevali: Bašin Albin, Božič Mario, Brajnik Raul, Breclj Eda, Brezavčec Vlasta, Černe Andrej, Furlan Ana Marija, Golob Katja, Grobler Viljanka, Harej Vidojka, Hvalič Florjan, Ivančič Gabrijela, Komel Ernesta, Komel Ksenija, Lasič Vanja, Lavrenčič Marija, Leban Marta, Makuc Antonija, Makuc Danilo, Malec Tatjana, Mlakar Alojz, Mlekuž Viljem, Mrak Irena, Nemeč Marijan, Perko Walter, podgovrnik Mojca, Podveršič Marija, Pogelšek Ines, Remijaš Ana Marija, Rusjan Nejc, Stepančič Marija, Škarabot Davorin, Sko-

laris Valerija, Škvarča Silvana, Štrukelj Magdalena, Šušmel Janus, Terčon Brezigar Marinka, Tušar Boris, Valič Jožef, Vidič Rok Jože, Zavrtanik Franko, Živec Božica, Žnidarčič Gordana in trije darovalci, ki je prispevek plačal preko Nove KBM brez navedenega imena darovalca. Vnaprej se opravičujemo za morebitne napake pri vnosu darovalcev. V kolikor ste v tem obdobju darovali za časopis, pa niste na seznamu, nas prosimo obvestite. Hvala za razumevanje.

Izdaja: KS Solkan
 Zanj: Ksenija Brumat, predsednica KS Solkan
 Urednica: Svetlana Bušen
 Uredniški odbor: Andrejka Prijon, Vidojka Harej, mag. Darinka Kozinc, Boža Hvala, dr. Jernej Vidmar Bašin, Andrej Černe, Tomaž Černe, Joško Markič, Miran Brumat, dr. Branko Marušič
 Jezikovni pregled: Svetlana Bušen
 Tisk in oblikovanje: Grafica Goriziana - Gorica
 Naklada: 1.400 izvodov - junij 2023